

Брем Стокер

Дракула

КЛУБ

Брем Стокер

Дракула

Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга»

1897

ББК 84.7СПО

Стокер Б.

Дракула / Б. Стокер — Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 1897

ISBN 978-966-14-3394-5

У невеличке містечко на півночі Румунії до графа Дракули в його родовий маєток їде Джонатан Харкер. Але чому жахаються всі, хто довідується, куди він прямує? Чому намагаються відмовити його відвідувати замок? Чому дивляться на Харкера з жалістю й покладають на нього хрест? Може, тому що сьогодні – переддень святого Георгія і вночі, коли годинник вдарить північ, безперешкодно запанує все зло світу?...

ББК 84.7СПО

ISBN 978-966-14-3394-5

© Стокер Б., 1897
© Книжный Клуб «Клуб Семейного
Досуга», 1897

Содержание

Передмова	6
Розділ I	7
Розділ II	16
Розділ III	25
Розділ IV	34
Розділ V	43
Розділ VI	50
Розділ VII	59
Розділ VIII	69
Конец ознакомительного фрагмента.	72

Брем Стокер Дракула

Висловлюємо щире подяку літературному агентству «Andrew Nurnberg Associates Baltic», Latvia, за допомогу в придбанні права на публікацію цієї книжки

Персонажі та події у цій книзі є вигаданими.

**Будь-яка схожість із реальною особою,
живою чи мертвою, є випадковою.**

Передмова

Послідовність розміщення цих матеріалів виявиться у процесі їх прочитання. Всі непотрібні подробиці вилучено, щоб ця історія, котра навіть у майбутньому може здатися неймовірною, сприймалася як сухий факт. Упродовж усієї розповіді не робиться жодного твердження про минулі події, стосовно правильності згадок про які могли виникнути сумніви; усі записи зроблено сучасниками тих подій, і подаються вони з точки зору і в межах знань тих людей, які брали в них безпосередню участь.

Розділ I

Щоденник Джонатана Харкера

(стенографічний)

3 травня. Бистриця.¹ Виїхав із Мюнхена о 8.35 вечора 1 травня; вранці наступного дня прибув до Відня; мав прибути о 6.46, але потяг спізнився на годину. Будапешт – чудове місто, якщо судити з того, що я встиг помітити з вікна вагона, а також із тієї нетривалої прогулянки його вулицями, на яку я спромігся. Заходити далеко від станції я боявся, оскільки ми спізнилися і тепер мали надолужити згаяне, щоби щільніше дотримуватися графіка руху. У мене було таке враження, наче ми виїжджали із Заходу і в'їжджали на Схід; через найзахідніший з усіх тих пречудових містків, що перетинають Дунай, який у цьому місці має пристойну ширину і глибину, ми дісталися до його протилежного берега і опинилися серед традицій, що їх залишило по собі панування турків.

Виїхали ми майже вчасно і дісталися до Клаузенбурга одразу по тому, як впала темрява. На ніч я зупинився у закладі під назвою «Готель Рояль». На обід, чи, точніше, на вечерю, мені подали курку, приготовану якимось оригінально із перцем: страва ця була дуже смачною, але надто гострою. (*На згадку*: взяти для Міни рецепт.) Я спитав офіціанта, і той відповів, що це має назву «паприка гендль» і що я зможу ласувати нею повсюдно у Карпатах, оскільки приготована у такий спосіб курка є національною стравою. Мої дилетантські знання німецької мови все ж таки прислужилися мені: їй-богу, просто не уявляю, як би я без них спілкувався.

Маючи у Лондоні якийсь вільний час, я відвідав Британський музей, де порпався серед книг та мап, шукаючи відомості про Трансільванію – мені здавалося, що певні попередні знання про цей край стануть у пригоді в стосунках із місцевим аристократом. Я виявив, що вказаний ним район знаходиться на самісінькому сході цього краю, якраз на межі трьох земель: Трансільванії, Молдавії та Буковини, в самому серці Карпатських гір, у найбільш нецивілізованому та найменш дослідженому закутку Європи. Я не спромігся знайти жодної мапи чи праці, де позначалося б місцезнаходження замку Дракули, оскільки поки що просто не існує мап цієї місцевості, котрі можна було б порівняти з нашими мапами, які видає Військово-Геодезичне відомство. Але я дізнався, що Бистриця, невелике місто з поштовим відділенням, про яке згадував граф Дракула, є досить відомим населеним пунктом. Наразі я зроблю декілька приміток, аби освіжити свою пам'ять, коли розповідатиму Міні про мою подорож.

Населення Трансільванії чітко поділяється на чотири народності: саксонців – на півдні, а також змішаних з ними валахів, що є нащадками даків; мадярів – на заході і секеїв – на сході та півночі. Наразі я перебуваю серед цих останніх, котрі стверджують, що походять від Аттили та гунів. Може, це так і є, бо коли мадяри завоювали цю країну в одинадцятому столітті, то виявили тут осілих гунів. Я прочитав, що всі відомі у світі пересуди і забобони зосередилися у підкові Карпатських гір, наче у центрі якоїсь круговерті, яка втягує у себе все, на що є здатною людська фантазія. Якщо це так, то моє перебування тут обіцяє бути дуже цікавим. (*На згадку*: треба про все це розпитати графа.)

¹ Невелике місто на півночі сучасної Румунії. (*Прим. перекл.*)

Попри досить зручне ліжко, спав я не дуже добре, бо бачив всілякі химерні сни. Може, через те, що під моїм вікном усю ніч вив собака; а може, до цього долучилася перчена курка, бо, незважаючи на те що мені довелося випити усю воду з карафи, мене все одно мучила спрага. Ближче до ранку мені вдалося заснути; прокинувся я від безперервного стукоту в двері, з чого я дійшов висновку, що тієї миті мій сон був міцним. На сніданок я з'їв ще одну курку з паприкою, а окрім неї – схожий на кукурудзяну кашу продукт на ймення «мамалига», а також фарширований баклажан, котрий чудово смакував і мав місцеву назву «імплетата». (На згадку: здобути рецепт і цієї страви.) Зі сніданком мені довелося поквартитися, бо потяг мав вирушати за декілька хвилин до восьмої, тобто – мав вирушити, оскільки після того, як я прибіг до станції о 7.30, мені довелося просидіти у вагоні понад годину, перш ніж потяг відбув. Здається, що далі на схід ми просуваємося, то більш неточними стають потяги. А що ж тоді коїться з графіком руху в Китаї, хотів би я знати?...

Упродовж усього дня наш потяг потихеньку чвалав країною, повною всіляких красот. Часом ми минали невеличкі міста або замки на крутосхилах на зразок тих, що зображалися у старих молитовниках; часом їхали вздовж річок та рівчаків, де, судячи з широких кам'яних облямівок на кожному березі, нерідко траплялися сильні повені. Вочевидь, щоб розмити береги, річка має бути навесні повноводною і стрімкою. На кожній станції ми бачили групи людей у найрізноманітнішому вбранні, інколи – цілі натовпи. Деякі з них виглядали так само, як і селяни у нас вдома або ж ті, котрих я бачив на шляху через Францію та Німеччину: на них були короткі куртки, круглі капелюхи та домоткані штани; але ж інші являли собою вельми мальовниче видовище. Жінки здавалися гарненькими, але лише з пристойної відстані, бо ж талія у кожної з них була товстою і незграбною. Всі вони були в сорочках з довгими білими рукавами того чи іншого штибу, більшість із них носили пояси, з котрих звисали якісь смужки (наче балетне вбрання), під якими, проте, виднілися нижні спідниці. Найдивовижнішими постатями були словаки – більші варвари, ніж інша місцева публіка – у величезних крилатих капелюхах, широких мішкуватих шароварах брудно-білого кольору, у білих полотняних сорочках, підперезані широченними і грубезними шкіряними поясами майже фут завширшки, розцяцькованими мідними цвяхами. Свої шаровари вони заправляли у халяви чобіт, мали довге чорне волосся та великі чорні вуса. Вигляд ці люди мають мальовничий, але непривабливий. На сцені театру вони цілком могли б зображати зграю якихось розбійників зі Сходу. Однак мені сказали, що вони є створіннями цілком безневинними, ба більше – їм навіть від природи бракує впевненості у собі.

Вже починало сутеніти, коли ми дісталися до Бистриці – дуже цікавого старовинного міста. Розташоване практично на кордоні – оскільки через перевал Борго з нього можна потрапити до Буковини – воно мало бурхливу історію, про що свідчать чіткі зовнішні ознаки. З різних причин п'ятдесят років тому тут сталася низка великих пожеж, котрі призвели до страхітливого спустошення. На самому початку сімнадцятого століття місто зазнало тринадцяти облоги, втративши під час неї 13 тисяч своїх мешканців, до того ж до тих, хто загинув у бою, додалося чимало померлих від голоду та хвороб.

Граф Дракула порадив мені зупинитися у готелі «Золота корона», котрий, на мій радісний подив, виявився справжнісінькою старовинною будівлею – я ж бо збирався побачити і почути все, що було цікавого у цих краях! На мене явно чекали, бо коли я наблизився до дверей, то переді мною постала бадьора немолода жіночка у звичному селянському вбранні: біла спідниця з довгим подвійним фартухом – спереду і позаду – кольорова тканина якого щільно і тому досить нескромно облягала її стан. Підійшовши до мене, вона вклонилася і запитала: «Ви – пан англієць?» – «Так, – відповів я, – Джонатан Харкер». Вона посміхнулася і щось переказала підстаркуватому чоловікові в білій сорочці, котрий вийшов разом із нею до дверей зустрічати мене. Той пішов, але одразу ж повернувся з листом, у якому я прочитав:

Друже мій!

Вітаю Вас у Карпатах. Я із нетерпінням чекаю на Вас. Сьогодні Вам треба гарненько виспатися. Завтра о третій відбуває диліжанс до Буковини: у ньому для Вас замовлене місце. На перевалі Борго на Вас чекатиме моя коляска, якою ви приїдете до мене. Не сумніваюся, що Ваша поїздка з Лондона склалася вдало і що Ви отримаєте задоволення від перебування у нашій прекрасній країні.

Дракула,

Ваш приятель.

4 травня. Я дізнався, що хазяїн готелю отримав від графа листа із вказівкою залишити для мене найкраще місце в диліжансі; але коли я почав розпитувати подробиці, то цей чоловік нічого не сказав і вдав, що не розуміє моєї німецької. Це явна неправда, бо до тієї миті він чудово її розумів, принаймні так видавалося, коли він свого часу відповідав на мої запитання. Він та його дружина, немолода пані, що мене зустрічала, поглядали одне на одного якось перелякано. Чоловік промимрив, що гроші були надіслані у конверті з листом і більше він нічого не знає. Коли ж я спитав, чи не знайомий він, бува, з графом Дракулою і чи не може розповісти мені що-небудь про його замок, то хазяїн разом із дружиною перехрестилися, сказали, що не знають нічогісінько, і більше не захотіли про це говорити. Розпитувати когось іншого було вже ніколи, бо вже настав час їхати, хоча за всім цим явно крилася якась таємниця, котра аж ніяк не вселяла в мене почуття комфортності.

Коли я вже збирався вирушати, до моєї кімнати зайшла господиня і мовила голосом, у якому дуже виразно чулися істеричні нотки: «Навіщо ви їдете? О молодий пане, навіщо ви туди їдете?» Вона була у такому збудженому стані, що, здавалося, більше не була в змозі контролювати свої незначні знання німецької, і вона змішалася з якоюсь іншою, абсолютно невідомою мені мовою. Лише після своїх численних запитань я зміг второпати, про що йшлося. Коли ж я сказав їй, що маю їхати негайно і що на мене чекає важлива справа, жінка знову запитала мене: «Чи знаєте ви, який сьогодні день?» Я відповів, що сьогодні – четверте травня. Вона похитала головою і вигукнула: «Так, я знаю, що четверте! Але чи знаєте ви, який сьогодні день?» Я сказав, що не розумію запитання, і вона продовжила: «Сьогодні – переддень Святого Георгія. Чи відомо вам, що сьогодні вночі, коли годинник вдарить північ, безперешкодно запанує усе зло цього світу? Ви знаєте, куди їдете і що з вами станеться?» Вона була в такому явному розпачі, що я зробив спробу заспокоїти її, але все було марно. Після цього жінка опустила на коліна і стала благати мене не їхати або ж принаймні перечекати день-два. Все це виглядало доволі смішно, але в мою душу закралася тривога. Однак справа є справа, і тут я не міг вдіяти нічого, що б могло стати їй на заваді. Тому я допоміг жінці підвестися і сказав якомога серйознішим тоном, що я їй дуже вдячний, але мушу їхати. Підвівшись, вона витерла очі, потім зняла зі своєї шиї розп'яття і подала його мені. Я не знав, як вчинити, бо мене, як вірного англіканської церкви, навчили бачити в подібних речах певне ідолопоклонство, проте відмова від хрестика стала б виявом величезної невдячності до немолодої господині, яка так щиро бажала мені добра та ще й перебувала у такому розбурханому стані. Здається, вона встигла помітити сумнів у моїх очах, бо зі словами «це – заради вашої матері» вона повісила хрестик мені на шию і вийшла з кімнати. Я записую це до свого щоденника, очікуючи на прибуття екіпажа, котрий, звичайно ж, запізнюється, а розп'яття так і висить на моїй шиї. Чи це страх літньої жінки так вплинув на мене, чи химерні традиції цих країв, чи сам хрестик з розп'яттям, але чомусь я відчуваю зовсім не так безтурботно, як раніше. Якщо цьому щоденнику судилося потрапити до Міни раніше, ніж мені, то нехай він принесе з собою моє прощальне слово. А ось і екіпаж прибув!

5 травня. Замок. Сірі ранкові сутінки розтанули, і сонце вже піднялося над обрієм, котрий має якийсь зубчастий вигляд – чи то через дерева, чи то через пагорби, точно не можу сказати, бо він так далеко, що всі великі та малі предмети виглядають на ньому нерозбірливо. Спати мені не хочеться, і, оскільки мене не дозволено будити, доки я не прокинуся сам, я, природно, можу робити записи до щоденника, аж поки знову не засну. Між іншим, мені треба розповісти про безліч дивних речей, а щоб читач не подумав, що я випив занадто багато вина за обідом, то дозвольте мені цей обід описати в подробицях. На обід мені подали те, що по-тутешньому зветься «біфштексом грабіжника», який складався зі шматочків бекону, цибулі та яловичини, приправлених перцем, нанизаних на патики та обсмажених на вогні – так само просто, як у Лондоні, бува, готують смажену конину. Вино, яке я пив, було «Золотий медіаш»: цей напій дає на язиці досить дивний щипкий присмак, котрий, однак, не можна назвати неприємним. Його я випив лише кілька келихів і не пив більше нічого.

Коли я сів у диліжанс, кучер іще не зайняв свого місця; я побачив, що він стояв і розмовляв із господинею. Вочевидь, вони говорили про мене, бо час від часу поглядали в мій бік, а дехто з тих людей, що сиділи на лавах біля дверей – тут такі лави мають назву, що перекладається як «рознощиця чуток», – підійшли до них і почали прислухатися, а потім поглядати на мене, більшість – із жалісливим виразом на обличчі. Я спромігся почути чимало слів, які часто повторювалися; це були різноманітні слова, бо в натовпі були люди багатьох національностей; тож я тишком-нишком витягнув із сумки свого іншомовного словника і подивився, що ж ці слова означали. Мушу сказати, що прочитане аж ніяк не додало мені бадьорого настрою, бо серед почутих слів були такі, як «ордог» – сатана, «покол» – пекло, «стрегоїца» – відьма, «волок» і «влокслак» – кожне з цих двох останніх словацькою і сербською означало те саме: або перевертень, або вампір. (На згадку: розпитати про ці забобони графа.)

Коли ми вирушали, то всі люди в натовпі, що зібрався біля дверей готелю і на той час встиг уже досягти чималих розмірів, зобразили двома пальцями хрест і вказали цим знаком у мій бік. Не без певних зусиль змусив я супутника, що сидів поруч, пояснити мені, що це означало. Спочатку він уникав відповіді, але дізнавшись, що я – англієць, пояснив, що це – як оберіг або захист від наврочення. Мені було не надто приємно це чути, особливо коли йдеться про поїздку до незнайомця та ще й у незнайоме місце, але всі були такими доброзичливими, такими співчутливими і такими скорботно-сумними, що я був щиро цим зворушений. Я ніколи не забуду, як перед моїми очима востаннє промайнуло подвір'я готелю з натовпом мальовничих постатей у ньому; всі хрестяться, стоячи навколо широкої арки, а позаду – густе листя олеандру та помаранчевих дерев, виставлених у діжках щільною купкою посеред двору. Нарешті наш візниця, чиї широченні полотняні підштаники (тут вони звуться «гоца») закривали майже увесь передок на кóзлах, оперіщив своїм величезним батогом чотирьох маленьких конячин, запряжених вряд, і ми вирушили в дорогу.

Дорогою, в захваті від навколишніх красот, я швидко забув про свої химерні страхи, хоча коли б я знав мову, а точніше – мови, якими говорили мої супутники, то навряд чи зміг би позбутися цих страхів так легко. Перед нами розстилався пологий ландшафт із численними лісами та гаями; то тут, то там траплялися круті пагорби, увінчані групою дерев або селянськими хатами з невігадливими фронтонами, поверненими в бік дороги. Скрізь було напрочуд багато квітучих плодових дерев – яблунь, слив, груш, вишень; проїжджаючи повз них, я бачив, що зелена трава під цими деревами вкрита опалими пелюстками. Дорога кружляла серед цих зелених пагорбів, які тут звуться «Mittel Land», то гублячись у траві за поворотом, то нашттовхуючись на хаотичні пасма соснового лісу, що час від часу збігали схилами вниз, наче язика полум'я. Шлях був нерівний та грудкуватий, але здавалося, що ми летіли ним з якоюсь гарячковою швидкістю. Тоді я ще не знав причин такої квапливості, але схоже було, що візниця не хотів гаяти часу, щоб якомога швидше дістатися до перевалу Борго. Мені сказали, що влітку ця дорога є напрочуд гарною, а зараз її просто ще не встигли довести

до ладу після того, як зійшов сніг. З цього погляду тут є відмінність щодо того способу, в який у Карпатах обслуговують дороги взагалі, бо, за старою традицією, їх утримують тут у не надто доброму стані. Колись у давнину господарі Волощини та Молдавії навмисне не ремонтували доріг, аби турки, бува, не подумали, що вони хочуть запросити сюди іноземне військо, і не розпочали війну, на межі якої цей край, втім, існував завжди.

Буйні зелені пагорби Mittel Land змінилися могутніми лісистими схилами, що переходили у височінь власне Карпатських гір. Вони здіймалися ліворуч та праворуч від нас, а промені полуденного сонця, падаючи майже прямовисно, контрастно виокремлювали всі величні кольори цього мальовничого гірського пасма – від темно-синього та пурпурового у затінку вершин до зеленого і брунатного там, де трава зустрічалася з камінними брилами; скільки сягало око – виднілися гострозубі скелі та стрімкі шпилі, котрі самі потім губилися вдалині, де велично височіли засніжені вершини. То тут, то там траплялися глибокі ущелини, де у променях тепер уже призахідного сонця виблискували водоспади. Після того, як ми минули підніжжя якоїсь гори і виїхали звивистою дорогою до височенної засніженої вершини, котра, здавалося, постала прямо перед нами, один із супутників доторкнувся до моєї руки, побожно перехрестився і мовив:

– Погляньте-но! Isten szek! – Божа садиба!

Поки ми їхали нескінченним і звивистим шляхом, сонце позаду нас хилилося усе нижче й нижче до обрію, і навколо почали сповзатися вечірні сутінки. Це було особливо помітно на тлі вкритої снігом гірської вершини, котра неначе випромінювала прохолодне і ніжне рожеве світло. То тут, то там ми проїжджали повз чехів і словаків; всі вони були яскраво вдягненими, але, на жаль, багато хто з них мав ознаки захворювання на щитоподібну залозу. На узбіччі виднілися численні хрести; коли ми проносилися повз них, усі мої супутники хрестилися. Часом нам траплялися селянин або селянка, котрі стояли на колінах перед могилою і навіть не оберталися в наш бік, коли ми наближалися; навпаки – здавалося, що вони із самовідданою побожністю намагаються не чути й не бачити зовнішнього світу. Багато чого я побачив тут уперше: наприклад, стоги сіна на деревах, то тут, то там – скупчення пречудових плакучих беріз, чий білі стовбури просвічували сріблом крізь ніжну зелень листя. Часто ми оминали каруци – звичайнісінькі селянські вози, але з довгим і гнучким хребцем, який давав змогу пристосовуватися до нерівностей дороги. На цих возах незмінно сиділи з поважним виглядом чималенькі групи селян, що поверталися додому; чехи, як зазвичай, убрані в біле, а словаки – у своїх розцяцькованих кожухах, тримаючи – наче піки – топірці з довжелезними руків'ями. З наближенням вечора дуже похолодало, здавалося, сутінки, стаючи дедалі густішими, перетворювали на суцільну туманисту темряву морок, що ховався серед дерев – дубів, буків та сосен; хоча у глибоких ущелинах між високих гір, коли ми піднімалися до перевалу, на минулорічному снігові то тут, то там добре виднілися темні ялини. Часом, коли дорога проходила через сосновий ліс, котрий – так здавалося у темряві – зловісно нависав над нами, великі маси сірих сутінків, що неначе чіплялися за вершини дерев, створювали надзвичайно лиховісний і похмурий ефект, який відновив у пам'яті ті невеселі думки та фантазії, що виникли на початку вечора, коли призахідне сонце, впавши на подібні до примар хмарини, що безупинно блукають серед Карпатських гір, витворило з них якусь химерну і загрозливу постать. Інколи гори ставали настільки крутими, що – попри поспіх нашого візника – коні могли рухатися лише повільно. Мені хотілося злізти і йти поруч, як це зазвичай роблять у нас вдома, але візник навіть слухати про це не хотів. «У жодному разі, – сказав він. – Тут іти не можна, бо собаки є надто злими». А потім додав: «Такі штучки встигнуть вам набриднути ще до того, як ви ляжете спати». На його думку, це мало прозвучати як похмурий жарт, бо після сказаного візник обернувся, сподіваючись побачити схвальні посмішки решти подорожніх. Він зупинив екіпаж лише на якусь хвилину для того, щоб запалити ліхтарі.

Коли зсутеніло, пасажери виявили певне пожвавлення: один за одним вони зверталися до візника, наполягаючи, щоб той збільшив швидкість. Візник почав немилосердно лупцювати коней своїм довгим бато́гом, несамовитими вигуками змушуючи їх прискорити ходу. Раптом крізь темряву я побачив попереду якусь сіру смугу, наче між горами з'явилася прогалина. Пожвавлення серед пасажирів посилювалося, наш збожеволілий диліжанс розгойдувався в усі боки на своїх шкіряних ресорах, наче човен у бурхливому морі. Мені довелось міцно триматися. Згодом дорога вирівнялася і ми наче полетіли нею. Потім з усіх боків до нас почали підступати гори; здавалося, вони недоброзичливо насуплюються на нас: ми в'їжджали до перевалу Борго. Один за одним декілька пасажирів зробили мені подарунки, котрі пропонувалися з такою гарячою щирістю і наполегливістю, що про відмову й мови бути не могло; ці подарунки були різноманітними і, як я й очікував, дещо незвичними, але кожен пропонувався з простодушною набожністю, з добрим напутнім словом, з благословенням, а також із тією дивною сумішшю позначених якимось острахом жестів, що я їх бачив раніше біля готелю у Бистриці, коли вирушав у дорогу, – хрест двома пальцями та оберіг від наврочення. Трохи згодом, коли ми щодуху летіли дорогою, візник нахилився вперед, а пасажери з кожного боку почали, звішуючись через край, прискіпливо і нетерпляче вдивлятися у темряву. Явно відбувалося щось надзвичайне або принаймні мало відбутися, але хоч як я не розпитував кожного з пасажирів, жоден із них не схотів мені нічого пояснювати. Цей стан збудження тривав протягом деякого часу; нарешті перед нами зі східного боку відкрився перевал. Над нами клубочилися важкі темні хмари, у повітрі відчувалася передгрозова задуха. Здавалося, що перевал розділяв дві атмосфери і що наразі ми потрапили саме до атмосфери грозової. Тепер і я почав виглядати з диліжанса, сподіваючись побачити екіпаж, який мав відвезти мене до графа. Щомиті я очікував побачити яскравий пробиск ліхтарів у чорноті ночі, але скрізь панувала темрява. Єдиним світлом було мерехтіння ліхтарів нашого диліжанса, у якому біліла пара, що піднімалася від наших нещадно гнаних коней. Перед нами відкрилася піщана дорога, але на ній не було жодних ознак хоч якогось транспортного засобу. Наче зловтішаючись з мого розчарування, пасажери полегшено зітхнули і, припинивши визирати, повмощувалися на свої місця. Я вже почав міркувати, як мені бути далі, коли візник, поглянувши на свого годинника, щось сказав іншим, але зробив це так тихо, що я ледь розчув. Мені здалось, він сказав «годиною раніше». Потім візник обернувся до мене і повідомив німецькою, котра була ще гіршою, ніж моя: «Ніякого екіпажа тут немає. Отже, пана англійця ніхто не чекає. Тож він поїде з нами далі до Буковини, а сюди повернеться завтра або післязавтра; краще – післязавтра». Не встиг він цього сказати, як коні захропли, заіржали і рвонули уперед так, що візник насилу їх зупинив. По тому, в супроводі хору з вереску і вигуків пасажирів, котрі усі як один почали хреститися, ззаду під'їхала запряжена четвериком коляска і, порівнявшись з нами, зупинилася. Світло наших ліхтарів упало на прибулих коней, і я побачив, що це були красиві і чорні як смола створіння. Правив ними високий брунатнобородий чолов'яга у великому чорному капелюсі, за яким важко було розгледіти обличчя. Єдиним, що я зміг побачити, коли він обернувся до нас, був блиск двох дуже виразних очей, котрі здавалися червоними у світлі ліхтарів. Він звернувся до нашого візника:

– Щось ви раненько сьогодні, друже.

Заїкаючись від страху, той відповів:

– Пан англієць дуже поспішав.

На це незнайомець зауважив:

– Мабуть, тому ви й хотіли, щоби він поїхав з вами далі до Буковини. Мене не обдуриш, друже; я надто багато знаю, та й коні мої дуже прудкі.

Промовляючи, він посміхнувся, і світло ліхтарів впало на його вольовий рот із яскраво-червоними губами та гострими й білими, як слонова кістка, зубами. Один із моїх супутників прошепотів своєму сусідові рядок з балади Бюргера «Леонора»:

«Denn die Todten reiten schnell».²

Вочевидь, незнайомиць розчув сказане, бо поглянув на цього пасажира і ледь помітно посміхнувся. Той одразу ж відвернувся і почав хреститися двома пальцями. «Подайте-но мені багаж пана», – сказав візник, і мої речі з надзвичайною запопадливістю були перенесені до коляски. Потім я вийшов із диліжанса, і оскільки цей останній стояв досить близько до коляски, то її кучер подав мені руку й допоміг сісти; у сталевій хватці його руки відчувалася неабияка фізична сила. Він мовчки хльоснув віжками, і ми поринули у темряву перевалу. Я обернувся назад: ліхтарі екіпажа висвітлювали коней, від яких піднімалася пара, а ще – постаті моїх недавніх супутників, що не припиняли побожно хреститися. Потім візник лягнув батоном, гукнув до коней, і диліжанс рушив далі – до Буковини.

Коли вони розтанули у темряві, я відчув неприємний холодок, і мене опанувало відчуття самотності; але тут мої плечі вкрили накидкою, ноги загорнули у плед, а візник звернувся до мене чудовою німецькою:

– Вночі прохолодно, добродію, тож мій хазяїн, граф, наказав мені всіляко про вас піклуватися. Якщо потрібно, можете взяти під сидінням сулію зі сливовицею.³ Цієї поради я не дослухався, але приємно було усвідомлювати, що під сидінням таки лежить сулія зі сливовицею. Гадаю, що якби існувала хоч якась альтернатива, я неодмінно скористався б нею – замість того, щоб вирушати у цю непевну нічну подорож. Коляска зі значною швидкістю мчала навпростець, потім ми зробили повний поворот і поїхали якоюсь іншою прямою дорогою. Мені здалося, що ми просто кружляємо на одному місці, тож я підмітив місце, яке впадало в око, і, побачивши його вдруге, переконався, що мав рацію. Звичайно ж, можна було спитати у візника, що все це означало, але, чесно кажучи, я побоявся це робити, бо в моєму становищі будь-який протест нічогісінько не дав би, якщо незнайомиць справді задумав з якоюсь метою відтягнути час. Проте у мене почало виникати бажання дізнатися, котра година; я чиркнув сірником, і його полум'я вихопило з темряви мій годинник: до півночі залишалося кілька хвилин. Мене наче підкинуло – мабуть тому, що звичні забобони стосовно півночі були підсилені моїми недавніми враженнями. З моторошним почуттям непевності я очікував, що буде далі.

Раптом на якомусь сільському обійсті завив собака – довго і несамовито, наче від страху. По тому виття підхопив інший собака, потім – ще й ще інший, доки вітер, легенький подих якого став відчуватися з боку перевалу, не приніс із собою несамовите виття, котре, здавалося, доносилося буквально звідусіль, куди тільки могла сягнути крізь морок ночі перелякана уява. Із першими звуками завивання коні запрачалися і стали дибки, але візник сказав їм щось заспокійливе, і вони вгамувалися, але не переставали тремтіти і пітніти, наче їх щось налякало, і вони понесли. Потім, здалеку, з гір по обидва боки нас, долинуло гучніше і пронизливіше виття – то вили вовки. Цей звук справив однакове враження як на мене, так і на коней: мені захотілося вискочити з коляски і накивати п'ятами, а коні знову стали дибки і очманіло кинулися уперед; візникові довелося скористатися усією своєю неабиякою силою, щоб стримати їх. Проте за декілька хвилин мої вуха при звичаїлися до цього звуку, а коні заспокоїлися настільки, що візник виліз із коляски і став поруч з ними. Він гладив і заспокоював їх, шепочучи щось у їхні вуха. Мені розповідали, що так чинять приборкувачі

² Мерці подорожують швидко.

³ Назва місцевого сливового бренді.

коней. Візникові це вдалося напрочуд добре, бо під впливом його умовлянь тварини знову стали цілком смирними, хоч і продовжували тремтіти. Після цього він знову усівся на візок і, змахнувши віжками, пустив коней швидким алюром. Цього разу, доїхавши до протилежного кінця перевалу, ми раптово з'їхали на вузьку колію, що вела різко праворуч.

Незабаром нас обступили дерева, котрі у деяких місцях змикалися у вигляді арки над дорогою, і ми їхали наче через тунель; і знову нас зухвало супроводжували похмурі скелі, що височіли з обох боків. Хоч ми й були в затишку, проте чули, як посилювався вітер, бо він то стогнав, то завивав серед скель, а над нами скрипіло гілляччя. Ставало дедалі холодніше і холодніше; пішла сніжна крупа, і незабаром і ми, і все довкола вкрилося білою ковдрою. Пориви вітру все ще доносили гавкіт собак, але він ставав дедалі слабшим у міру нашого просування уперед. Однак виття вовків помітно наблизилось; здавалося, що вони поступово оточували нас з усіх боків. Я відчув неймовірний жах, нажахані були й коні, але візник поводився абсолютно спокійно. Він крутив головою ліворуч і праворуч, але я нічого не міг розгледіти у темряві.

Раптом ліворуч я побачив слабе мерехтіння голубуватого вогника. Візник побачив його водночас зі мною; він негайно зупинив коней, зіскочив на землю і зник у темряві. Я не знав, що робити, тим більше, що вовче завивання наближалось; але поки я роздумував, візник повернувся, не промовивши ані слова, зайняв своє місце, і ми продовжили нашу подорож. Мабуть, я трохи задрімав, і надалі цей випадок мені просто снівся, бо, здавалося, він повторювався безконечну кількість разів; тепер же все це нагадує мені якесь жахливе страхіття. Одного разу вогник з'явився так близько від дороги, що навіть у темряві, яка нас оточувала, я міг спостерігати за рухами візника. Він швидко пішов туди, де виник голубий вогник – вочевидь, він був таким слабким, що навіть не міг освітити місце навколо себе, – і, зібравши декілька каменів, витворив із них якийсь предмет. Іншим разом стався дивний оптичний ефект: коли візник став межі мною і полум'ям, то він не застував його, бо я бачив його примарну постать. Це спантеличило мене, але оскільки цей ефект тривав лише якусь мить, то я вирішив, що мене ввели в оману мої очі, котрі перенапружилися, коли я вдивлявся у темряву. Потім на деякий час голубі вогники зникли, і ми мчали вперед крізь нічний морок, а навколо нас завивали вовки, наче коло, яким вони нас оточили, рухалося слідом за нами.

І ось одного разу сталося так, що візник відійшов від дороги далі, ніж зазвичай, і за його відсутності коні почали тремтіти сильно як ніколи, а потім з переляку стали хрипіти і пронизливо іржати. Я не бачив для цього жодної причини, бо виття вовків зовсім припинилося; але саме в ту мить місяць, що пропливав між чорними хмарами, з'явився над зубчастим краєм вкритої соснами скелі, що нависала над нами, і у його світлі я побачив, що ми оточені колом вовків – з білими кликами, звисаючими з пащ червоними язиками, довгими, м'язистими лапами та кошлатою шерстю. Вони виглядали стократ страшніше, коли серед них запанувала тиша, аніж тоді, коли вили. Особисто я відчув, що заціпенів від жаху, це був наче якийсь параліч. Тільки залишившись наодинці з таким страхіттям, можна збагнути, що воно таке насправді.

Ураз усі вовки завили, наче місячне сяйво справило на них якийсь особливий ефект. Коні сіпалися туди-сюди і ставали дибки, вони безпорадно поглядали на усі боки, заковуючи очі так, що, здавалося, вони ось-ось вискочать з орбіт. Але з усіх боків коней оточувало живе кільце страху, і вони змушені були залишатися в його межах. Я став гукати кучера, бо мені здалося, що наш єдиний шанс полягав у тому, щоб прорвати вовчу облогу і якимось полегшити його повернення. Я почав кричати і гепати по колясці, сподіваючись шумом відстрахати вовків із цього боку і таким чином забезпечити йому можливість підійти до нас. Не знаю, звідки він прийшов, але раптом я почув його голос, який прозвучав тоном владного наказу; обернувшись на цей звук, я побачив, що візник стоїть на дорозі. Він змахнув своїми довгими руками, наче відмітаючи якусь уявну перешкоду, – і вовки відступили, потім вони

відступили ще далі. Саме тієї миті місяць вкрила важка темна хмара, і ми знову поринули у темряву.

Коли мої очі знову призвичаїлися до темряви, я побачив, що візник сідає у коляску, а вовки кудись зникли. Все це було так надприродно і моторошно, що мною заволодів неймовірний жах, від якого я втратив змогу і рухатися, і говорити. Тепер наш тарантас покотився вперед у майже цілковитій темряві, бо хмари, що клубочилися над нами, заступали місяць; здавалося, що час застиг на місці. Ми піднімалися дедалі вище й вище, лише інколи стрімко пірнаючи вниз, але переважно ми весь час їхали вгору. Раптом до моєї свідомості дійшов той факт, що саме тієї миті візник зупинив коней у внутрішньому дворі якогось величезного напівзруйнованого замку, у високих темних вікнах якого не проглядалося ані промінчика світла і чиї розбиті стіни з бійницями виднілися зубчастою лінією на тлі місячного неба.

Розділ II

Щоденник Джонатана Харкера

(продовження)

5 травня. Мабуть, я спав, бо інакше неодмінно помітив би наше наближення до такого визначного місця. У мороці ночі здавалося, що внутрішнє подвір'я має неабиякі розміри; таке враження посилювалося наявністю декількох затемнених проїздів, що вели до нього через великі округлі арки. Мені ще не доводилося бачити цей двір при денному світлі.

Коли коляска зупинилася, візник зіскочив з неї і подав мені руку, допомагаючи зійти. І знову я не міг не відзначити його незвичайної фізичної сили. Рука його була схожа на сталеві лещата, котрими він міг запросто розчавити мою – якби захотів. Потім він витягнув мої пожитки і поставив на землю поруч зі мною, а я стояв перед величезними дверима: це були старі двері, оббиті великими залізними цвяхами і вставлені в масивний камінний портал. Навіть у примарному нічному світлі я зміг роздивитися, що цей портал має якесь велике різьблене зображення, з яким, однак, погода і час обійшлися немилосердно. Поки я стояв, візник скочив на своє сидіння і змахнув віжками; коні рушили, і двоколка зникла у темряві одного з проїздів.

А я стояв собі мовчки і гадки не мав, що ж мені робити. Ні дзвоника, ні дверного молотка ніде не було видно; навряд чи мій голос зміг би проникнути крізь товстелезні непривітні стіни та темні вікна. Прочекавши, як мені здалося, цілу вічність, я відчув, що мене починають obsідати сумніви і страхи. Куди я приїхав? До яких людей? Якою неприємною пригодою закінчиться подорож, до якої я вдався? Наскільки типовим є такий випадок у житті помічника правника, котрого послали за кордон, щоб пояснити іноземцеві деталі покупки маєтку в Лондоні? Помічник правника?... Міні це явно не сподобається. Правник – так звучить краще. Саме перед від'їздом із Лондона я прочув, що мій іспит пройшов успішно, і тепер я – справжнісінький правник! Я став терти очі і щипати самого себе, аби пересвідчитися, що не сплю. Все, що сталося, здавалося страхітливим кошмаром, тому я очікував, що раптом прокинуся, побачу, що я – вдома, а у вікна мої намагається потрапити вранішнє світло. Так часто траплялося вранці, коли в мене на роботі був важкий день. Але моя плоть успішно склала щипальний іспит, а очі продовжували бачити те, що й бачили. Я й справді не спав і перебував у Карпатах. Нічого не залишалося, як терпляче чекати ранку.

Щойно я дійшов цього висновку, як за великими дверима почулася важка хода, а через тріщини долинуло світло, що наближалось. Потім загуркотів ланцюг, і стало чути, як відсуваються масивні засуви. Заскреготав, повертаючись, ключ (судячи зі скреготу, замком давно не користувалися), і величезні двері відчинилися всередину.

У проході стояв високий старий, чисто виголений, із довгими сивими вусами, вдягнений з ніг до голови у чорне; на ньому ніде не виднілося жодної цяточки іншого кольору. У руці він тримав старовинну срібну лампу без скла або абажура; її вогонь, тремтливий від протягу, що його створювали відчинені двері, кидав довгі мерехтливі тіні. Старий ввічливим жестом привітав мене своєю правицею і мовив чудовою англійською, однак з якоюсь дивною інтонацією:

– Прошу завітати до мого будинку! Заходьте вільно і невимушено!

Старий не поворухнувся, щоб зробити крок мені назустріч, а стояв як статуя; здавалося, що, зробивши запрошувальний жест, він став наче з каменю витесаний. Однак не встиг я переступити поріг, старий імпульсивно подався вперед, і його рука схопила мою з такою силою, що я аж здригнувся від болю; подібний ефект не був послаблений і тим фактом, що рука його була холодною як лід і більше схожою на руку мерця, аніж живої людини. Він знову мовив:

– Прошу до мого будинку. Заходьте вільно. Почувайтесь як вдома; залиште тут часточку принесеної вами радості!

Сила рукостискання була настільки схожа на ту, яку я вже помітив у візника, чийого обличчя я не роздивився, що на якусь мить мені здалося, що переді мною – одна й та сама людина; тому, аби пересвідчитися, я запитав:

– Граф Дракула?

Старий чемно вклонився і відповів:

– Так, я – Дракула; і дозвольте привітати вас, містере Харкер, у моєму домі. Проходьте; нічне повітря прохолодне, а слід поїсти та відпочити.

Промовляючи, він поставив лампу на виступ у стіні й, ступивши крок уперед, узяв мій багаж і заніс його всередину, перш ніж я зміг його випередити. Я було запротестував, але господар був наполегливим:

– Та ні, пане, ви ж мій гість. Вже пізно, і мої слуги сплять. Тож дозвольте мені самому про вас потурбуватися.

Згідно зі своїм наполегливим бажанням він поніс мої пожитки коридором, потім – широкими звивистими сходами, потім – ще одним великим коридором, у якому наші кроки залишали по собі сильне відлуння. Дійшовши до кінця коридору, граф Дракула розчинив масивні двері, і я з радістю побачив добре освітлену кімнату з накритим для вечері столом; у ній був чималенький камін, у якому яскраво палала велика купа дров.

Граф зупинився, поставив мої речі, зачинив двері, а потім, перетнувши кімнату, відчинив ще одні двері, котрі вели до невеличкої восьмикутної кімнати, освітлюваної лише однією лампою; мені здалося, що в цій кімнаті не було жодного вікна. Проминувши й цю кімнату, він відчинив іще одні двері і жестом запросив мене увійти. Переді мною відкрився бажаний і приємний вид: кімната являла собою велику спальню, добре освітлену і зігріту ще одним каміном, у якому сильно палав вогонь. Граф сам заніс мої речі до кімнати, а коли виходив, то сказав, зачиняючи двері:

– Після такої подорожі вам слід освіжитися і переодягнутися. Гадаю, ви знайдете все, що вам потрібно. Коли будете готові, то заходьте до кімнати, де на вас чекатиме вечерея.

Світло, тепло та влаштований графом чемний прийом майже розвіяли всі мої страхи та сумніви. Прийшовши після цього до нормального стану, я виявив, що помираю від голоду, тож, наспіх переодягнувшись, я пішов до сусідньої кімнати.

Там на мене уже чекав накритий стіл. Мій господар стояв, спершись на камінну облямівку; узрівши мене, він граціозним помахом руки запросив мене до столу і сказав:

– Прошу вас, сідайте і пригощайтесь як вам заманеться. Сподіваюсь, ви вибачите, що я не приєднуюсь до вас, але я вже пообідав; до того ж я ніколи не вечеряю.

Я передав йому запечатаного листа, якого ввірив мені містер Хокінс. Граф розкрив його і прочитав із серйозним виглядом на обличчі, а потім, чарівно посміхнувшись, дав почитати мені. Принаймні один пасаж цього листа викликав у мене трепет задоволення:

«Я дуже шкодую, що напад подагри, від якої я постійно страждаю, на певний час повністю позбавив мене можливості подорожувати; але я радий, що маю змогу послати до вас повноцінну заміну, людину, котрій я цілком довіряю. Це – молодий чоловік, сповнений енергії і своєрідного таланту, до того ж – дуже старанний. Він – розсудливий, стриманий і мовчазний; під моїм керівництвом він змужнів і став відповідальним працівником.

Цей молодий чоловік під час свого візиту надасть вам всіляке сприяння, керуючись вашими вказівками у всіх справах».

Граф підступив до столу, зняв кришку з однієї тарелі, і я з величезним задоволенням заходився наминати надзвичайно смачну смажену курку. Окрім неї, я з'їв ще трохи сиру та салату, випив два келихи з пляшки токайського вина – оце й була моя вечеря. Поки я ласував нею, граф багато розпитував мене про мою подорож, і я поступово розповів йому все, що зі мною трапилося.

На цей час я вже встиг закінчити вечерю і, за бажанням мого гостинного хазяїна, прису- нувши крісло до вогню, закупив сигару, яку він мені запропонував, вибачившись при цьому, що сам не палить. Тепер я мав нагоду роздивитися графа і дійшов висновку, що той має вкрай незвичайний зовнішній вигляд.

Його обличчя вирізнялося рішучим і вольовим орлиним профілем, з високим переніс- сям і дивовижно вигнутими ніздрями тонкого носа; високий лоб мав куполоподібну форму; волосся на скронях було рідким, зате в інших місцях – надмірним. Надбрівні дуги він мав масивні, вони майже зрослися над переніссям, а кошлаті брови кучерявилися від власної надмірності. Рот – наскільки я зміг роздивитися його під густими вусами – мав тверду лінію і досить неприємний вигляд; це враження посилювали надзвичайно гострі зуби. Вони висту- пали над губами, навидовижу яскравий червоний колір яких свідчив про неабияку життєву силу в чоловікові такого похилого віку. Що ж стосується інших рис його обличчя, то вуха були блідими і мали надзвичайно гострі вершечки, щелепа – широкою і вольовою, а щоки – пружкими, хоча й трохи впалими. А взагалі обличчя графа було надзвичайно блідим.

Ще раніше я встиг поглянути на руки, які граф тримав на колінах, і у світлі вогню вони здалися мені досить витонченими і білими; але тепер, придивившись до них пильніше, я пересвідчився, що його руки були доволі грубими і мали короткі й товсті пальці. Як це не дивно, але в центрі долонь росло волосся. Гостро обрізані нігті були довгими і красивими. Коли ж граф нахилився до мене і доторкнувся руками, то моїм тілом пройшла дрож, яку я не зміг стримати. Може, це сталося через його згубне дихання, але мною завалою відчуття непереборної відрази, котре, як би я не старався, приховати не зміг. Вочевидь, помітивши це, граф подався назад і з якоюсь недоброю посмішкою знову усівся зі свого боку каміна. Деякий час ми обидва мовчали, а коли я поглянув у вікно, то помітив перші слабкі проблески прийдешнього світанку. Здавалося, скрізь панувала якась дивна непорушність і безмовність, але прислухавшись, я почув завивання численних вовків, котре долинуло звідкілясь ізнизу, з долини. Очі графа засвітилися, і він мовив:

– Тільки-но послухайте – це діти ночі. Яку чудову музику вони творять!

Але, мабуть, побачивши на моєму обличчі здивований вираз, він тут же додав:

– Гай-гай, пане, вам, мешканцям міста, не дано збагнути почуттів мисливця.

Потім він підвівся і сказав:

– Але ж ви, напевне, дуже стомилися. У спальні все приготовано для вашого відпо- чинку, а завтра можете спати стільки, скільки вам заманеться. Я мушу їхати і повернуся аж після полудня; тож міцного вам сну і приємних сновидінь.

Чемно вклонившись, граф сам відчинив мені двері до восьмикутної кімнати, і я зайшов до своєї спальні.

Мене звідусіль оточує море химерних речей, мене гризуть сумніви, мене мучить страх; на думку мені спадають дивні речі, у яких я сам собі боюся зізнатися. Борони мене Боже – хоча б заради дорогих мені людей!

7 травня. Знову ранній ранок, але останню добу я тільки й робив, що насолоджувався відпочинком. Я прокинувся аж під вечір; мене ніхто не будив. Вдягнувшись, я пішов до кім- нати, де ми учора вечеряли, і знайшов там на столі накритий для мене холодний сніданок,

каву ж, щоб вона зберігала тепло, поставили у горнятку на кам'яну плиту в каміні. На столі лежала картка з написом:

«Мушу на деякий час вас покинути. Не чекайте на мене. – Д.» Тож я всівся за стіл і добряче попоїв. Поснідавши, я почав шукати дзвінок, щоб повідомити слуг про закінчення сніданку, але не знайшов. У цьому помешканні якимось дивним чином явно бракує деяких речей, незважаючи на більш ніж достатню кількість ознак багатства, котрі мене оточували. Настільний сервіз виготовлений із золота, до того ж так красиво і з такою майстерністю, що коштує, мабуть, цілу купу грошей. Штори, оббивка крісел та диванів, а також порт'єри мого ліжка зроблені з щонайдорожчих і щонайкрасивіших тканин; певно, в ті часи, коли їх виткали, їм ціни не було, бо на вигляд їм сотні років, а збереглися вони пречудово. Щось подібне мені довелося бачити в Гемптон-Корт, але ті тканини були зношеними, протертими і поїденими міллю. Але, незважаючи на це, в жодній кімнаті немає дзеркала. На моєму столі немає навіть туалетного люстерка, і мені довелося витягти зі своєї валізи маленьке дзеркальце для гоління, щоби мати змогу причесатися чи поголитися. Я ще досі ніде не бачив жодного слуги і окрім вовчого виття не чув ніякого іншого звуку. Коли я поїв – не знаю, звати це сніданком чи обідом, бо це було десь між п'ятою та шостою годинами, – я почав шукати щось почитати, бо мені не хотілося без дозволу графа блукати замком. У цій кімнаті не було нічогосінько – ані книжок, ані газет, тут не було навіть ніяких рукописних матеріалів. Тому я відчинив двері і виявив щось на кшталт бібліотеки. Двері напроти не піддалися, бо були замкненими.

На моє велике задоволення, я знайшов у цій бібліотеці велику кількість книжок англійською мовою – вони займали цілі полиці, а ще я знайшов підшивки журналів та газет. Стіл у центрі кімнати був завалений англійськими журналами та газетами, хоча серед них не було жодного свіжого примірника. Книги ж траплялися з найрізноманітнішої тематики: історії, географії, політики, політичної економії, ботаніки, геології, права; всі вони стосувалися Англії, її життя, традицій та звичаїв. Там були навіть такі довідники, як Лондонський довідник, «Синя» та «Червона» книги,⁴ альманах Вітакера, Армійські та Флотські списки і – що мені було особливо приємно бачити – Список правників.

Поки я роздивлявся книги, відчинилися двері і увійшов граф. Він сердечно привітав мене і висловив сподівання, що я добре відпочив. По тому він продовжив:

– Радий, що ви знайшли, як сюди пройти, бо певен, що тут є для вас багато цікавого. Ці друзі – він поклав свою руку на книги – були моїми добрими помічниками і протягом декількох останніх років, відтоді як я вирішив поїхати до Лондона, я провів з ними багато приємних годин. Через них я пізнав вашу велику Англію, а пізнати її – означає полюбити. Я прагну пройтися людними вулицями вашого величезного Лондона, поринути у вир і метушню його мешканців, жити їхнім життям, співпереживати переміни, смерть – і все-все, що робить життя життям. Але нічого не вдієш! – Поки що я знаю вашу мову лише з книжок. Сподіваюся, що ви, мій друже, допоможете мені правильно розмовляти.

– Але ж, графе, – відказав я, – ви добре знаєте англійську і чудово нею розмовляєте!

Той вклонився мені із серйозним виглядом.

– Спасибі, мій друже, за вашу аж надто схвальну оцінку, але боюся, що пройшов лише невелику частину того шляху, який маю пройти. Так, я знаю граматику і слова, але ще не знаю, як їх вимовляти і правильно вживати.

– Та ні ж бо, – переконував я його, – ви розмовляєте напрочуд гарно.

– Не думаю, – відповів граф. – Я добре розумію, що якби я перебрався до Лондона і почав би там розмовляти англійською, то не було б жодного, хто не розгледів би в мені чужинця. Це мене не влаштовує. Тут я – аристократ, *магнат*; мене знають і поважають про-

⁴ «Синя книга» – список осіб, що обіймають державні посади; «Червона книга» – список дворянських родин. (Прим. перекл.)

столюдини, бо я – пан. Але іноземець у чужій країні – це ніхто, люди його не знають, а не знати – означає ставитися абсолютно байдуже. Я буду радий, якщо стану як решта, щоб, побачивши мене або почувши мою англійську, ніхто б не зупинився і не сказав: «Диви! Чужинець!» Я так довго був паном, що мені хотілося б і надалі себе ним відчувати – або принаймні, щоб ніхто не став *моїм* паном. Ви прибули сюди не тільки як посланець мого друга Пітера Хокінса, що з Ексетера, аби пояснити мені все про мій новий маєток у Лондоні. Ви, сподіваюся, побудете тут зі мною певний час, щоб упродовж наших бесід я мав би змогу навчитися англійської вимови, і я хотів би, щоб ви вказували мені на мої – навіть найдрібніші помилки у вимові. Перепрошую, що мене сьогодні так довго не було, але ви, я певен, виявите поблажливість до того, хто має на руках так багато справ.

Звичайно ж, я всіляко запевнив його у моїй поблажливості і спитав, чи можна мені заходити до цієї кімнати, якщо я того забажаю. Граф відповів:

– Так, звичайно, – і додав: – У цьому замку ви можете заходити куди захочете, окрім тих кімнат, де замкнені двері, і, природно, окрім тих місць, куди ви заходити не захочете. Існують певні причини, через які все в цьому замку є таким, яким воно є, і якби ви дивилися на речі моїми очима і знали те, що знаю я, то, можливо, краще б на цьому розумілися.

Я відповів, що не маю сумнівів щодо цього, і він продовжив:

– Ми в Трансільванії, а Трансільванія – це не Англія. Наші звичаї відрізняються від ваших, і ви обов'язково зіткнетесь тут із багатьма дивними речами. Більше того, судячи з тих ваших вражень, про які ви мені розповіли, вам *уже* довелося пізнати декотрі із цих дивних речей.

Сказане спричинилося до тривалої розмови; а оскільки видно було, що граф хотів поговорити – нехай лише самої розмови заради – то я поставив йому багато запитань стосовно того, що вже встигло зі мною трапитися або впало мені в око. Інколи він ухилявся від теми розмови або ж робив вигляд, що не розуміє, про що йдеться, але загалом відповів на всі мої запитання цілком щиро. Плинув час, розмова тривала, я посміливішав і запитав мого господаря про деякі дивні речі, що трапилися попередньої ночі: наприклад, чому візник ходив туди, де виднілися голубі вогники. Чи правда, що ці вогники вказували місце, де сховали золото? Граф пояснив мені, що, як заведено вважати, раз на рік у певну ніч – фактично це була ніч учорашня, коли, за повір'ям, усі злі духи отримують необмежену владу – над кожним місцем, де було сховано скарб, можна бачити голубий вогонь.

– Можна майже не сумніватися в тому, – продовжив він – що в місцях, через які ви проїжджали минулої ночі, ховали скарби, бо за цю землю століттями воювали валахи, саксонці і турки. Гадаю, в цих краях немає жодного фута землі, не политого людською кров'ю – кров'ю патріотів або завойовників. У давнину траплялися лихі часи, коли австрійці та угорці приходили сюди цілими ордами, а патріоти виходили їм назустріч, щоби дати відсіч – чоловіки й жінки, старі й малі; вони чекали їхнього приходу на скелях, які височили над перевалами, і намагалися знищити нападників, навмисне влаштовуючи обвали каміння. Коли ж загарбники святкували перемогу, то їм діставалося дуже мало, бо все цінне, що було, люди ховали у рідну землю.

– Але як же ці скарби, – запитав я, – так довго не могли знайти, коли їх можна було легко виявити за допомогою таких надійних покажчиків? – Граф посміхнувся, і губи, піднявшись, якимось дивовижним чином оголили ясна з довгими, гострими, як у собаки, зубами. Потім відповів:

– Тому що наш селянин у глибині душі – бовдур і боягуз! Ці вогні з'являються лише однієї ночі, а цієї ночі жодна людина у наших краях не висуне і носа зі свого помешкання без крайньої на те потреби. До того ж, ясновельможний пане, якщо б навіть хтось це і зробив, то він не знав би, як вчинити. І навіть той простолюдин, котрий, як ви розповідали мені,

позначив те місце, де був вогонь, не знатиме, де його шукати вдень – попри те, що він сам його позначив. Б'юся об заклад, ви не зможете знайти ті місця знову!

– Тут ви маєте рацію, – відповів я. – Я навіть гадки не маю, де їх шукати.

Після цього ми перейшли до інших тем. Нарешті граф мовив:

– Нумо розкажіть мені про Лондон і той будинок, який ви для мене знайшли!

Вибачившись за свою недбалість, я пішов до моєї кімнати, щоб дістати папери з валізи. Упорядковуючи їх, я почув у сусідній кімнаті бряжчання порцеляни та срібла, а проходячи через неї, побачив, що зі столу прибрали посуд і засвітили лампу, бо на той час вже сутеніло. Лампу засвітили і в кабінеті, тобто у бібліотеці; я застав там графа, який лежав на дивані і читав, причому не що-небудь, а Англійський путівник Бредшоу. Коли я увійшов, він прибрав книги та папери зі столу, і ми поринули у всілякі плани, документи і цифри. Графа цікавило буквально все, тому він засипав мене величезною кількістю запитань про будинок та його околиці. Видно було, що він доклав максимум зусиль, щоби заздалегідь дізнатися якомога більше про свій майбутній маєток, бо наприкінці стало ясно, що він знав про предмет нашої розмови набагато більше, ніж я. Коли я вказав йому на це, він відповів:

– Так, друже мій, але чому б ні? Коли я приїду туди, то буду сам-самісінький, поряд не буде мого друга Харкера Джонатана, щоб виправляти мене і допомагати; о, перепрошую! Джонатана Харкера – тут я за нашим звичаєм поставив прізвище перед ім'ям. Він перебуватиме в Ексетері, на відстані багатьох миль і, можливо, працюватиме над офіційними паперами разом з ще одним моїм приятелем, Пітером Хокінсом. Ось так!

Ми почали з усією ретельністю вивчати справу купівлі маєтку в Перфліті. Після того як я виклав йому факти, заручився його підписом під необхідними документами і написав супровідного листа, щоби усе це надіслати містеру Хокінсу, граф спитав мене, як це я примудрився натрапити на таке підходяще місце. У відповідь я зачитав йому зроблені мною у той час нотатки, котрі я й наводжу тут:

«У Перфліті, на якомусь путівці, я наштовхнувся саме на те, що, здається, і потрібно було знайти, до того ж там висіло уже добряче вицвіле оголошення про продаж цього маєтку. Саме місце огорожено високою стіною, збудованою у старовинному стилі з величезних кам'яних брил, яка явно не ремонтувалася впродовж багатьох років. Зачинені ворота зроблені з товстелезних дубових дощок та заліза, геть роз'їденого іржею.

Цей маєток називається Карфакс; його назва є, вочевидь, перекрученим старовинним «Катр Фас», що означає «чотири сторони», бо сам будинок має чотири сторони, котрі збігаються з частинами світу на компасі. Загалом площа маєтку становить приблизно двадцять акрів, повністю оточених вищезгаданою солідною кам'яною стіною. У маєтку багато дерев, завдяки чому деякі ділянки мають похмурий вигляд; є також глибокий ставок або ж маленьке озеро з темною водою, котре, мабуть, живиться якимись підземними джерелами, оскільки вода є чистою і зі ставка витікає пристойного розміру струмок. Будинок є дуже великим, і споруджений він, на мою думку, не коли-небудь, а мабуть аж у середньовіччя, бо одна його частина збудована із товстелезного каменю і має лише кілька вікон високо угорі, причому всі вони захищені масивними залізними ґратами. Це виглядає як частина фортеці, а поруч розташована стара капличка, або ж церква. Я не зміг до неї потрапити, бо не мав із собою ключа до дверей, що вели з будинку до каплиці, але натомість я зробив своїм «Кодаком» декілька її фотографій з різних точок. Сам будинок було добудовано пізніше, але у вкрай недбалій спосіб, тож про площу, яку він займає, – а вона, вочевидь, є чималою – я можу лише здогадуватися. Розташованих поруч будинків дуже мало; один із

них є недавно зведеною спорудою, яку перетворили на приватний притулок для психічно хворих. З самого маєтку його, однак, не видно».

Коли я закінчив читати, граф сказав:

– Я задоволений тим, що будинок старовинний і великий. Сам я належу до старовинного роду, тому переїзд до нового будинку для мене є смерті подібним. Помешкання не обживається за один день, і взагалі: день-другий – і не помітиш, як століття промайнуло. Я також у захваті від того, що там є старовинна каплиця. Нам, трансільванським аристократам, важливо знати, що наші кості не покоїтимуться разом із простими смертними. Я не прагну ані розваг, ані веселощів; мені не потрібна яскрава чуттєвість щедрого сонячного світла та іскристих вод, котрі так до вподоби молодим і безтурботним. Я вже немолода людина, і моє серце, в якому уже довгі роки живе туга за померлими, не є схильним до веселощів. Більше того, стіни мого замку зруйновані; майже скрізь панує морок, а вітер дихає холодом через розбиті парпетні стінки та вибиті шибки. Я люблю прохолоду і тінь, люблю бувати, коли забажаю, наодинці зі своїми думками.

Не знаю чому, але ці слова суперечили виразу його обличчя, а може, сама форма обличчя надавала його посмішці лиховісного та похмурого вигляду.

Незабаром граф, вибачившись, полишив мене, попросивши до того скласти докупи усі мої документи. Якийсь короткий час його не було, тож я почав придивлятися до книжок, що були довкола мене. Однією з них був атлас, відкритий – ясна річ – на Англії; схоже було, що саме цією картою користувалися найбільше. Поглянувши на неї, я побачив, що деякі місця обведені маленькими кружальцями, а придивившись, помітив, що одне з них було поблизу Лондона з його східного боку – вочевидь там, де знаходився новий маєток графа, а двома іншими були Ексетер і Вітбі, що на Йоркширському узбережжі.

Проминула, мабуть, ціла година, перш ніж граф повернувся.

– Ага! – сказав він. – Усе ще сидите над вашими книжками? От і добре! Але вам не слід працювати увесь час. Ходімо, мене сповістили, що вечерю подано.

Він узяв мене під руку, і ми пішли до сусідньої кімнати, де на столі на мене чекала розкішна вечеря. Граф знову вибачився, бо вже встиг пообідати, коли був у від'їзді. Але, як і минулої ночі, він увівся поруч і теревенив про те і се, поки я їв. Як і минулої ночі, я курих сигару, а граф сидів біля мене, невимушено розмовляючи і ставлячи запитання на всілякі теми, а тим часом година линула за годиною. Я здогадувався, що вже дуже пізно, але нічого не казав, бо відчував себе зобов'язаним всіляко задовольняти бажання мого господаря. Спати мені не хотілося, оскільки вчорашній тривалий сон зміцнив мої сили, але все одно я не міг не відчувати того ознобу, який зазвичай охоплює людину з наближенням світанку, котрий – по-своєму – є схожим на зміну відпливу на приплив. Кажуть, що люди на межі смерті часто помирають удосвіта або у проміжку між відпливом і припливом; кожен, хто, подібно до мене – змороженого і прикутого до свого місця почуттям обов'язку, – мав змогу відчувати цю зміну в атмосфері, здатен у це повірити. Раптом почувся крик півня, що з надприродною пронизливістю долинув до нас через чисте вранішнє повітря, і граф Дракула різко схопився на ноги:

– Оце так! Знову засиділися до ранку! Яка ж це недбала нечемність з мого боку – так довго змушувати вас не спати. Вам слід зробити ваші розповіді про дорогу моєму серцю Англію, мою нову країну, менш цікавими, щоби я мав змогу помічати, як швидко плине час.

І, чомно вклонившись, він пішов.

Я увійшов до своєї кімнати і підняв штори, але це було ні до чого, бо моє вікно виходило у двір; тож все, що я зміг побачити, – це червонувато-сіре передсвітанкове небо. Тому я знову опустив штори і зробив запис у щоденнику про день, що проминув.

8 травня. Починаючи писати цей щоденник, я побоювався багатослівності, але тепер радий, що із самого початку став приділяти багато уваги подробицям, бо в цьому замку і у всьому, що з ним пов'язане, є щось настільки химерне, що я просто не можу не відчувати занепокоєння. Так хочеться, щоб усе скінчилося для мене добре, і яка шкода, що я взагалі сюди приїхав! Можливо, це нічне життя так впливає на мене, але ж це ще далеко не все! Якби було з ким поговорити, то я ще б якось міг триматися, але тут нікого немає. Адже один-єдиний мій співрозмовник – це граф! Боюся, що я тут – єдина жива душа. Тож я буду настільки прозаїчним, наскільки мені дозволять факти; це дасть мені змогу триматися і не давати уяві заволодіти мною. Якщо це станеться, то я загину. Тому дозвольте мені описувати ситуацію, якою вона є або – видається.

Коли я ліг, то проспав лише декілька годин, після чого підвівся, відчуваючи, що більше не засну. Повісивши своє дзеркальце для гоління біля вікна, я почав голитися. Раптом я відчув на своєму плечі руку, і голос графа промовив до мене: «Доброго ранку». Я аж сіпнувся, бо мене здивувало те, що я не побачив його у дзеркалі, де відбивалася вся кімната позаду мене. Смикнувшись, я трохи порізався, але тієї миті цього не помітив. Відповівши на привітання графа, я знову поглянув у дзеркальце, щоб пересвідчитись у своїй помилці. Цього разу не могло бути жодних сумнівів, бо він стояв поруч зі мною і я бачив його біля свого плеча. Але у дзеркалі його відображення не було! Можна було бачити усю кімнату позаду мене, але в ній жодних ознак жодної людини, окрім мене самого! Це був вкрай приголомшливий факт, котрий, поряд з іншими химерними випадками, лише посилив те непевне відчуття тривоги, яке охоплювало мене у близькій присутності графа. Тієї самої миті я побачив, що ранка трохи кровоточила і кров стікала по щоці. Я поклав бритву і напівобернувся, щоби взяти липучий пластир. Коли граф побачив моє обличчя, його очі спалахнули якимось демонічним шаленством, і він раптом схопив мене за горло. Я відсахнувся, і його рука торкнулася мотузки, на якій трималося розп'яття. Це миттєво змінило його, лють минула так швидко, що я почав сумніватися, а чи була вона взагалі.

– Обережніше, – сказав граф, – дивіться, як ви себе порізали. У цих краях це набагато небезпечніше, ніж вам здається.

Схопивши дзеркальце для гоління, він продовжив:

– Саме через цю гидоту і сталася халепа. Це – нікчемна іграшка для чоловічого марнославства. Геть її!

І розчинивши важку віконну раму одним порухом своєї страшної руки, граф викинув дзеркальце, яке розбилося далеко вниз на друзки об каміння, яким було вимощено двір. Потім, не вимовивши ні слова, він пішов. Це було дуже прикро, бо тепер я не бачитиму себе під час гоління, хіба що спробую скористатися футляром для годинника або горщиком для гоління, на щастя, зробленим із металу.

Зайшовши до їдальні, я побачив на столі приготований сніданок, але графа не було. Так я поснідав на самоті. Дивно, але я ще й досі не бачив, як граф їсть або п'є. Він такий дивний! Після сніданку я трохи повештався по замку і позаглядав туди-сюди. Вийшовши на східці, я знайшов кімнату, повернувши на південь. З неї відкривався чудовий краєвид, і з того місця, де я стояв, усе було дуже добре видно. Замок розташований на самому краєчку мото-рошної прірви. Кинутий з вікна камінь падатиме тисячу футів униз, ні об що не вдарившись на своєму шляху! Скрізь, куди сягає погляд, – море зелених крон дерев, між якими де-не-де видніються прогалини, що вказують на глибокі провалля. То тут, то там можна бачити сріблясті ниточки річок, що течуть, звиваючись, ущелинами через ліси.

Але наразі я не надто налаштований описувати красоти, бо, продовживши після цієї кімнати свої дослідження замку, я скрізь знайшов у ньому самі лише двері, двері та двері – усі замкнені на замок або на засув. Окрім вікон у стінах замку, тут ніде немає доступного виходу.

Замок є справжнісінькою в'язницею, і я у ній – в'язень!

Розділ III

Щоденник Джонатана Харкера

(продовження)

Коли до мене дійшло, що я – в'язень, я наче сказився. Я носився сходами, сіпаючи кожні двері і висовуючись із кожного знайденого мною вікна, але незабаром переконаність у своїй безпорадності взяла гору над іншими моїми почуттями. Згадуючи свої дії декілька годин по тому, я роблю висновок, що, мабуть, на якийсь час я збожеволів, бо поведився, наче шур у пастці. Однак, остаточно переконавшись у своїй безпорадності, я спокійно сів – так само спокійно, як я робив усе у своєму житті – і почав міркувати – як же найкраще вчинити у цій ситуації? Я все ще продовжую міркувати і поки що не дійшов якогось конкретного висновку. Мені ясно лише одне: про мої думки не варто повідомляти графові. Він чудово усвідомлює, що я є в'язнем; і оскільки він сам це влаштував, при цьому керуючись, вочевидь, якимись особливими мотивами, то він лише спробує якось мене обдурити, якщо я повністю йому відкриюся. Наскільки я міг збагнути, мій найкращий план мав полягати в тому, щоб тримати свої відкриття і страхи в собі, при цьому пильно стежачи за всім, що відбувається. Гадаю, що я або піддався власним страхам, як та мала дитина, або ж справді вскочив у жахливу халепу; якщо істинним є останнє припущення, то мені слід – і зараз, і надалі – докласти максимум зусиль і кмітливості, щоб із цієї халепи виплутатися. Не встиг я дійти цього висновку, як почув, що внизу грюкнули важкі двері – це повернувся граф. Він не одразу зайшов у бібліотеку, тож я обережно проникнув до своєї кімнати і побачив графа, який застилав ліжко. Це дуже здивувало мене, але лише підтвердило те, про що я весь час здогадувався: слуг у замку не було. Остаточно я в цьому переконався тоді, коли через щілину у дверях побачив, як мій господар накриває на стіл у їдальні – якщо він сам виконує всі ці лакейські обов'язки, то це є очевидним доказом того, що більше це робити нікому. Ця думка вселила в мене страх, бо якщо у замку більше нікого не було, то, напевне, сам граф і був тим візником, котрий доставив мене сюди. Від цієї думки я заціпенів від жаху, бо якщо це справді так, то що означала його здатність приборкувати вовків одним лише рухом руки, не говорячи при цьому ані слова? Чому всі люди у Бистриці та в диліжансі так боялися за мене? Що означали подаровані мені хрестик, головка часнику, шипшина, а також кетяг горобини? Борони Боже ту добру жінку, яка повісила хрестик мені на шию! Щоразу, коли я доторкаюся до нього, він дає мені втіху і силу. Як це дивно, що річ, яку мене навчили сприймати неохайно як таку, що відгонить ідолопоклонством, тепер, у годину тривоги й самотності, стала мені в пригоді. Чи, може, сама ця річ містить у собі щось незвичайне, чи, може, вона є своєрідним посередником, дієвим помічником, котрий передає спогади про співчуття та втіху? Колись, якщо трапиться нагода, треба буде вивчити це питання і визначитися щодо мого ставлення до нього. А поки що слід з'ясувати все про графа Дракулу, оскільки це допоможе мені у всьому розібратися. Сьогодні вночі він зможе багато про себе розповісти, якщо я поверну розмову в цьому напрямі. Проте я мушу бути дуже обережним, щоб не збудити у нього ніяких підозр.

Опівночі. Ми з графом мали тривалу розмову. Я поставив йому декілька запитань з історії Трансільванії, і він швидко та емоційно підхопив цю тему. Розповідаючи про людей та

події, особливо про битви, він говорив так, наче сам брав у них участь. Пізніше він пояснив це тим, що для *магната* честь його дому і його роду є його власною честю, їхня слава є його славою, а їхня доля – його долею. Щоразу, говорячи про свій рід, він завжди казав «ми», майже завжди використовуючи множину, як це притаманно королям. Шкода, що я не зміг точно записати всі його слова, бо для мене це було вкрай цікаво і незвично. Здавалося, його розповідь містила в собі всю історію цього краю. Промовляючи, він розпалився і став походжати кімнатою, смикаючи себе за довжелезні білі вуса і хапаючи все, що потрапляло йому під руки, наче збираючись розчавити ці предмети самими лише руками. А один його пасаж я записав настільки точно, наскільки зміг, бо в ньому граф у своєрідний спосіб виклав історію свого роду:

«Ми, секеї, маємо право пишатися собою, бо в наших жилах тече кров багатьох хоробрих племен, котрі билися, як леви, за володарство. Сюди, у вододіли європейських народів, принесло плем'я угрів з Ісландії той бойовий дух, котрий передали йому Тор і Один і котрий безстрашні скандинавські воїни проявили з такою немилосердною жорстокістю на узбережжях Європи – та й не лише Європи, але й Азії та Африки, – що тамтешнім мешканцям здалося, ніби прийшли якісь люди-вовки, справжні перевертні. Коли вони дійшли до цих країв, то знайшли тут гунів, чиє войовниче шаленство прокотилося землею, наче вогненна хвиля, а знищувані ними народи увірували в те, що у венах цих завойовників текла кров давніх відьмаків, котрі, будучи вигнаними зі Скіфії, породичалися з дияволами пустелі. Бовдури й телепні! Чи може якийсь диявол чи відьмак зрівнятися з величним Аттілою, чия кров тече у цих жилах? – Граф підняв свої руки. – Що ж тут дивного, що ми були народом-переможцем? Що було дивного в нашій гордості? І чи слід дивуватися з того, що ми прогнали звідсіля мадярів, ломбардійців, аварів, болгар та турків, які сунули сюди тисячами? Чи дивно те, що коли Арпад зі своїм войовництвом, захопивши Угорщину, дійшов до кордону, то знайшов там *нас*; що саме там було завершено *Nonfoglalas*, тобто підкорення? А коли угорська навала повернула на схід, то секеїв проголосили родичами переможців-мадярів, і нам на багато століть ввірили охорону турецького кордону, ба навіть більше – безупинне його пильнування, бо, як кажуть турки, «спить вода, але не спить ворог». Хто з усіх чотирьох народів охочіше за нас отримував «кривавий меч» або швидше за нас, спонуканих його войовничим покликом, гуртувався під прапорами короля? Коли ж настав час помститися за велику ганьбу моєї країни, ганьбу Косово, коли прапори валахів та мадярів впали під тиском мусульманського півмісяця, то хто, як не представник мого роду, воєвода, перетнув Дунай і переміг турка на його території? Це був не хто-небудь, а один із роду Дракула! Яке горе, що його нікчемний рідний брат, програвши бій, продав туркові своїх людей, вкривши їх ганьбою рабства! І чи не той самий Дракула, надихаючи на боротьбу інших своїх одноплемінників, в подальші роки неодноразово водив своє військо за Велику Ріку в Туреччину; а зазнавши поразки, ходив на турка знову і знову, хоча повертатися йому доводилося самому, бо все його войовництво гинуло посіченим у битві? Але він знав, що лише він самотужки зможе врешті-решт перемогти ворога! Подейкували, що той воєвода думав лише про себе. Яка дурниця! Хто такі селяни без справжнього вождя? Хіба ж можна воювати без розуму і запалу? І знову ж таки – коли після Мохачської битви ми скинули угорське ярмо, то серед вождів були ми, нащадки роду Дракула, бо дух наш не терпить неволі.

Як бачите, мій юний друже, секеї і рід Дракула – як їхня життєва енергія, їхній розум, їхній гострий меч – можуть похвалитися величною історією, до якої далеко таким вискочкам, як Габсбурги та Романови. Та проминули славетні бойові дні. У нинішню епоху ганебного миру кров є надто цінною субстанцією, а про тріумфи великих народів сьогодні лише розповідають казочки».

Саме на цьому наблизився ранок, і ми пішли спати. (*До речі: мій щоденник починає страшенно нагадувати або початок «Тисячі і однієї ночі», бо все має припинитися зі співом півня, або привид батька Гамлета.*)

12 травня. Дозвольте мені почати з фактів – прозаїчних голих фактів, підтверджених книгами і цифрами, фактами, стосовно яких не може виникнути жодних сумнівів. Я не можу плутати їх із враженнями, котрі підкріплюються лише моїми спостереженнями або моїми спогадами про них. Учора ввечері граф, зайшовши до моєї кімнати, почав розпитувати мене про юридичні, а також деякі бізнесові справи. До цього я весь день пронудьгував за книгами, тож просто якогось заняття заради почав згадувати деякі справи, за якими я екзаменувався у корпорації баристерів «Лінкольнз Інн». У розпитуваннях графа проглядала певна методика, тож я спробую викласти їх послідовно; може, ця інформація якимось чином або через якийсь час стане мені у пригоді.

По-перше, граф запитав мене, чи може мешканець Англії мати двох і більше правників. Я відповів, що, за бажанням, він може мати їх цілу дюжину, але нерозумно було б, якби угодою займалося декілька правників, оскільки під час її укладення його інтереси має право представляти лише один правник, раптова заміна якого неодмінно зашкодить інтересам клієнта. Здається, він добре зрозумів сказане і запитав, чи не виникнуть якісь практичні труднощі, коли, скажімо, одна людина займатиметься банківськими справами, а інша – перевезеннями, якщо виникне потреба у нагальній допомозі в місцевості, розташованій далеко від домівки правника, який вестиме банківські справи. Я попросив графа точніше сформулювати запитання, щоб моя відповідь аж ніяк не змогла його дезінформувати; тож він сказав:

– Зараз я поясню. Ваш і мій друг, містер Пітер Хокінс, сидячи в затінку вашого чудового собору в Ексетері, який знаходиться далеко від Лондона, купує для мене – за вашого милостивого сприяння – маєток у Лондоні. Чудово! А тепер скажу вам щиро, щоб вам не видалося дивним те, що я скористався послугами правника, котрий мешкає так далеко від Лондона, а не залучив до справи когось із місцевих юристів: я мотивувався прагненням не допустити можливості, щоб у цій угоді обслуговувалися ще чийсь місцеві інтереси, окрім моїх власних. А тепер припустімо, що я, як людина ділова, захочу постачати товари, скажімо, до Ньюкасла, Дарема, Гарвіча або Дувра – то чи не легше було б доручити іншим людям виконувати це завдання у вищезгаданих портах?

Я відповів, що вчинити у такий спосіб було б зовсім неважко, але ми, правники, користуємося системою посередницьких послуг, котрі ми надаємо одне одному, щоб клієнт міг просто довірити ведення своїх справ якомусь одному правнику і той виконував би всі його вказівки і побажання.

– Але ж я й сам маю право контролювати свої справи, чи не так? – запитав граф.

– Звичайно ж, – відповів я, – й так часто роблять ділові люди, котрі не бажають, щоб хтось був у курсі їхніх справ.

– Чудово! – сказав граф і продовжив розпитувати мене про те, як здійснюються подібні доручення і які папери при цьому треба заповнювати, а також про труднощі, які можуть виникнути, але яким можна запобігти завдяки передбачливості. Я постарався щонайкраще все це йому пояснити, й у мене склалося враження, що з нього вийшов би прекрасний правник, бо він все передбачав і про все встигав подумати. Для людини, яка ніколи не була в

нашій країні і яка явно не мала значного досвіду в бізнесі, його знання та проникливість були просто вражаючими. Задовольнивши свою цікавість стосовно тих тем, які ми обговорювали, і отримавши від мене підтвердження, котре я постарався зробити максимально переконливим за допомогою наявних у мене книжок, граф несподівано підвівся і спитав:

– Чи писали ви нашому другові містеру Хокінсу або комусь іншому після того, як надіслали йому свого першого листа? – Приховуючи роздратування, я відповів, що не писав і що досі не мав для цього жодної нагоди.

– Тоді пишіть зараз, мій юний друже, – сказав він, поклавши мені на плече свою важку руку, – пишіть нашому приятелеві або комусь іще і зазначте, будь ласка, що пробудете зі мною ще місяць, починаючи з сьогоднішнього дня.

– Ви хочете, щоб я гостював у вас так довго? – запитав я, і серце моє похолонуло від такої перспективи.

– Я *дуже* цього хочу; більше того – я не приймаю ніяких заперечень. Коли ваш хазяїн, тобто роботодавець, домовився, що хтось приїде сюди від його імені, то малося на увазі, що на першому плані будуть мої власні потреби. Я від цієї домовленості не відмовлявся. Чи не так?

Я змушений був погодитися, бо іншої альтернативи не мав. Це була справа містера Хокінса, а не моя, і тому я мусив думати передусім про нього, а не про себе; до того ж, коли граф Дракула говорив, то у його очах і поставі було щось таке, що змусило мене пригадати, що я є в'язнем, а значить, попри все моє бажання, не маю вибору. У моїй вимушеній згоді граф узрів свою перемогу, а в моєму стривоженому обличчі – владу наді мною, він одразу скористався цими перевагами, але у свій звичайний ввічливий спосіб, якому важко протистояти:

– Я прошу вас, мій любий юний друже, ні про що, окрім справи, не згадувати у ваших листах. Вашим приятелям, безперечно, приємно буде знати, що з вами усе гаразд і що ви прагнете якнайскоріше до них повернутися. Чи не так? – Промовивши це, граф подав мені три аркуші поштового паперу і три конверти. Це був папір найвищої закордонної якості; поглянувши спочатку на нього, а потім на графа, і помітивши його спокійну посмішку, що оголила гострі, мов у собаки, зуби, котрі виступали над нижньою губою, я збагнув так виразно, наче почув це від нього, що мушу бути обережним у своїх листах, бо він, цілком можливо, зможе їх прочитати. Тому наразі я вирішив написати лише формальні нотатки, але потайки повідомити про все містера Хокінса, а також Міну, бо з нею я міг листуватися стенографічно і граф все одно не зміг би у цьому розібратися. Написавши свої два листи, я сидів і мовчки читав, а тим часом граф написав власні листи, заглядаючи при цьому в якісь книжки, що лежали на столі біля нього. Потім він взяв мої листи, поклав їх разом зі своїми біля якихось рукописних матеріалів, а коли за ним зачинилися двері, я нахилився і взяв його листи, що лежали на столі адресами донизу. При цьому я не відчував ніяких докорів сумління, бо в цій ситуації вважав за необхідне захищатися усіма можливими засобами.

Один лист призначався Семюелу Ф. Біллінгтону, що мешкав за адресою № 7, Кресент, Вітбі, другий – пану Льюїтнеру, який жив у Варні; третій лист був адресований фірмі «Куттс & Ко», що в Лондоні, а четвертий – банкірській фірмі «Клопшток & Білройт» у Будапешті. Другий та четвертий листи не були запечатаними. Тільки я захотів поглянути на них, як побачив, що ручка на дверях поворухнулася. Я шойно встиг покласти листи на місце, відкинутися назад і взяти в руки книгу, як до кімнати увійшов граф, тримаючи ще одного листа. Він взяв листи, що лежали на столі, ретельно їх запечатав, а потім обернувся до мене:

– Вибачте мені, будь ласка, але цього вечора я мушу зробити багато приватних справ. Сподіваюся, ви знайдете для себе все, що вам потрібно.

Вже біля дверей він обернувся, зробив невеличку паузу і додав:

– Раджу вам, мій милий юний друже, – ні, я просто попереджаю вас з усією серйозністю, що коли ви захочете покинути ці кімнати, то вам у жодному разі не слід лягати спати у якійсь з інших частин замку. Це давня споруда, вона є хранителем численних спогадів, тому для тих, хто матиме необачність заснути у неналежному місці, є в запасі погані сни. Стережіться! Якщо станеться так, що сон зараз або коли-небудь долатиме вас, то чимдуж поспішайте до своєї спальні чи до якоїсь із цих кімнат, і тоді вашому відпочинкові нічого не загрожуватиме. Але якщо не будете обережні, то... – і граф закінчив свою промову погрозовим і огидним жестом, удаючи, ніби він умиває руки. Я зрозумів його прекрасно і сумнівався лише в одному: чи зможе якийсь сон бути жакхливішим за ту страшну павутину таємничого мороку і химерності, яка дедалі загрозливіше нависала наді мною.

Трохи згодом. Я залишаю останні слова без змін, але наразі про сумнів уже не йдеться. Я не боюся спати скрізь, де немає графа. Над узголів'ям свого ліжка я причепив хрестик – гадаю, що в такий спосіб я убережу свій відпочинок від поганих снів; тож там цей хрестик і висітиме.

Коли граф полишив мене, я пішов до своєї кімнати. Трохи згодом, переконавшись, що скрізь панує тиша, я вийшов і піднявся камінними сходами туди, звідки відкривався вид на південь. Ця широка панорама – на відміну від затінку вузького подвір'я – давала якесь відчуття свободи, котра, втім, була для мене зараз недосяжною. Вдивляючись у безкрайній обрій, я відчув, що й справді перебуваю у в'язниці; мені раптом захотілося ковтка свіжого повітря – нехай хоч і прохолодного, нічного. Я починаю відчувати, що моє нічне життя справляє на мене негативний вплив. Воно розладнує мої нерви. Я вже лякаюся власної тіні, мене переповнюють всілякі жакхливі видіння. Один Бог знає, чи є підстави для моїх жакхів у цьому осоружному місці! Я продовжував споглядати прекрасний краєвид, скупаний у ніжно-жовтому місячному сяйві, аж доки не почало розвиднятися. Далекі гори розтанули у м'якому вранішньому світлі, а тіні у долинах та ущелинах набули шовковисто-чорного відтінку. Навкруги було так красиво, що я трохи збадьорився; з кожним ковтком свіжого повітря в мене вливався мир і спокій. Коли я визирнув із вікна, то помітив якийсь рух внизу ліворуч, поверхом нижче – якраз навпроти того місця, куди, судячи із розташування кімнат, мали виходити вікна кімнати, у якій мешкав граф. Вікно, біля якого я стояв, було високе і широке, з камінною перекотою; незважаючи на дощі та вітри, воно іще зберігало цілісність, хоча рами в ньому не було, вочевидь, уже чимало років. Я відсахнувся і сховався за камінним оздобленням, а потім обережно визирнув знову.

Що я побачив, то це голову графа, що висувалася з вікна. Обличчя не було видно, але я впізнав його за потилицею та порухом спини і рук. У будь-якому випадку я безпомилково упізнав би руки, уважно придивитися до яких мав раніше багато можливостей. Спочатку я відчув цікавість і здивувався, бо подиву гідно, як хоч найменша дрібниця може зацікавити людину, що відчуває себе в'язнем. Але ці почуття невдовзі змінилися почуттями відрази і жаху, коли я побачив, як граф, повністю вилізши з вікна, поповз униз уздовж стіни замку, що нависала над страхітливою безоднею, причому він повз *обличчям донизу*, а його плащ розвівався навколо нього, наче велетенські крила. Спочатку я не йняв віри своїм очам, подумавши, що це якась оптична ілюзія, створена місячним світлом, химерний тінньовий ефект. Але придивившись, я збагнув, що помилки бути не може. Я побачив, як пальці рук та ніг чіпляються за краї камінних брил, між якими вже не було будівельного розчину, бо з роками він осипався; тож граф, використовуючи кожен виступ і кожну нерівність, рухався з чималою швидкістю, як ящірка, вниз по стіні.

Що ж це за людина така? Чи може це якась істота в людській подобі? Я відчув, як мене охопив жах перед цим моторошним місцем; я боюся, я страшенно боюся, а тікати нема куди; навколо мене – страхіття, про які навіть думати страшно...

* * *

15 травня. Я ще раз бачив, як граф ящіркою виповзав із замку. Він проповз кількасот футів вниз навскісно ліворуч, а потім зник, гулькнувши у якийсь отвір чи вікно. Коли в цьому отворі зникла його голова, я висунувся ще далі, щоби побачити більше, але безуспішно: надто великою була відстань, щоб забезпечити потрібний кут зору. Тепер, знаючи, що графа поблизу немає, я вирішив скористатися з цієї нагоди і дізнатися про замок більше, ніж я досі насмілювався. Я повернувся до кімнати і, взявши лампу, спробував по черзі відчинити всі двері. Усі вони були замкнені, як я і очікував, а замки були відносно нові; але я спустився кам'яними східцями до зали, до якої увійшов, вперше потрапивши до замку. Я досить легко витяг засуви і відчепив важкі ланцюги, але двері були замкнені на замок і ключа не було! Мабуть, ключ знаходився в кімнаті графа; треба знайти нагоду, коли її двері будуть відчинені, проникнути туди і, заволодівши ключем, утекти. Я продовжив ретельне обстеження різних сходів і коридорів, намагаючись при цьому відчинити двері, які траплялися на моєму шляху. Кілька кімнат біля зали виявилися незамкненими, але в них не було нічого цікавого, окрім старовинних меблів, вкритих багаторічним пилом і поїдених міллю. Проте нарешті я знайшов одні двері нагорі сходового маршу, котрі хоча й здавалися замкненими, але трохи піддалися, коли я на них натиснув. Штовхнувши дужче, я виявив, що насправді вони незамкнені, а їхній опір пояснювався тим, що завіси дещо просіли і важкі двері фактично опиралися на підлогу. Це була нагода, якої іншого разу в мене могло й не бути, тому я доклав усіх зусиль і після численних спроб мені пощастило відсунути двері так, що можна було пройти. Я опинився в тому крилі замку, котре знаходилося правіше від відомих мені кімнат і на один поверх нижче. З вікон мені було тепер видно, що низка кімнат тягнулася до південного боку замку, а вікна наріжної кімнати виходили на захід і на південь. Як з першого, так і з другого боку зяяла крута прірва. Замок, збудований на краю великої скелі, був неприступний з трьох боків, тому великі вікна було розташовано саме там, де до них не могли долетіти стріла чи камінь з пращі або катапульти. У результаті тут було забезпечено таку кількість світла і комфорту, котра була б неможливою, якби з цього напрямку передбачалося витримувати облогу. На захід розляглася широка долина, за якою вдалині височіли зубчасті цитаделі гір; вершина насувалася на вершину, на голих скелях де-не-де росли горобина та шпичаки, чіпляючись корінням за тріщини й каміння. Вочевидь, це була та частина замку, у якій жили в давно минулі дні, бо меблі у ній були елегантнішими і зручнішими, ніж мені досі доводилося тут бачити. Вікна не мали штор, тому жовте місячне сяйво, вливаючись через ромбоподібні рами, давало можливість навіть розгледіти кольори, водночас ушляхетнюючи вигляд силисильної пилу, котрим були вкриті усі предмети і котрий певною мірою приховував шкоду, завдану часом та міллю. При яскравому світлі місяця моя лампа мало допомагала, але все одно я радів, що вона зі мною, бо від цього місця віяло такою жакливою самотністю, що у мене холонуло серце і від страху трусилися руки. Але в усякому разі це було краще, ніж жити в кімнатах, які я зненавидів через присутність у них графа; тож коли після нетривалих спроб мені вдалося дещо вгамувати свої нерви, я відчув, що мене огорнув тихий, приємний спокій. І от сиджу я за невеликим дубовим столиком – за яким у давнину сиділа, мабуть, якась красуня і, сором'язливо зашарівшись, задумливо складала нерозбірливого любовного листа – і роблю стенографічні записи у своєму щоденнику про все те, що трапилося відтоді, як я востаннє його закрив. Зараз, слава Богу, майже кінець дев'ятнадцятого століття, однак якщо мої почуття не зраджують мене, все одно минулі віки мали і мають свою особливу ауру, котру ніякій вихолощеній «модер-новості» несила знищити.

Згодом: ранок 16 травня. Боже, збережи мій здоровий глузд, бо це останнє, що я маю. Безпека і впевненість у безпеці – все це тепер у минулому. Доки я тут житиму, залишатиметься одна надія – не збожеволіти, якщо я *вже* не збожеволів. Якщо ж я нормальний, то наскільки ж ненормальною і огидною є думка про те, що з усіх ненависних мені речей, котрі причаїлися у цьому проклятому місці, найменш ненависною є для мене граф; що лише до нього можу я звернутися по допомогу, хоча так буде лише тоді, коли я виконуватиму його волю. Великий, милосердний Боже! Дай мені спокій, бо за межами спокою на мене чатує божевілья. Тепер я починаю бачити у новому світлі певні речі, яких раніше не міг збагнути. Я досі не міг повністю второпати, що хотів сказати Шекспір, вклавши в уста Гамлета таку репліку:

Таблетки! О, скоріш мої таблетки!

бо тепер, почувуючись так, наче мій мозок зірвався із завіс або наче стався струс, що призведе до його загибелі, я знаходжу розраду у своєму щоденнику. Звичка робити точні записи обов'язково допоможе мені вгамувати нерви.

Загадкове попередження, висловлене графом, налякало мене *ще тоді*; наразі ж згадка про нього наганяє на мене іще більший жах, бо в майбутньому цей чоловік зможе мати наді мною неосяжну страхітливую владу. Мені лячно буде навіть ставити його слова під сумнів!

Коли я зробив, нарешті, запис у своєму щоденнику і сховав зошит та ручку до кишені, я відчув, що сон почав мене долати. Тут на думку мені спало попередження графа, але я із задоволенням його проігнорував. Сонливість охопила мене з невідворотністю вершника, що наближається. Ніжне місячне сяйво заколихувало, а широкі простори за вікнами замку давали освіжаюче відчуття свободи. Я твердо вирішив не повертатися сьогодні до зловісних кімнат, а виспатися тут, де у сиву давнину сиділи було прекрасні панночки, які співали і всіляко насолоджувалися життям, час від часу зітхаючи за чоловіками, які тим часом боронили рідний край у жорстоких битвах. Я витягнув із кутка кімнати великий диван, щоб, лежачи на ньому, можна було споглядати чудову панораму на схід та на південь, і, не звертаючи особливої уваги на пилюку, вмотивувався спати.

Мабуть-таки я заснув; принаймні хотілося б у це вірити, хоча все одно мені страшно, бо все, що потім сталося, виглядало надивовижно реальним – настільки реальним, що, сидячи зараз тут, у яскравому світлі вранішнього сонця, я ніяк не можу повірити, що все це наснилося.

Я був не сам. Кімната залишалася такою самою, ніяк не змінившись відтоді, як я до неї потрапив; у блискучому місячному сяйві на підлозі було прекрасно видно мої сліди у тих місцях, де я порушив цілісність багаторічного покривала з пилу. Раптом напроти мене місяць висвітив трьох молодниць, судячи з їхнього вбрання та манер – леді. Коли я їх побачив, мені здалося, що я, напевне, сплю, бо, попри місячне світло, вони не залишали тіні на підлозі. Жінки наблизилися до мене, певний час придивлялися, а потім про щось пошепки між собою заговорили. Двоє з них були чорноволосі, з орлиними, як і у графа Дракули, носами, великими, темними, пронизливими очима, що здавалися майже червоними на тлі блідо-жовтого місяця. Третя була неймовірно гарною красунею, з хвилястою купою золотавого волосся і очима, схожими на бліді сапфіри. Її обличчя видалося мені знайомим, цей неясний спогад був пов'язаний з якимось напівзабутих страхом, котрий я пережив уві сні, але тієї миті я не міг пригадати, як і коли це сталося. Всі три мали сліпучо-білі зуби, що перлинами виблискували на червоному тлі спокусливо-хтивих губ. Було в цих жінках щось бентежне, якась пристрасна жадова, але водночас – і якийсь убивчий жах. У глибині душі у мене виникло несамолюбство, жагуче бажання цілувати ці червоні губи. Негарно про це писати – не доведи Господи, ще побачить Міна і страждатиме, – але це правда. Пошепотівшись між собою, жінки роз-

сміялися, срібليсто і мелодійно, але водночас настільки різко, що було якось не схоже на те, що цей звук проходив через м'яку ніжність людських губ. Швидше цей сміх нагадував нестерпне дзеленчання склянок, коли на них грають вправною рукою. Пишноволоса красуня кокетливо похитала головою, але інші дві наполягали. Одна з них сказала:

– Нумо! Ти – перша, а потім ми; ти маєш право починати першою.

Друга додала:

– Він молодий і сильний; тут нам усім поцілунків вистачить.

Я тихенько лежав собі, поглядаючи на них ледь розплющеними очима, знемагаючи від агонії солодкого передчуття. Красуня наблизилася і схилилася наді мною так, що я відчув на собі її дихання. Здавалося, воно було солодким, як мед; як і її дзвінкий сміх за хвилину до цього, змусило моє тіло радісно трепетати; але водночас у ньому відчувалася якась гіркота, неприємна гіркота, притаманна запаху крові.

Я боявся широко розплющити очі, але все чудово бачив і крізь вії. Золотоволоса красуня стала навколiшки і схилилася наді мною, буквально пожираючи мене очима. У ній відчувалася якась нещира і награна хтивість, котра відштовхувала і водночас вабила; вигнувши шию, жінка облизувалася, наче якийсь хижий звір, і, коли оголилися її гострі білі зуби, я побачив, як у місячному сяйві на яскраво-червоних губах та язиці заблищала слина. Дедалі нижче і нижче опускалася її голова, і губи, проминувши мої щоки й рот, торкнулися горла. Потім вона зупинилася, і я почув плямкання язика – то молодиця облизувалася; своєю шиєю я відчував її гарячий подих. Раптом шкіра на моєму горлі почала злегка тремтіти і посмикуватися – так буває тоді, коли хтось хоче вас полоскотати і все ближче й ближче підводить до вашого тіла свою руку. Я відчув, як ніжні, тремтливі губи торкнулися надчутливої шкіри мого горла, а потім два гострих зуба злегка придавили її і завмерли. Заплющивши очі, я лежав у якомусь млосному екстазі і чекав, чекав із завмиранням серця.

Але саме тієї миті мене блискавкою пронизало інше відчуття. Раптом я відчув присутність графа, відчув, що він з'явився у кімнаті, наче оповитий грізною хмарою несамовитої люті. Мимоволі очі мої розплющилися, і я побачив, як своєю дужою рукою він схопив красуню за тендітну шию і з неймовірною силою відтягнув її від мене; вона нестямно клацала своїми білими зубами, блакитні очі її спотворилися від люті, а бліді щоки пашіли нестримною пристрастю. Але ж граф! Ніколи в житті не міг уявити я такої несамовитої люті, навіть у чортів із пекла. Його очі буквально палали вогнем. Червоний відблиск його навівав такий страх, наче то був вогонь, що горів у самісінькому пеклі. Обличчя графа стало мертвотно блідим, його лінії зробилися прямими і виразними, як дротини; товсті надбрівні дуги, що майже збігалися над переніссям, були тепер схожими на важкий брусок розпеченого металу. Різким порухом руки він відкинув жінку від мене, а потім зробив рух у бік інших двох так, наче відганяв їх; це був той самий царствений жест, яким він раніше зупинив і прогнав вовків. Він сказав тихо, майже пошепки, але так, що звук його голосу ножем розрізав повітря і лунко забринів по всій кімнаті:

– Не смійте торкатися його – жодна з вас! Як можете ви навіть дивитися в його бік, коли я це заборонив? Геть, кажу вам! Цей чоловік належить мені! Остерігайтеся чіпати його, інакше матимете справу зі мною!

Красуня із золотавим волоссям розпусно-кокетливо розсміялася і, обернувшись у бік графа, відповіла:

– Ви ж самі ніколи не кохали; од вас кохання не дочекаєшся!

Тут озвалися й інші дві жінки, і такий похмурий, грубий і бездушний сміх залунав у кімнаті, що я ледь не знепритомнів, зачувши його; це було схоже на гиготіння якихось відьом. Граф уважно придивився до мого обличчя, а потім обернувся і мовив тихим шепотом:

– Ні, я теж можу кохати, і ви в минулому мали змогу в цьому переконатися. Правда ж? Гаразд, я обіцяю вам, що коли розберуся з ним сам, то ви зможете цілувати його, скільки вам

заманеться. А тепер ідіть собі геть, ідіть! Я мушу розбудити його, бо нам ще треба виконати деяку роботу.

– Нам що, нічого сьогодні не перепаде? – запитала одна з жінок і, тихо розсміявшись, вказала на мішок, який граф приніс із собою і кинув на підлогу і який ворушився, наче у ньому була якась жива істота. Граф ствердно кивнув головою. Одна з молодниць підскочила до мішка і розкрила його. Якщо мене не зраджують власні вуха, то я почув, як хтось судорожно вхопив ротом повітря і тихенько заскиглив, наче всередині мішка знаходилася напів-взадушена дитина. Жінки скупчилися довкола, і від страху у мене перехопило подих; але молодиці хутенько зникли, прихопивши з собою цей жахливий мішок. Поруч з ними не було жодних дверей, вони не могли пройти повз мене непоміченими. Здавалося, вони просто розчинилися у місячних променях і зникли у вікні, бо зовні на якусь мить з'явилися їхні розмиті силуети, а потім остаточно щезли, розтанувши в темряві.

Від невимовного жаху я просто заціпенів і знепритомнів.

Розділ IV

Щоденник Джонатана Харкера

(продовження)

Прокинувся я у своєму ліжку. Не знаю, як я в ньому опинився; напевне, заснув і мене приніс сюди граф. Я спробував задовольнити свою цікавість з цього приводу, але не зміг дійти якогось конкретного висновку. Звичайно ж, існували певні вторинні ознаки, наприклад те, що мої речі були складені і розташовані не так, як це робив зазвичай я. Мій годинник так і лишився незаведеним попри мою чітку звичку завжди заводити його безпосередньо перед сном, було багато й інших подібних деталей. Однак всі ці ознаки не були доказом, оскільки вони могли також означати й те, що розум мій перебував у якомусь незвичному стані і що я – з тої чи іншої причини – був надзвичайно збентежений і знервований. Я мушу знайти безперечний доказ. Одне мене втішає: якщо мене справді приніс сюди і роздягнув граф, то напевне йому довелося поспішати, бо вміст моїх кишень залишився незайманим. Переконаний, що він не потерпів би своєї нездатності проникнути у стенографічну таємницю мого щоденника і взяв би його з собою або ж знищив. Я окинув поглядом кімнату; раніше вона була для мене місцем, сповненим жахів, але наразі вона видається мені ледь не безпечною схованкою, бо немає нічого жахливішого за тих страхітливих жінок, котрі збиралися – і збираються – напиться моєї крові.

18 травня. Я ходив униз, щоб знову поглянути на ту кімнату при світлі дня, бо мав знати правду. Підійшовши до дверей нагорі сходового маршу, я виявив, що вони замкнені. Їх з такою силою хтось загнав у одвірок, що в одному місці деревина тріснула. Через тріщину я побачив, що засувом не скористалися, а просто загвинтили двері зсередини. Боюсь, що це був не сон і що мені доведеться планувати свої дії, виходячи саме з такого припущення.

19 травня. Певна річ, я потрапив у тенета. Вчора ввечері граф якомога улесливішим тоном попросив мене написати три листи: один – про те, що я майже завершив роботу і через кілька днів збираюся вирушити додому, другий – що я від'їжджаю наступного ранку з часу написання листа, а третій – про те, що я вже покинув замок і прибув до Бистриці. Я, може, і запротестував би, але відчув, що в теперішньому становищі відверта сварка з графом була б безумством, оскільки я повністю перебував під його владою; тому відмовитися означало б викликати у нього підозри і лють. Він зрозумів би, що мені відомо надто багато і що мене не можна залишати живим, бо моє подальше існування стане для нього небезпечним. Єдиний мій шанс полягає у затягуванні часу і очікуванні слушної нагоди. Може, трапиться щось таке, що дасть мені змогу втекти. У погляді графа я помітив ознаки того гніву, із яким він віджбурнув від себе пишноволосу красуню. Граф пояснив мені, що поштові карети ходять рідко і нерегулярно, тому, написавши відразу три листи, я забезпечу душевний спокій моїх друзів; він з такою невідпорною переконливістю запевнив мене у своїй здатності відкликати останні листи, які до належного часу затримують у Бистриці у разі, коли мені доведеться продовжити своє перебування тут, що моя незгода означала б появу у нього нових підозр. Тому я зробив вигляд, що погоджуюся з його аргументами, і спитав, які дати слід проставити на листах. Граф якусь мить підраховував, а потім відповів:

– Перший слід датувати дванадцятим червня, другий – дев’ятнадцятим червня, а третій – двадцять дев’ятим червня.

Ось тепер я знаю, скільки мені лишилося жити. Допоможи мені, Боже!

28 травня. З’явився шанс втекти або принаймні надіслати звістку додому. До замку приїхала ватага ромів і стала табором у дворі. Роми – це цигани; у мене є про них нотатки. Вони мешкають у цій країні, хоча мають родичів в усіх інших частинах світу. Тисячі їх живуть в Угорщині й Трансільванії, перебуваючи майже за межами закону. Як правило, цигани приєднуються до якогось визначного шляхтича чи *магната* і називають себе його прізвиськом. Вони нічого не бояться, не вірять ні в якого Бога – лише у забобони, і розмовляють своїми діалектами ромської мови.

Я напишу листи додому і спробую умовити циган відвезти їх на пошту. Щоб розпочати знайомство, я вже намагався заговорити з ними через вікно. Вони ж знімали свої капелюхи, шанобливо вклонялися мені і робили якісь численні знаки, які я, однак, здатен був зрозуміти не більше, ніж мову, якою вони говорили...

Листи я таки написав. Міні – стенографічно, а доктора Хокінса просто попросив зв’язатися з нею. Їй я пояснив своє становище, але не згадуючи при цьому тих жахів, які я сам можу лише припускати. Якби я відкрив їй свою душу, то це шокувало б її і до смерті налякало. Якщо листи не дійдуть, то, принаймні, граф все одно не дізнається про мою таємницю чи про міру моєї обізнаності...

Я передав листи, викинувши їх через ґрати мого вікна разом із золотою монетою і зробивши все можливе, щоб знаками спонукати циган відправити їх поштою. Чоловік, котрий підняв листи, притиснув їх до серця, чемно вклонився, а потім поклав до свого кашкета. Це було все, що я міг зробити. Я крадькома повернувся до кабінету і почав читати. Граф не з’являвся, тож я писав у щоденнику саме тут...

Але ось прийшов граф. Він усівся поруч і, розгортаючи два листи, мовив спокійнісіньким голосом:

– Ці листи дали мені цигани, і я, хоча й не знаючи, від кого вони, не міг їх не взяти. Ага! – цієї миті граф, мабуть, почав їх читати, – один від вас до мого друга Пітера Хокінса; другий (тут він помітив незнайомі знаки, і обличчя його спохмурніло, очі спалахнули лиховісним вогнем) – це просто неймовірна гидота, наруга над дружніми почуттями і гостинністю! Цей лист не має підпису. От і добре! Отже, нам він ні до чого.

Він підніс листа і конверта до лампи і холоднокровно тримав у її полум’ї, доки воно не поглинуло їх. А потім продовжив:

– Що стосується листа до Хокінса, то я, безперечно, перешлю його, оскільки це ваш лист. Ваші листи для мене – святе. Вибачте, друже мій, що через необізнаність я зламав печать. Може, ви знову запечатаєте його?

Граф подав мені листа, а потім, чемно вклонившись, – і нового конверта. Мені нічого не лишалось робити, як мовчки написати адресу, запечатати листа і віддати його назад. Коли граф вийшов із кімнати, я почув, як у дверях тихенько повернувся ключ. За хвилину я підійшов до дверей і з’ясував, що їх замкнуто.

Коли за годину чи дві граф зайшов до кімнати, то його прихід розбудив мене, бо я заснув на дивані. Поводився мій хазяїн чемно, голос його звучав підбадьорливо; побачивши, що я тільки-но прокинувся, сказав:

– Ага, значить, ви, друже мій, втомилися? Тоді йдіть і лягайте в ліжко. Там ви добре відпочинете, це точно. Мабуть, сьогодні ввечері я не матиму можливості зробити собі приємність поговорити з вами, бо на мене чекають численні справи; а ви, прошу вас, лягайте спати.

Я пройшов до своєї кімнати, влігся й заснув, і, як це не дивно, цілу ніч мені нічого не снилося. Мабуть, то на мене так вплинули пережиті протягом дня нервові потрясіння.

31 травня. Прокинувшись сьогодні вранці, я подумав, що варто було б дістати з валізи трохи паперу і конвертів і тримати їх у кишені на той випадок, коли випаде нагода написати листа; але тут на мене знову чекала несподіванка, ще одне потрясіння!

Увесь папір зник – до найменшого шматочка, зникли усі мої нотатки, усі пам'ятні записки стосовно подорожування і розкладу руху поїздів, мій рекомендаційний лист, власне, зникло все, що могло знадобитися мені за межами замку. Я сів і трохи поміркував; потім мені спала на думку неприємна здогадка і я перевінив вміст моєї дорожньої сумки та гардеробу, в якому я розвісив свій одяг.

Костюм, у якому я подорожував, зник, а разом із ним – плащ і плед; марно я намагався їх знайти, вони щезли безслідно. Такої підлості від графа я не чекав...

17 червня. Сьогодні вранці, сидячи скраю ліжка і перебуваючи у болісних роздумах, я почув за вікном ляскання батогів, тупіт і цокання кінських копит; ці звуки доносилися з каменистої дороги, що вела до подвір'я замку. Зрадівши, я поспішив до вікна і побачив, як до нього в'їжджали дві великі фіри, кожна з яких була запряжена восьмериком дужих коней, а кожну пару поганяв словак у крилатому капелюсі, брудному кожусі, підперезаному величезним цвяхованим ремнем, і високих чоботях. Я майнув до дверей, збираючись зійти вниз і хоч якось спробувати дістатися до приїжджих через велику залу, бо я гадав, що її можуть спеціально для них відчинити. Але й там на мене також чекало потрясіння: двері були міцно замкнуті ззовні.

Тоді я підбіг до вікна і став їм кричати. Забачивши мене, вони почали отетеріло тицяти пальцями і витріщатися, але тут до них підійшов циганський «отаман» і сказав словакам щось таке, що вельми їх розвеселило, і вони почали реготати. Після цього вони навіть поглянути в мій бік не бажали, ігноруючи всі мої зусилля привернути їхню увагу, жалісні зойки і відчайдушні благання. Вони вперто мене не помічали. У фірах містилися великі квадратні ящики з ручками із товстої вірьовки; вони були порожні, судячи з тої легкості, з якою словаки переміщали їх, і з того лункого звуку, який чувся щоразу, коли вони об щось зачіпалися. Після того, як ці ящики розвантажили і склали великим штабелем у кутку подвір'я, цигани розплатилися зі словаками, ті поплювали на гроші – щоб ті не переводилися – і ліниво почували кожен до своєї пари коней. Невдовзі ляскання батогів поступово стихло вдалині.

24 червня, на світанку. Минулої ночі граф пішов від мене рано і замкнувся у своїй кімнаті. Набравшись духу, я майнув нагору гвинтовими сходами і визирнув у вікно, що виходило на південь. Мені хотілося простежити за графом, бо в замку і біля нього явно щось відбувається. Схоже, що розквартировані тут цигани виконують якусь роботу. Я знаю це напевне, бо час від часу до мене долинають звуки мотик і лопат; що б це не було, воно, напевне, робиться з якимось підлим і жорстоким задумом.

Простоявши біля вікна трохи менше ніж півгодини, я раптом побачив, як у вікні кімнати графа щось заворушилося. Відсахнувшись, я почав придивлятися і побачив, як він вигулькнув із вікна. Цієї миті я пережив ще один удар, побачивши на графові свої речі, у яких приїхав сюди, а на спині він тягнув той страшний мішок, котрий колись забрали з собою ті три жінки, що прагнули моєї крові. Тепер зрозуміло, що він хоче і чому вбрався в мою одіж! Ось що граф замислив: з'явившись перед людьми у моїй подобі, він залишить докази моїх відвідин містечок та сіл, де місцевий люд бачитиме, як я відсилав листи: водночас він зробить так, що мені приписуватимуть всі ті страхіття, які він може вчинити в моєму костюмі.

Мені нестерпно думати, що йому, на жаль, вдасться це зробити, бо я не можу звідси вийти, я – справжнісінький в'язень, але позбавлений законного захисту, який є правом і утіхою звичайного в'язня.

Я хотів дочекатися повернення графа, тому довго і вперто сидів біля вікна. Раптом на тлі місячного сяйва я помітив, як у повітрі почали літати якісь малесенькі, ледь видимі часточки. Вони мали вигляд дрібнесеньких піщинок; кружляючи довкола, ці часточки скупчувалися у щось на кшталт маленьких ефемерних хмаринок. Я спостерігав за ними із заспокоїливим відчуттям, і мною поволі заволоділа якийсь приємна млосність. Я всівся якомога зручніше в бійниці, щоб з більшою насолодою спостерігати за цим веселим атмосферним явищем.

Щось змусило мене здригнутися – це було тихе, жалісне скавуління собак десь далеко внизу, у долині, схованій від мого зору. Потім, як мені здалося, звук пролунав дещо гучніше, і порошинки, що плавали у повітрі, почали під цей звук утворювати якусь фігуру, танцюючи у місячному сяйві. Я відчув, як через силу намагаюся зреагувати на якийсь непевний поклик моїх інстинктів; ні – це боролася сама моя душа, а напівприспана чуттєвість прагнула озватися на цей поклик! Мене хтось гіпнотизував! Швидше і швидше танцювали порошинки, і здавалося, що навіть місячні промені вигиналися, проходячи повз мене і зникаючи у мороці за моєю спиною. Часточки пилу скупчувалися дедалі більше й більше, набуваючи форми якихось примар. І тут я різко здригнувся і, отямившись, одразу схаменувся і кинувся навтьоки. Цими примарами, що почали поступово матеріалізовуватися з місячних променів, були оті три жінки-привиди, на яких я був приречений. Тож я втік до своєї кімнати, де почувався хоч у якійсь безпеці, бо там не було місячного сяйва і яскраво горіла лампа.

Минуло десь кілька годин, і я почув, як у кімнаті графа щось заворушилося, а потім пролунав звук, наче хтось заскиглив і йому швидко заткнули рота. Потім настала тиша, мертва, жахаюча тиша, від якої я увесь похолонув. Серце моє несамовито калатало; потім, підійшовши до дверей, спробував їх відчинити, але марно – я був замкнений у моїй в'язниці і нічого не міг вдіяти. Тож я сів і заплакав від розпачу.

Раптом знадвору до мене долинув якийсь звук – то у відчаї голосила якась жінка. Я кинувся до вікна, відчинив його і став вдивлятися через ґрати. Так, це була жінка з розпатланим волоссям; вона хапалася за серце і мала вигляд людини, яка захекалася від довгого бігу. Жінка стояла, прихилившись до кута брами. Забачивши у вікні моє обличчя, вона кинулася уперед і заводала голосом, сповненим погрози:

– Потворо! Віддай мені мою дитину!

Впавши на коліна, нещасна прокричала, заламуючи руки, ті самі слова таким тоном, що серце моє стислося від жалю. Потім вона стала рвати на собі волосся і бити себе в груди, даючи волю своєму невтішному горю. Врешті-решт жінка рвонулася уперед, і хоча мені не було її видно, я почув, як вона стала лупцювати руками у двері.

Десь високо вгорі, мабуть, на вежі, почувся голос графа, який звав когось різким металевим шепотом. Звідусіль на його поклик пролунало далеке завивання вовків. Пройшло небагато часу, і ціла зграя їх линула у двір через широку браму, наче вода через греблю, яку прорвало.

Жінка не встигла й крикнути – завивання вовків раптом стихло. Невдовзі вони, сито облизуючись, посунули поодиноці геть.

Мені не було шкода її, бо тепер я здогадався, що сталося з її дитиною, і їй справді краще було померти.

Що ж мені робити? Що я *можу* зробити? Як мені втекти із цього жахливого рабства мороку, відчаю та страху?

25 червня, ранок. Тим, хто не зазнав нічних страждань, не дано знати, яким дорогим для серця і приємним для ока може бути звичайнісінький ранок. Коли сонце піднялося достатньо високо і його промені впали на вершечок великої брами напроти мого вікна, то мені здалося, наче на арку сів голуб. Страх, який сковував мене своїми липкими невидимими путами, раптом щез, наче розчинившись у вранішньому теплі. Я мушу вдатися до якихось дій, доки мене не покинула хоробрість, що з'явилася з приходом дня. Вчора увечері один з моїх датованих попереднім числом листів потрапив до пошти; він став першим з тієї фатальної низки, яка покликана назавжди стерти навіть сліди мого земного існування.

Але я не повинен думати про це. До дії!

Коли мене умовляли, залякували, коли мені так чи інакше загрожувала небезпека або коли я чогось боявся, то це завжди відбувалося вночі. Я ще жодного разу не бачив графа у світлі дня. Може, він спить, коли інші вже прокинулися, щоб не спати тоді, коли інші засинають? Як же мені потрапити до його кімнати? Але для цього немає жодної нагоди. Двері завжди зачинені, вийти ніяк не можна.

Ні, можна! Можна, якщо перебороти страх і спробувати. Чому моє тіло не зуміє пройти там, де проходило його? Я сам бачив, як граф виповзав із вікна; чому б мені не взяти з нього приклад і не проникнути до його кімнати через вікно? Шанс, звісно, невеликий, але ще меншим є мій шанс вижити, якщо я нічого не робитиму. Треба ризикувати! У найгіршому випадку це закінчиться моєю загибеллю, але краще вмерти як справжній мужчина, а не як покірне теля; до того ж є можливість, що мені пощастить уникнути такого страшного для всіх Потойбічного Світу. Боже, допоможи мені у моїй справі! Прощавай, Міно, якщо я зазнаю поразки; прощайте, мій вірний друже – ви завжди були мені як батько; прощайте всі, і найостаннішою – Міна!

Того ж дня, пізніше. Я спромігся дещо зробити і, дякуючи Богові, повернувся цілий і неушкоджений до своєї кімнати. Тепер я мушу ретельно і правильно описати кожную подробицю. Відчуваючи у своїй душі приплив хоробрості, я підійшов до вікна, що виходило на південь, одразу вибрався назовні й потрапив на вузький камінний виступ, який тягнувся з цього боку споруди. Камені були великі й грубо обтесані, а будівельний розчин між ними з плином часу видувся вітрами і вимився дощами. Я зняв черевики і, обережно ступаючи, рушив цим украй небезпечним шляхом. Я подивився вниз одного разу, аби пересвідчитися, що раптовий погляд на страхітливу прірву не спричинить у мене паніки, але після цього старався відводити від неї очі. Я чудово знав напрямок і відстань до вікна графської кімнати, тому намагався рухатися якомога швидше, бо пам'ятав, що часу в мене не так уже й багато. Мене не нудило від висоти, мабуть тому, що я був надто збуджений; здається, мені знадобилося неймовірно мало часу, щоб дістатися, нарешті, до підвіконня і спробувати підняти віконну раму. Від хвилювання серце моє, здавалося, ось-ось вискочить із грудей; зігнувшись, я прослизнув до кімнати ногами уперед. Після цього я подивився довкола, очікуючи появи графа, і зробив несподіване і приємне відкриття. Кімната була порожня! Меблів у ній було обмаль; вони були вкриті пилом, мали якийсь чудернацький вигляд і своїм стилем нагадували ті меблі, що знаходилися в кімнатах на південному боці. Я став шукати ключ, але ніде його не знайшов, а в дверях його не було. Єдине, що я знайшов, – це велику купу найрізноманітніших золотих монет – римських і британських, австрійських і угорських, грецьких та турецьких; всі вони були вкриті тонким шаром, наче довго пролежали в землі. Жодній із цих монет не було менше трьохсот років. Окрім них, у тій купі лежали золоті ланцюжки і прикраси, деякі з яких оздоблені діамантами, але всі – старовинні й вкриті плямами.

В одному кутку кімнати були масивні двері. Я спробував відчинити їх, бо, не знайшовши ключа від кімнати чи від вхідних дверей – а цей останній був основним предметом моїх пошуків, – я мусив продовжувати огляд, аби всі мої зусилля не були марними. Двері

виявилися відчиненими, і вели вони через кам'яний коридор до гвинтових сходів, які круто спускалися донизу. Я зійшов вниз, обережно ступаючи, бо на сходах було темно і освітлювалися вони лише крізь невеличкі отвори в товстій кам'яній кладці. У нижній частині сходів був темний, схожий на тунель прохід, звідки долинав замогильний, важкий запах, наче хтось нещодавно перекопав злежалу землю. Я йшов проходом, і запах цей ставав все сильнішим і ближчим. Нарешті я штовхнув важкі напіввідчинені двері й опинився у старій зруйнованій каплиці, яка, вочевидь, використовувалася як цвинтар. Дах каплиці був розбитий, у двох місцях були сходинки, що вели до склепів, але підлогу нещодавно перекопали, а землю засипали у великі дерев'яні ящики, явно ті, що їх привезли словаки. Довкола нікого не було, тож я почав придивлятися, чи нема тут якогось виходу назовні, але так нічого і не знайшов. Тоді я почав передивлятися кожен дюйм, щоб нічого не пропустити. Я навіть спускався у склепи, де мерехтливе світло боролось з темрявою, хоча при цьому мене проймав до кісток неймовірний жах. Я побував у двох склепах, але нічого там не побачив, окрім уламків старих трун і купи пилу; однак у третьому я зробив несподіване відкриття.

Там, в одному з великих ящиків, яких усього було п'ятдесят, на купі свіжовиритої землі лежав граф! Він або заснув, або помер – точно сказати не можу, бо очі його були розплющені й нерухомі, але без смертельного заціпеніння, а щоки, попри всю їхню блідість, зберігали тепло життя, а губи ж, як завжди, червоні. Але не було ані найменших порухів, ані пульсу, ані дихання, ані серцебиття. Я нахилився над ним, намагаючись розпізнати хоч якісь ознаки життя, але марно. Він не міг пролежати там довго, бо запах землі вивітрився б за кілька годин. Біля ящика лежала кришка від нього, а в ній в різних місцях були пробиті отвори. Я подумав, що, може, знайду на ньому зв'язку ключів, але коли погляд мій впав на мертві очі графа і я побачив, що в них, якими б мертвими вони не видавалися, застигла така ненависть – хоча і не через мою присутність, – то я чимдуж кинувся тікати, виліз через вікно і знову поповз вздовж стіни назад. Опинившись у своїй кімнаті, я впав, задихаючись від хвилювання, на ліжку і спробував обміркувати побачене...

29 червня. Сьогоднішнім днем датовано мій останній лист, і граф вжив заходів для підтвердження його достовірності, бо я знову бачив, як він залишав замок через те саме вікно і в тому самому, моєму, вбранні. Коли він ящіркою сповзав униз по стіні, я пожалкував, що зі мною немає рушниць чи якоїсь іншої смертоносною зброї, якою я міг би його знищити; але, боюсь, жодна виготовлена рукою людини зброя не зможе заподіяти цій істоті ані найменшої шкоди. Я не насмілюся чекати на повернення графа, бо остерігався нової зустрічі з його «чарівними» сестричками. Пішовши до бібліотеки, я читав, доки не заснув.

Розбудив мене граф, який сказав мені з виразом, суворіше за який важко собі й уявити:

– Завтра, друже мій, нам доведеться розстатися. Повертайтеся до вашої прекрасної Англії, я ж повернуся до однієї своєї справи, яка може призвести до того, що ми вже ніколи не побачимось. Вашого листа надіслали; завтра мене тут не буде, але все буде готове для вашої подорожі. Вранці приїдуть цигани – вони дещо мають тут зробити; будуть також декілька словаків. Коли вони поїдуть, за вами заїде мій екіпаж, який повезе вас до перевалу Борго, де ви зустрінете диліжанс, що прямуватиме з Буковини до Бистриці. Але я таки сподіваюсь іще раз побачитися з вами у замку Дракули.

Відчуваючи якусь підступність, я вирішив перевірити його щирість. Щирість! Це слово стосовно такої потвори – це профанація самого поняття щирості, тож я поставив питання напрямки:

– А чому б мені не виїхати цієї ночі?

– Тому що, любий пане, мій кучер і коні зайняті, наразі їх тут немає.

– Але я б із задоволенням пройшовся пішки. Я хочу забратися звідси негайно.

Граф посміхнувся – лагідною, диявольськи-спокійною посмішкою, і я одразу ж зрозумів, що за цією лагідністю щось криється. Він мовив:

– А як же ви без багажу?

– Мені байдуже. Пізніше я когось за ним пришлю.

Граф підвівся і сказав, причому з такою неудаваною чемністю й доброзичливістю, що я, не повіривши своїм очам, на всяк випадок їх протер:

– У вас, англійців, є прислів'я, яке мені дуже до вподоби, бо його дух виражає той принцип, котрим керуються наші магнати: «Зустрічай гостя радо, проводжай швидко». Ходімо зі мною, мій любий юний друже. Ви й години не пробудете у моєму домі супроти вашої волі, хоча я дуже засмучений, що ви їдете і так раптово вирішили зробити це саме зараз. Ходімо ж!

Взявши лампу, граф – із статечно серйозним виглядом – повів мене сходами, а потім через залу. Раптом він зупинився:

– Чуєте?

Десь зовсім поруч несподівано завила сила-силенна вовків.

Схоже було, що цей звук несподівано виник за порухом його руки, так само, як оркестр робить різкий перехід за помахом палички диригента. Почекавши якусь мить, граф із тим самим серйозним виглядом знову рушив до дверей, а потім, витягнувши масивні засуви і повідчіплявши важкі ланцюги, потягнув двері на себе.

На мій превеликий подив, виявилось, що вони незамкнені. Я підозріло озирнувся довкола, але ключа ніде не побачив.

Коли двері почали відчинятися, завивання вовків стало гучнішим і злішим; ось у прочиненому проміжку показалися їхні червоні пащі; вовки підстрибували, дряпаючи двері гострими пазурами і ляскаючи зубами. Я зрозумів, що суперечити графові цієї миті було повним безглуздом. Із такими союзниками на його боці я нічого не зміг би вдіяти. А двері тим часом продовжували відчинятися, і мене від вовків відділяла лише постать графа, який стояв на вході. Раптом мені спало на думку, що саме цієї миті і саме в такий спосіб, може, мені судилося померти: граф замислив кинути мене на розтерзання вовкам, та ще й з моєї власної ініціативи. Така диявольська жорстокість була саме у стилі графа, тож я, хапаючись за останній шанс, щосили заволав:

– Зачиніть двері, я почекаю до ранку!

Закривши обличчя руками, я спробував приховати сльози гіркого розчарування. Одним порухом своєї кремезної руки граф різко зачинив двері, і клацання величезних засувів, що вскакували у свої отвори, луною прокотилося через залу.

Ми мовчки повернулися до бібліотеки, і за одну-дві хвилини я повернувся до своєї кімнати. На прощання граф зробив мені ручкою; очі його світилися червонуватим відблиском тріумфу, а посмішкою міг би пишатися навіть Іуда в пеклі.

Зайшовши до своєї кімнати і збираючись лягти, я почув під дверима якийсь шепіт. Я потихеньку підійшов до них і прислухався. Якщо мене не зраджують власні вуха, то це був голос графа:

– Геть, геть додому! Ще не час. Зачекайте, майте терпіння. Завтра вночі настане ваш час, завтра вночі!

Почулося тихе дзюркотіння милозвучного сміху; скипівши несамовитою люттю, я ривком розчинив двері й побачив перед собою отих трьох страхітливих жіночок; вони стояли і облизувалися. Побачивши мене, вони зловтішно загиготіли і побігли геть. Я гайнув до своєї кімнати і кинувся на коліна. Невже мій кінець так близько? Завтра! Завтра? Господи, допоможи мені й моїм близьким!

30 червня, ранок. Ці рядки можуть бути останніми у моєму щоденнику. Прокинувшись перед світанком, я став на коліна, вирішивши, що коли прийде смерть, то я мушу бути до цього готовим.

Нарешті я відчув у повітрі характерну ледь уловиму зміну – це настав ранок. Потім заспівав півень, і я збагнув, що небезпека минула. Зраділий, я побіг до зали. Побачивши вчора увечері вхідні двері незамкненими, я вирішив, що тепер зможу втекти. Тремтливими від нетерпіння руками я зняв ланцюги і витягнув масивні засуви.

Але двері і не поворухнулися. Мене охопив відчай. Я став несамовито сіпати і трясти двері так, що – попри свою масивність – вони заторохтіли в одвірку, трохи піддалися, і я побачив у отворі язик замка. Їх замкнули після того, як я полишив графа.

Мною заволоділо нестримне бажання будь-що дістати ключ, і я тут же вирішив знову прокрастися по стіні до графської кімнати. Він міг убити мене, але смерть здавалася мені тепер меншим злом. Не гаючи часу, я кинувся до східного вікна і проліз по стіні – як я це робив раніше – до кімнати графа. Там нікого не було, але іншого я і не чекав. Ключа ніде не було видно, але купа золота залишилася. Через кутові двері, а потім – гвинтовими сходами – я спустився вниз і пройшов темним коридором до старої каплиці.

Великий ящик стояв на тому самому місці, біля стіни, але тепер він був прикритий кришкою; її ще не прикріпили, але гвіздки були вже встромлені й готові до забивання. Знаючи, що ключ слід шукати на тілі графа, я підняв кришку і прихилив її до стіни. І тут я побачив щось таке, від чого у мене душа в п'яти втекла. Граф так само лежав у ящику, але мав тепер такий вигляд, наче він наполовину помолодів, бо його сиві вуса і волосся набули темного, сіро-сталевого кольору, щоки поповнішали, шкіра обличчя, яка раніш була блідою, мала тепер рубіновий відтінок, рот став іще червонішим, бо на губах виднілися краплі свіжої крові, яка із куточків його рота стікала на щоки та шию. Здавалося, що плоть навколо злих запалих очей теж якось змінилася – повіки і мішки виглядали розпухлими. Складалося враження, що вся ця істота ледь не лускалася від крові, яка переповнювала її; граф лежав, як бридка п'явка, знемагаючи від ситості. Схилившись і доторкнувшись до нього, я мимоволі здригнувся, всім своїм єством відчуваючи неймовірну огиду від цього дотику; але я мусив знайти ключа, інакше мені кінець. Цієї ночі моє власне тіло може потрапити на бенкет до трьох жажливих жіночок як делікатес. Я обмацав усе тіло, але ключа так і не знайшов. Припинивши пошуки, я поглянув на графа. На його набряклому обличчі з'явилася глузлива посмішка – і я оскаженів від люті. І цьому страхітливому створінню я допомагав перебраться до Лондона! А там, знаходячись серед мільйонного натовпу, воно, не доведи Господи, ще матиме змогу задовольняти свою ненаситну спрагу до крові, створивши нове, постійно зростаюче коло дияволів, які терзатимуть безпомічне населення. Сама думка про це викликала у мене шалену лютю. Мною оволоділо несамовите бажання раз і назавжди позбавити людство від цієї потвори. Ніякої зброї поруч не було, тож я схопив лопату, що нею користувалися робітники для наповнення ящиків землею, і, щосили розмахнувшись, хотів влупити гострим заступом по ненависному обличчю. Але цієї миті голова обернулася, і на мене впав погляд очей графа, з усією їхньою жагучою ненавистю і зловісним гіпнотизмом. Цей паралізуючий погляд збив мене з пантелику, лопата хитнулася в моїх руках і тільки ковзнула по обличчю потвори, глибоко розсікши їй лоба. Заступ вивалився з моїх рук і впав уперек ящика, а коли я потягнув його до себе, то він зачепив кришку, і та гепнулася на ящик і закрила його. Останнім, що я побачив, було залите кров'ю, набрякле обличчя із застиглою на ньому злобною посмішкою, якою, мабуть, посміхаються чорти у найстрашніших закутках пекла.

Я напружено думав над своїми подальшими діями, але мій розум наче горів вогнем, а в душі зростало почуття відчаю. Я сидів непорушно у такому стані, аж поки не почув, як вдалині залунала циганська пісня, виконувана веселими голосами, що наближалися і ставали гучнішими. Потім крізь пісню почулося ляскання батогів і скрипіння важких коліс: то

їхали цигани і словаки, про чий приїзд попереджав граф. Озирнувшись востаннє довкола і поглянувши на ящик з ненависним і огидним тілом, я побіг з каплиці до графської кімнати, рішуче налаштувавшись вискочити тієї самої миті, коли відчиняться вхідні двері. Напружено прислухаючись, я почув, як унизу у великому замку заскрипів ключ і важкі двері відчинилися. Мабуть, існував іще якийсь вхід або хтось мав ключ до одних із замкнених дверей. Потім почулося тупотіння численних ніг по підлозі, і його гучне відлуння невдовзі стихло в одному з коридорів. Обернувшись, я був знову кинувся до склепу, де можна було б знайти новий вихід, але цієї миті звідкілясь налетів неймовірно сильний порив вітру і гепнув дверима гвинтових сходів з такою силою, що з перемичок посипався пил і закружляв у повітрі. Кинувшись до дверей, я поштовхом спробував відчинити їх, але марно – вони зачинилися так, що зрушити їх було неможливо. Я знову перетворився на в'язня, над яким дедалі щільніше і щільніше змикаються тенета фатуму.

Пишучи ці рядки внизу в коридорі, я чую тупотіння ніг і гепання якихось важких предметів – це, очевидно, ящики із землею, і їх завантажують у фури. Я чую, як стукають молотки – це забивають ящики. А ось зараз стало чути, як чийсь ноги важко ступають підлогою залу, а позаду лунають легкі кроки великої кількості людей.

Двері зачиняють, чується брязкіт ланцюгів, а потім – скрипіння ключа. Тепер ключа витягують; потім – знову відчиняють і зачиняють іще одні двері: я чую, як скриплять замок і засуви.

Спочатку з двору, а потім з дороги, що веде із замку, долинув гуркіт коліс, ляскання батогів і поволі стихаюча циганська пісня.

Тепер я залишився у замку наодинці з цими трьома потворами у жіночій подобі. Тьхути! Міна – теж жінка, але не має з цими трьома нічого спільного. Вони – дияволиці з пекла!

З ними я не залишуся, ні. Треба спробувати пробратися по замковій стіні далі, ніж я досі наважувався. Я візьму з собою якусь кількість золотих монет – можливо, пізніше вони стануть мені у пригоді. Може, все ж таки мені пощастить знайти вихід із цього страхітливого замку!

А потім – мерщій додому! Сісти на найперший і найшвидший потяг і забратися геть із цього проклятого місця, з цієї проклятої країни, де землею все іще ходить диявол у плоті зі своїми виплодками!

Прірва крута і глибока, але краще покластися на милість Господа, аніж на милість цих потвор. Краще вже спочити на її дні, але це буде смерть, гідна справжнього мужчини. Прощайте всі! Прощай, Міно!

Розділ V

Лист міс Міни Мюррей, адресований міс Люсі Вестенр

9 травня.

Люба Люсі!

Вибач, що давно не писала, але я була просто завалена роботою. Часом життя завуча школи буває нелегким. Я скучила за тобою, хочеться погуляти разом біля моря, де можна було б спокійно поговорити і повиводити надхмарні палаци. Останнім часом я тяжко працювала, бо не хочу відставати у навчанні від Джонатана, тому я наполегливо оволодівала мистецтвом стенографії. Коли ми поберемося, я зможу стати корисною для Джонатана і якщо я спроможуся стенографувати достатньо швидко, то зможу записувати усе, що він хоче, або друкувати для нього на друкарській машинці, на якій я теж дуже старанно вчуся друкувати. Ми з Джонатаном часто пишемо одне одному стенографічні листи, а він веде стенографічний щоденник, до якого записує свої враження від поїздок за кордон. Коли ми з тобою зустрінемося, то я вестиму щоденник у такий самий спосіб. Я не збираюся, як часто буває, робити в ньому якісь регулярні записи за принципом «кожен день – хоч рядок». Це буде такий щоденник, у якому я писатиму тоді, коли відчую для цього відповідний настрій. Не думаю, що він становитиме великий інтерес для інших; але він і не призначається абикому. Може, колись я покажу його Джонатану, якщо там буде *що* показувати, але насправді він стане для мене своєрідним зошитом для вправ. Я спробую робити в ньому те, чим – як я бачу – займаються журналістки: записуватиму інтерв'ю, замальовки, намагатимуся щонайточніше відтворити розмови. Мені сказали, що коли трохи потренуватися, то можна з точністю пригадати те, що бачив і чув протягом дня. Втім, поживемо – побачимо. Я розповім тобі про свої маленькі плани, коли ми зустрінемося. Щойно я отримала кілька написаних похапцем рядків від Джонатана, який подорожує по Трансільванії. З ним усе гаразд, і він повернеться приблизно за тиждень. Мені дуже кортить скоріше почути всі новини, які він привезе. Мабуть, це так приємно – бути в чужих країнах. Цікаво, чи зможемо ми – тобто Джонатан і я – коли-небудь побувати там разом? А ось і дзвоник залунав – десята година. Бувай.

Любляча тебе Міна.

Коли писатимеш мені, то розкажи про всі новини. Ти вже давно мені ні про що не розповідала. Але до мене дійшли чутки, особливо про високого кучерявого красеня.

Лист Люсі Вестенр, адресований Міні Мюррей

17, Четем-стрит, середа.

Моя люба Міно!

Мушу сказати, що ти *дуже* несправедливо докоряєш мені за те, що я начебто погано з тобою листуюся. Відтоді, як ми розсталися, я написала тобі *двічі*, а ти лише *зараз* зволила надіслати мені *другого* листа. До того ж розповідати нема про що. Справді немає нічого такого, що могло б викликати твій інтерес. Наразі в Лондоні дуже цікаво, і ми багато ходимо до картинних галерей, а також гуляємо пішки та їздимо верхи в парку. Що ж стосується високого кучерявого молодика, то, мабуть, це був один із тих, з ким я ходила на останній концерт. Хтось, вочевидь, поширював плітки. Цього молодика звати містер Холмвуд. Він часто буває у нас в гостях, і вони з мамою добре знаходять спільну мову; є багато такого, про що їм цікаво удвох поговорити. Не так давно ми зустріли чоловіка, який чудово підійшов би *саме тобі*, якби ти вже не була заручена із Джонатаном. Він – прекрасна партія, красивий, багатий, до того ж – шляхетного походження. Він лікар, і взагалі – дуже розумна людина. Йому лише двадцять дев'ять років, а під його наглядом перебуває величезна психлікарня. Мені представив його містер Холмвуд, і він зробив нам візит, а тепер часто заходить в гості. Мабуть, ніколи раніше я не зустрічала чоловіка такої рішучої і твердої вдачі, але водночас такого напрочуд спокійного і врівноваженого. Здається, ніщо не зможе вплинути на його незворушність. Можу лише уявити собі, яку дивовижну владу має він над своїми пацієнтами. Цей чоловік має незвичайну манеру дивитися співбесіднику просто в очі, наче намагаючись прочитати його думки. Кілька разів він намагався провести такий дослід зі мною, але тішуся надією, що я є міцним горішком. Я це знаю, бо часто дивлюся на себе у дзеркало. Ти ніколи не пробувала читати вираз свого обличчя? Я – пробувала, і можу сказати тобі, що це набагато важче, ніж може подумати той, хто цього жодного разу не робив. Цей лікар каже, що я ставлю перед ним важке психологічне завдання, і я скромно сподіваюся, що так воно і є. Ти ж знаєш, я не надто цікавлюся вбранням, і тому не зможу розповісти тобі про нові моди. Вбрання і мода – це таке *занудство*! Знаю – це жаргонне слово, але Артур вживає жаргонні словечки щодня. Ну от, не втрималася і прохопилася. Міно, ми ділилися своїми секретами ще тоді, коли були дітьми; ми спали разом, їли разом, разом плакали і сміялися; тож тепер, коли я проговорилося, я хотіла б розповісти більше. О Міно! Невже ти не здогадуєшся? Я кохаю його. Я пишу ці рядки і, ніяковіючи, червонію, бо хоча мені й *здається*, що він мене кохає, але сам він мені цього ще не говорив. Але ж, Міно, як я кохаю його, як я його кохаю! Ну от – сказала, і на душі стало легше. Так хочеться бути з тобою, люба моя, посидіти, як раніше, біля каміна у домашньому вбранні; я б спробувала розповісти тобі про свої почуття. Не знаю, як я наважилася написати таке навіть тобі. Я боюся зупинитися, бо зупинившись – порву листа; тому я не бажаю зупинятися, бо *дуже хочу* розповісти тобі все-все. Напиши мені *одразу* і скажи, що ти про все це думаєш. А тепер, Міно, я мушу перерватися. На добраніч. Благослови мене у своїх молитвах і помолися за моє щастя, Міно.

Люсі.

Р. S. Не слід було мені виказувати цю таємницю. На добраніч ще раз.

Л.

Лист Люсі Вестенр, адресований Міні Мюррей

24 травня.

Моя люба Міно!

Дякую, дякую тобі за твій милий лист! Так приємно було мати змогу про все тобі розповісти і дізнатися, що ти мене розумієш і мені співчуваєш.

Люба моя, пам'ятаєш стару приказку: «То густо, то пусто»? Точніше не скажеш. Ось так і у мене: прожила двадцять років і не чула жодної пропозиції вийти заміж, а сьогодні їх аж три. Лишень уяви собі! **Аж три** пропозиції за один день! Це просто якийсь жах. Двох із претендентів мені шкода, дуже шкода – бідні хлопці! Ой, Міночко, я щаслива до безтями. Уяви собі – три пропозиції! Але, заради Бога, не кажи про це нікому із дівчат, а то вони надумують собі казна-що, а потім побиватимуться, що в перший день приїзду не отримали щонайменше шість пропозицій. Деякі дівчата такі марнославні! Ми ж з тобою, Міно, можемо собі дозволити не бути марнославними, бо ми обидві є зарученими і незабаром станемо поважними заміжніми жінками. Що ж, розповім тобі про усіх трьох, але дивись – нікому не викажи цієї таємниці, хіба що, звичайно ж, Джонатану. Ти, певна річ, розкажеш йому, бо я у подібній ситуації теж розповіла б усе Артурові. Дружина мусить про все розповідати своєму чоловікові – правда ж, люба моя? – бо я маю бути чесною і пристойною. Чоловіки хочуть, щоб жінки, особливо їхні дружини, поводитися чесно і пристойно; але, боюсь, жінки не завжди справджують сподівання чоловіків. Так от, пропозиція номер один надійшла якраз перед сніданком. Я вже тобі про нього розповідала, це доктор Джон Сьюард, головний лікар психлікарні, з вольовим підборіддям та красивим чолом. Зовні він поведився дуже стримано, але було видно, як він нервується. Він, мабуть, довго тренувався щодо деталей самої процедури і добре їх дотримувався, але все одно ледь не всівся на свого шовкового капелюха, чого загалом з чоловіками не трапляється, якщо вони не нервуються. Згодом же, намагаючись виглядати невимушено, він усе крутив у руках свій ланцет і ледь мене ним не вколов. Доктор Сьюард поговорив зі мною, Міно, дуже відверто. Він сказав, як я багато для нього значу, незважаючи на наше нетривале знайомство, і про те, що шлюб зі мною скрасить його нелегке життя. Містер Сьюард говорив, яким нещасним він буде, якщо отримає відмову, але тут я розплакалася, і він, вибачившись за свою грубу прямоту, заявив, що не хоче ще більше ускладнювати моє теперішнє становище. Він замовк, а потім поцікавився, чи не зможу я покохати його трохи згодом; коли ж я похитала головою, руки його затремтіли, і він, вагаючись, запитав, чи не кохаю я когось іншого. Він поставив це питання дуже делікатно, сказав, що аж ніяк не вимагає чіткої відповіді, просто хоче про це знати, бо якщо жіноче серце не зайняте ніким, то у чоловіка завжди залишається якась надія. І тут, Міно, я визнала за необхідне сказати йому, що серце моє справді зайняте. Я сказала йому лишень це, і більше нічого; містер Сьюард підвівся, з серйозним і мужнім виглядом узяв мої руки в свої і висловив сподівання на моє майбутнє щастя, зазначивши, що я можу розраховувати на нього як на свого найкращого

друга. О Міночко, просто не можу не плакати; вибач за те, що мій лист увесь у плямах від сліз. Звичайно, дуже приємно, коли тобі освідчуються і таке інше, але болісно бачити, як від тебе йде з розбитим серцем твій щирий обожнювач, і знати при цьому, що ти викреслила його з свого життя, незважаючи на все те, що він тобі сказав чи міг сказати. На цьому, моя зіронько, я мушу зупинитися, бо почуваюся такою нещасною, хоча загалом я така щаслива, така щаслива!

Увечері. Артур щойно пішов, і наразі я у кращому гуморі, ніж коли припинила писати листа, тож я продовжу свою розповідь про цей визначний день. Отже, так, люба моя: пропозиція номер два надійшла після сніданку. Він такий гарний хлопець, американець із Техасу, у нього дуже молодий і бадьорий вигляд, тому якось навіть не віриться, що він побував у багатьох місцях і пережив скільки небезпечних пригод. Мені шкода бідну Дездемону, яку мавр звабив розповідями про пережиті ним труднощі та небезпеки. Мабуть ми, жінки, є такими похлибливими боягузками, що шукаємо у шлюбові захисту від життєвих труднощів, гадаючи, що чоловіки захистять нас від них. Тепер я знаю, що мала зробити, якби була чоловіком і бажала завоювати дівоче серце. А може, я й неправа, бо хоча містер Моріс і розповідав мені історії про свої небезпечні пригоди, а Артур не розповідав взагалі нічого, я все ж таки... але не буду забігати наперед. Отже, серденько, містер Квінсі П. Моріс застав мене саму. Таке враження, що чоловіки завжди застають жінок наодинці. А може й ні, бо Артур намагався застати мене саму аж двічі, і йому це вдалося не одразу, хоча я йому допомагала як могла – тепер я з легким серцем можу в цьому зізнатися. Мушу сказати тобі наперед, що містер Моріс не завжди говорить на жаргоні – тобто він ніколи не користується ним у розмовах із незнайомцями або у їхній присутності, бо насправді він є людиною добре освіченою і з вишуканими манерами; але містер Моріс побачив, що мені цікаво чути, як він говорить на американському жаргоні, тож коли поруч не було сторонніх, він щоразу казав мені такі кумедні речі! Та, мабуть, він усе це вигадує, бо надто вже це вдало й доречно. Але все одно – це так потішно! Що ж до мене, то не можу сказати – користуватимуся я жаргоном чи ні; не знаю, чи подобається він Артуру, бо я ще не чула, щоб він його вживав. Отже, так: сідає біля мене містер Моріс і робить радісний та невимушений вигляд, хоча я все одно побачила, що він сильно нервується. Бере він мене за руку і каже так ніжно-ніжно: – Міс Люсі, знаю, що я й нігтя вашого не вартий, але чекати *вартото* можна і до нових віників. Впрягайтеся поруч зі мною та й потягнемо далі возик життя разом!

Знаєш, Міно, він виглядав таким добрим та веселим, що відмовити йому мені було набагато легше, ніж містеру Сьюарду, тож я і відповіла американцю з якомога більшою невимушеністю, що впрягатися мені з ним не хочеться і що взагалі – я ще конячка необ'їжджена. Потім містер Моріс вибачився за те, що він, як йому здалося, говорив надто легковажним тоном у таку надзвичайно важливу, надзвичайно серйозну для нього мить і висловив сподівання, що я на нього не буду сердитися. Він сказав це цілком серйозно, тому я теж дещо посерйознішала. Знаю, Міно, ти подумаєш, що я жаклива фліртувальниця й кокетка, але мені додало настрою те, що це вже була друга пропозиція поспіль. Не встигла я, моя люба, й слова сказати, як містер Моріс вихлюпнув на мене справжній потік освідчень у коханні, він буквально

кинув до моїх ніг своє серце і душу. При цьому виглядав таким щирим у своєму емоційному запалі, що я вже ніколи не зможу повірити у те, що чоловіки завжди лише бавляться у кохання і ніколи не бувають серйозними, хоча інколи містер Моріс любить пожартувати. Мабуть, він побачив якийсь несподіваний вираз на моєму обличчі, що раптом змусив його зупинитися, а потім мовити з такою гідною справжнього чоловіки пристрастю, за яку я ладна була його покохати, якби моє серце не належало іншому:

– Люсі, я знаю, ви – щира дівчина. Я б вам цього зараз не казав, якби не вірив у вашу кришталево чисту – до самісінького дна – душу. Скажіть мені як друзі, чи є хтось, кого ви кохаєте? Якщо це так, то я більше не завдаватиму вам жодних клопотів і залишусь вашим найвідданішим другом, якщо ви, звичайно, самі цього забажаєте.

Люба моя Міно, і чому чоловіки є такими шляхетними, а ми, жінки, так мало їх гідними? Я ж майже насміялася із щирих почуттів цього великодушного, благородного джентльмена! Тут я розридалася – боюся, серденько, що тобі цей лист у деякому сенсі видасться ще більш сльозоточивим, ніж раніше, але я справді відчула себе зле. І чому це дівчатам не дозволено виходити заміж одразу за трьох чоловіків або за кількох заманеться, щоб запобігти усім цим неприємностям? Але це – ересь, такого не слід казати. Мене дуже втішило те, що, незважаючи на сльози, я знайшла в собі мужність поглянути містеру Морісу в його безстрашні очі і заявити йому з усією відвертістю:

– Так, є чоловік, якого я кохаю, але сам він ще не сказав, що кохає мене. – Я мала рацію, вчинивши так відверто, бо раптом обличчя його просвітліло, він взяв мої руки у свої – скоріше я поклала свої руки у його – і гаряче мовив:

– Прекрасна, моя смілива і щира дівчино. Краще, спізнавшись, втратити шанс завоювати ваше серце, ніж вчасно здобути прихильність якоїсь іншої дівчини. Не плачте, серденько. Якщо ви плачете через те, що вам мене шкода, то я – міцний горішок, мене не так просто розчудити, і я сприйму цей удар з високо піднесеною головою. Якщо цей інший парубок іще не знає про своє щастя, то краще б йому поквартитися, бо йому доведеться мати справу зі мною. Сонечко, ваша щирість і відвертість зробили мене вашим другом, а це краще, ніж коханець, бо тут немає і тіні корисливості. Серденько моє, віднині і до Царства Небесного я почуватимуся дуже самотньо на своєму шляху. Може, ви поцілуєте мене хоч раз? Час від часу спогади про цей поцілунок скрашуватимуть мою самотність. У цьому не буде нічого непорядного, бо той достойний парубок – а я вірю, що він є достойним – вам ще нічого не встиг сказати.

Це остаточно мене переконало, Міно, бо з його боку це дійсно було сміливо і чарівно, а також шляхетно щодо щасливого суперника – правда ж? До того ж своєю відмовою я завдала йому болю. Тож я схилилася і поцілувала його. Він підвівся, тримаючи мої руки у своїх, поглянув мені у вічі – боюсь, що цієї миті я зашарілася – і сказав:

– Дівчинко, я тримаю ваші руки, а ви поцілували мене; якщо після цього ми не стали друзями, то ми не станемо ними ніколи. Дякую за вашу милу щирість і прощайте.

Містер Моріс потис мою руку, взяв свого капелюха і полишив кімнату, жодного разу не озирнувшись, не зупинившись, без сліз і без тремтіння губ,

а я ж стояла і рюмсала, як мала дитина. Господи, і чому *такий* достойний мужчина мусить бути *таким* нещасним, коли навколо нього повно інших дівчат, радих обожнювати землю, якою він ходить! Я – так точно обожнювала б, якби була вільною. Люба Міно, я вельми засмутилася, і мені щось не дуже хочеться описувати своє щастя після того, що я тобі розповіла. Тому про третю пропозицію я розповім тоді, коли почуватимуся щасливою.

Твоя любляча Люсі.

Р. S. Ой, а можна я не розповідатиму про третю пропозицію? До того ж все трапилося так швидко і якимось похапливо – здавалося, тількино він зайшов у кімнату, як його руки вже обіймали мене, а губи цілували. Я така щаслива, така щаслива; не знаю, чим я заслужила на таке велике щастя. Тепер у майбутньому мені лише треба буде продемонструвати свою вдячність Богові за його милість, за те, що він послав мені такого відданого обожнювача, такого прекрасного чоловіка і такого щирого друга.

На все добре.

Щоденник д-ра Сьюарда

(фонографічний)

25 травня. Сьогодні пропав апетит. Їсти не хочеться, відпочивати не хочеться, займаюся натомість щоденником. Після вчорашньої відмови на душі якась порожнеча, здається, у всьому світі не лишилося жодного заняття... Знаючи, що єдиними ліками від подібних речей є робота, я пішов до своїх пацієнтів. Я вибрав одного з них, який становив для мене чималий інтерес у науковому сенсі. Його ідеї є такими неординарними, він такий несхожий на інших «нормальних» божевільних, що я твердо вирішив зрозуміти цього пацієнта якомога краще. І сьогодні я, здається, дуже близько підійшов до розгадки його таємниці.

Я опитав його повніше, ніж до того, намагаючись системно осмислити причини його галюцинацій. Тепер я розумію, що моя метода була дещо жорстокою, бо я весь час намагався зосередити хворого на самій суті його божевілья – саме цього я намагаюся уникати в розмовах з іншими пацієнтами, бо це те саме, що потрапити до самісінького центру пекла. (*На згадку: А за яких конкретних обставин мені не слід цього уникати і не боятися потрапити до центру пекла?*) Omnia Romae venalia sunt. У пекла – своя ціна! Я *verb. sap.* Якщо за цим інстинктом щось криється, то в подальшому було б цікаво його *ретельно і точно* дослідити; відкладати немає сенсу, тож починаймо:

Р. М. Ренфілд, вік 59 років. – Сангвінічний темперамент; велика фізична сила; хворобливо збудливий; періоди пригніченості призводять до якоїсь ідеї фікс, котру я не можу збагнути. Припускаю, що саме сангвінічний темперамент та його бентежний вплив так позначаються на ментальності; потенційно небезпечний чоловік, причому за умови безкорисливості ця небезпечність зростає. У корисливо-егоїстичних людей обережність є чимось на кшталт панциру, що захищає їх і від ворогів, і від самих себе. З цього приводу я вважаю, що коли точкою зосередженості є людське «я», то доцентрова сила врівноважується відцентровою; коли ж точкою зосередженості є обов'язок, якась справа або суспільний мотив, то остання, тобто відцентрова сила, стає домінуючою, і лише якась несподіванка або низка несподіванок здатна її врівноважити.

Лист Квінсі П. Моріса вельмишановному Артуру Холмвуду

25 травня.

Мій любий Арте!

Ми розповідали одне одному історії біля вогнища у преріях; ми перев'язували один одному рани після висадки на Маркізькі острови; ми пили за наше здоров'я на узбережжі Тітіаки. Ще не всі історії розказані, ще не всі рани перев'язані, ще не все випито за наше здоров'я. Чи не хочеш ти надолужити згаяне біля мого табірної вогнища завтра увечері? Я без вагань запрошую тебе, бо знаю, що одну даму запросили на вечірку, а значить, ти вільний. Окрім нас двох, буде іще одна людина – наш старий друг по Кореї Джон Сьюард. Він теж збирається прийти, і ми хочемо поплакатися один одному за чаркою вина, а також щиро випити за здоров'я найщасливішого у всьому всесвіті чоловіка, котрий завоював найшляхетніше і найдостойніше з усіх створених Всевишнім сердець. Ми влаштуємо тобі палкий прийом з найщирішими вітаннями і питимемо за твоє здоров'я, щоб воно, як той вірний товариш, ніколи тебе не підвело. Присягаємося залишити тебе відсипатися у мене вдома, якщо ти вип'єш забагато за прекрасні очі однієї особи. Приходь!

*Скрізь і завжди твій вірний друг,
Квінсі П. Моріс.*

Телеграма від Артура Холмвуда Квінсі П. Морісу

26 травня.

Ось-ось приїду. Везу із собою такі новини, від яких затріпочуть ваші серця.

Арт.

Розділ VI

Щоденник Міни Мюррей

24 липня. *Вітбі*. Люсі, що виглядала гарніше і миліше, ніж зазвичай, зустріла мене на станції, і ми поїхали до будинку у Кресенті, де вони наймають кімнати. Це – пречудова місцина. Маленька річечка Еск протікає глибокою долиною, що розширюється у міру її наближення до гавані. Береги річки з'єднує віадук на високих опорах, і якщо дивитися через них, то все виглядає якимось віддаленішим, ніж насправді. Долина напрочуд зелена і красива, вона має такі круті схили, що коли стояти нагорі й дивитися вдалину, на другий бік, то вона якось випадає із поля зору, і тому її можна помітити, лише підійшовши до неї зовсім близько. Будинки старого міста – на дальньому від нас боці – всі мають дахи із червоної черепиці; здається, ці будинки нагромаджуються один на одного, як на фотографіях Нюрнберга. Над містом височіють руїни Вітбі Еббі, монастиря, який розграбували і зруйнували данці і який є місцем дії художнього твору «Марміон», де дівчину замурують у стіну. Це – надзвичайно мальовничі руїни величезних розмірів, вони зберігають безліч прекрасних і романтичних легенд. В одній із них розповідається, що у вікні можна побачити сиву панну. Між монастирем і містом стоїть парафіяльна церква, навколо якої розташовано великий цвинтар із численними надгробками. На мою думку, це найгарніше місце у Віт-бі, бо воно знаходиться якраз над містом, з нього чудово видно усю гавань і всю затоку – аж до того місця, де мис Кетлнес виступає далеко в море. Цей шматок землі так круто нависає над гаванню, що частина його обрушилася, і це призвело до руйнації деяких могил. В одному місці надгробки попадали і валяються тепер унизу на піщаній дорозі. Територію цвинтаря перетинають стежки, обабіч яких встановлено лави, на котрих полюбують сидіти відвідувачі, насолоджуючись краєвидом і підставляючи обличчя легенькому вітерцю з моря. Я сама дуже часто приходжу сюди, щоб посидіти і попрацювати. От і зараз я, поклавши щоденник на коліна, роблю в ньому записи, прислухаючись до розмови трьох старих, які сидять неподалік від мене. Здається, вони тільки те й роблять, що цілісінький день сидять тут і розмовляють.

Унизу розляглася гавань, на дальньому боці якої видно довгу гранітну стіну, що виходить, вигинаючись назовні, в море, а посередині її збудовано маяк. Уздовж зовнішнього боку цієї стіни тягнеться масивний хвилеріз. З ближнього боку гавані цей хвилеріз вигинається всередину, а на краю його теж стоїть маяк. Між двома пірсами залишено вузький прохід до гавані, котрий потім різко розширюється.

Під час припливу – краса! Але коли приплив змінюється відпливом, то вся вода відступає, і залишається тільки струмок річки Еск, що звивається між піщаними обмілинами, серед яких то тут, то там видніються скелясті породи. З мого боку за гаванню височіє великий риф завдовжки приблизно півмилі, гострий край якого виступає прямо з-за південного маяка. На цьому краю встановлено бакен із дзвоном, котрий розколихується в негоду, і його тужливий звук розносить вітер. Місцева легенда розповідає, що коли гине корабель, то звук цього дзвону чути далеко в морі. Треба запитати про це в того старого, він саме сюди йде...

Такий кумедний дідуган! Напевне, він страшенно старий, бо обличчя його – вузлувате і вкрите зморшками, наче кора дерева. Він сказав мені, що йому майже сто років і що він був моряком на риболовецькому флоті Гренландії за часів битви під Ватерлоо. Боюсь, що цей дідуган – особистість дуже скептична, бо коли я спитала його про дзвони далеко у морі та про сиву панну в монастирі Вітбі Еббі, то він відповів різко й грубо:

– Став би я ото клопотатися через такі дурниці, міс! Коли мене питають про них, я страшенно дратуюсь. Ні, я не кажу, що це суцільна брехня, я кажу лише, що за моє життя нічого подібного не було. Це плітки для приїжджих та туристів, а не для такої красивої молоді панночки, як ви. Хто охоче купується на ці оповідки, так це оті бовдури з Йорка та Лідса, що весь час жують копчених оселедців, сьорбають чай та бігають туди-сюди, скуповуючи дешевий бурштин. Я все дивуюся – і кому ото ще не набридло вішати локшину їм на вуха? Газетам, які й без того повні дурних пліток, – і тим, мабуть, осточортіло це заняття.

Мені здалося, що цей дідусь – саме та людина, від якої можна було б дізнатися про безліч цікавих речей, тому я спитала, чи не хоче він розповісти мені дещо про лови китів у давнину. Щойно старий почав вмошуватися зручніше, щоб почати свою розповідь, як годинник пробив шосту, і він, кречучи, підвівся:

– Мені час чвалати додому, міс. Моя онука не любить, якщо її змушують чекати, коли чай уже готовий, а мені ж потрібно чимало часу, щоб видертися сходами, котрих сила-силенна; до того ж, міс, мені б уже не завадило трохи попоїсти, а то щось у животі бурчить.

Старий зашкутильгав геть, а потім я побачила, як він поспішає сходишками донизу настільки прудко, наскільки дозволяв його похилий вік. Ці сходишки є неабиякою місцевою цікавинкою. Вони ведуть від міста угору до церкви; їх дуже багато, мабуть, сотні – точно не знаю скільки; вони утворюють плавну криву, а їхній нахил є настільки пологим, що ними легко може піднятися і спуститися кінь. Гадаю, колись ці сходишки мали якийсь стосунок до монастиря. Піду і я додому. Люсі пішла в гості зі своєю матір'ю, але я не ходила, бо це був лише візит ввічливості. Мабуть, на цей час вони вже встигли повернутися.

25 липня. Я прийшла сюди годину тому разом із Люсі, і ми мали дуже цікаву розмову з моїм стареньким приятелем та двома іншими підстаркуватими чоловіками, які завжди приходять сюди і сидять разом із ним. Схоже, що він для них – як Сер Незаперечна Істина. Гадаю, що свого часу це була особистість із сильними диктаторськими замашками і схильна до безапеляційних суджень. Дідуган ні з чим не погоджується і всіх принижує. Якщо він не може перемогти співбесідників у суперечці, то бере криком і залякує, а потім сприймає їхню мовчанку як згоду зі своїми поглядами. Люсі виглядала дуже мило у своїй білій прогулянковій сукні; відтоді, як вона сюди приїхала, у неї з'явився чудовий рум'янець. Мою увагу не проминуло те, що дідусі не забарилися підсісти до неї, як тільки ми тут з'явилися. Вона така мила зі старими; мабуть, вони вже встигли закохатися в неї. Навіть мій учорашній знайомець подобришав і не заперечував їй, зате з подвійною енергією заходився заперечувати мені. Я підштовхнула його до розмови про легенди, і він вибухнув чимось на кшталт проповіді. Спробую пригадати її і викласти якомога точніше:

– Все це – дурні теревені, геть усе – від початку до кінця, ось що це таке – і більше нічого. Усі ці прокляття, далекі відлуння дзвону, привиди, злі духи, страхи і таке інше годяться лише для дітлахів та жінок зі слабкими нервами. Мильні бульбашки – і ніщо інше! Оті зловісні знаки та перестороги вигадані проповідниками, зловмисниками та залізничними комівоєжерами для того, щоб збивати з пантелику довірливих йолопів та примушувати людей робити те, чого вони робити не хочуть. Як подумаю про все це, так просто шаленію! Мало цим зловмисникам друкувати дурні плітки в газетах та проповідувати їх з кафедр! Вони ще й викарбовують їх на надгробках, ось чим вони займаються! Погляньте-но довкола на усі ці начебто величні надгробні камені – та їм давно пора повалитися під вагою написаної на них брехні! На всіх них викарбувано: «Тут лежить тіло» або «Вічна пам'ять», але більшість могил – порожні, там немає нічиїх останків і ніколи не було; і пам'ять про них нікого й ніколи анітрохи не турбувала – тим більше «вічна». Брехня, все брехня і нічого, окрім тієї чи іншої брехні! Уявіть лишень, яка буде товкотнеча на Судний День, коли всі мерці пришкандибають сюди у своїх саванах і спробують прихопити з собою оці надгробки,

щоби довести свою прижиттєву добропорядність; а дехто з них навіть не зможе вхопитися за ці камені, бо їхні тремтливі руки будуть слизькими від довгого лежання на морському дні.

Із самовдоволеного вигляду дідугана і з того, як він поглянув на своїх приятелів, чекаючи від них схвалення своєї промови, я дійшла висновку, що він дещо хизувався, тому я вставила своє слово, щоб спонукати його до продовження:

– Годі вам, містере Свейлз, ви напевне жартуєте. Хіба ж можуть всі ці надгробки брехати?

– Певна річ! Небрехливих серед них – якась жалюгідна жменька, та й то тих, під якими лежать справді добропорядні люди. Всі інші – брешуть. От, наприклад, ви, нетутешня, приходите сюди на цей цвинтар.

Я схвально кивнула головою, бо визнала за краще погодитися, хоча я не зовсім розуміла, про що йдеться. Я гадала, що це має якийсь стосунок до церкви. Старий продовжив:

– Ви приходите сюди і, звичайно ж, думаєте, що під цими надгробками, як і годиться, поховані люди, еге ж?

Я знову схвально кивнула головою.

– А ось саме тут і криється брехня. Йй-богу, на цьому цвинтарі є чимало поховань так само порожніх, як табакерка діда Дана у п'ятницю ввечері.

Він злегка підштовхнув ліктем одного зі своїх друзяк, і всі вони весело розсміялися.

– Сили небесні! Та хіба ж воно може бути інакше? Погляньте-но на ту могилу, що праворуч! Прочитайте, що там написано.

Я підійшла до могили і прочитала: «Едвард Спенслоу, убитий піратами біля острова Андрос у квітні 1854 року у віці 30 років». Коли я повернулася, містер Свейлз продовжив:

– І хто ж, цікаво знати, привіз його сюди, щоб поховати тут? Убитий біля острова Андрос! І ви думаєте, що його тіло спочиває на цьому цвинтарі?! Та я назву вам дюжину тих, чії кістки лежать на морському дні біля Гренландії чи деінде, куди їх занесла течія! – Старий вказав рукою на північ. – Довкола вас – надгробки. Можете, не підводячись, прочитати звідси викарбувані на них брехливі рядки. Оцей Брейтвейт Лоурі – я знав його батька – потонув разом із кораблем «Жвавий» 1820 року біля узбережжя Гренландії; або ж Ендрю Вудхаус, потонув у тих самих водах 1777-го; або ж Джон Пекстон, потонув біля мису Фервелл за рік після того; або ж старий Джон Роулінгс – чий дід ходив у море разом зі мною – потонув у Фінській затоці у п'ятдесятому році. Як ви гадаєте – кинуться всі ці чоловіки стрімголов на цвинтар у Вітбі під трубні звуки Судного Дня? Дуже сумніваюсь! А якщо й кинуться, то штовхатимуть і лупцюватимуть один одного так само, як ми колись у давнину влаштовували бійки на льоду, гамселячи один одного з ранку до ночі, а потім зализуючи рани при світлі полярного саява.

Мабуть, це був якийсь місцевий жарт, бо дідуган весело зареготав, а його приятелі радо підхопили сміх.

– Однак, – зауважила я, – ви не зовсім праві, бо виходите з припущення, що усім цим неборакам або їхнім привидам знадобляться на Судний День їхні надгробні камені. А, може, в них не буде необхідності?

– А навіщо їще потрібні надгробки, га? Нумо поясніть мені, міс!

– Мабуть, щоб зробити приємність родичам померлих.

– Щоб зробити приємність родичам померлих?! – Старий вимовив цю фразу глузливим тоном. – А хіба приємно буде їхнім родичам, коли всі довкола знатимуть, що це – брехня? – Він тицьнув пальцем на камінь біля наших ніг, що колись упав набік і використовувався як підставка для лавки недалеко від краю урвища. – Прочитайте, що написано на цьому камені, – попросив він.

З мого місця літери виднілися догори ногами, але Люсі, сидячи трохи поодаль, мала змогу придивитися краще, тож вона нахилилася і прочитала: «Вічна пам'ять Джорджу

Кенону, котрий загинув, сподіваючись на чудесне воскресіння, коли кинувся вниз зі скелі на мисі Кетлнес. Цей пам'ятник спорудила скорботна мати своєму улюбленому синові. Він був у неї єдиним сином, а вона була вдовою».

– І що ж тут смішного, містере Свейлз? – коментар Люсі прозвучав дуже серйозно і аж надто суворо.

– Ви не вбачаєте в цьому нічого смішного? Ха-ха! Звідки ж вам знати, що його убита горем мати була мегерою і ненавиділа свого сина за те, що той був байстрюком, та ще й несповна розуму, котрий ненавидів її так, що покінчив життя самогубством, аби тільки мати не змогла отримати страховку, яку вона на нього оформила. Цей молодик розніс собі голову пострілом зі старовинного мушкета, яким вони відлякували ворон. Ось яким чином він гепнувся зі скелі. Що ж до сподівань на чудесне воскресіння, то я часто сам чув, як він казав, що сподівається потрапити до пекла, бо його набожна мати безсумнівно потрапить до раю, а йому б не хотілося там з нею зустрічатися. Тож якої ви тепер думки про цей камінь? – Дідуган постукав по ньому палицею, – Напис на ньому є щонайменше суцільною брехнею, еге ж? Хіба ж не смішно буде архангелу Гавріїлу, коли до нього приплентається самогубець Джордж з важким надгробком на спині й попросить взяти цей камінь як доказ?

Я не знала, що відповісти, але тут Люсі підвелася і, змінюючи напрям розмови, сказала:

– І навіщо ви нам про це розповіли? Це моя улюблена лавка, і я не хочу її міняти; як я тепер на ній сидітиму, знаючи, що піді мною – могила самогубця?

– Це не зашкодить вам, красунечко, а бідолаха Джорді не тямитиме себе від радості, коли у нього на колінах сидітиме така гарненька дівчинка. Нічого поганого з вами через це не станеться. Ось я, наприклад, часто сидів на цьому місці останні двадцять з гаком років, і нічого поганого зі мною не трапилося. Нехай вас не лякають ті, хто лежить – чи мусить лежати – у вас під ногами. Ви ще встигнете настрахатися, коли побачите, як зникнуть всі надгробки і цвинтар стане схожим на вкрите стернею поле. А ось і годинник вдарив, отже, я мушу йти. До ваших послуг, панночки! – і старий пошкутильгав геть.

Ми з Люсі ще трохи побули на цвинтарі – перед нами відкривався такий чудовий краєвид, що, милуючись ним, ми взяли одна одну за руки та й сиділи собі, а вона знов і знов розповідала мені про Артура та їхнє майбутнє одруження. Від почутого мені стало трохи тоскно і тривожно на душі, бо вже цілий місяць я не отримувала листів від Джонатана.

* * *

Того ж дня. Я прийшла сюди сама, бо мені стало дуже сумно. Я не отримую листів. Хочеться сподіватися, що з Джонатаном не трапилося нічого поганого. Щойно годинник пробив дев'яту. По всьому місту вже горять розрізнені ліхтарі; інколи вони поодинокі, інколи утворюють ланцюжки там, де є вулиці. Ліхтарі тягнуться вздовж річки Еск і зникають за вигином долини. З лівого від мене боку поле зору перекриває темний обрис даху старовинного будинку, розташованого поряд із монастирем Еббі. Десь далеко в полі, позаду мене, бекають і мекають вівці та ягнята; чутно, як по бруківці внизу цокотить копитами віслик. Оркестр на пірсі вправно грає якийсь не надто мелодійний вальс, а ще далі, десь у завулку на набережній, проходять збори Армії Спасіння. Оркестри не чують одне одного, але тут, нагорі, я чую і бачу їх обох. Цікаво, де ж це Джонатан і чи думає він зараз про мене. Так хочеться, щоб він був поруч зі мною!

Щоденник д-ра Сьюарда

5 червня. Історія хвороби пацієнта Ренфілда стає для мене тим цікавішою, чим більше я дізнаюся про цього чоловіка. Деякі з його рис є дуже добре розвиненими: егоїзм, потай-

ливість і цілеспрямованість. Цікаво було б дізнатися, який план передбачає ота цілеспрямованість. Здається, він виробив якийсь конкретний власний план, але я ще не встиг дізнатися – який саме. Його пом'якшувальна риса – любов до тварин, хоча інколи вона має вельми дивні прояви, тому часом мені здається, що цей пацієнт є просто ненормально жорстоким. Дивні якісь у нього улюбленці. Тепер його пристрастю є ловля мух. На сьогодні він наловив їх уже стільки, що мені довелося висловити своє незадоволення. На мій подив, пацієнт не вибухнув гнівом, як я очікував, а поставився до справи з усією серйозністю. Він на якусь хвилю задумався, а потім сказав: «Ви можете дати мені три дні? Я приберу їх геть». Я, звичайно ж, погодився. Треба його пильнувати!

* * *

18 червня. Тепер пацієнт переключив свою увагу на павуків, у нього в коробочці декілька дуже великих особин. Він весь час годує їх мухами, і тому кількість останніх помітно зменшується, хоча половина його їжі пішла на те, щоб приманювати мух з вулиці до кімнати.

1 липня. Його павуки починають також завдавати клопоту, як перед цим мухи, тому сьогодні я запропонував пацієнтові позбутися їх. Він дуже засмутився, тож я сказав, що треба позбавитися хоча б частини павуків. Хворий охоче з цим погодився, і я дав йому, як і раніше, три дні на скорочення кількості «домашніх тварин». Мене ледь не знудило, коли до кімнати залетіла, явно наївшись якогось падла, величезна жирна муха, і він спіймав її та деякий час захоплено розглядав, тримаючи між вказівним та великим пальцями; не встиг я второпати, що відбувається, як мій пацієнт поклав муху до рота і проковтнув. Я вилаяв його за це, але він спокійно зазначив, що комаха була смачна, дуже корисна і додала йому багато життєвих сил. І тут мені на думку спала здогадка, вірніше – якась її подоба. Я вирішив обов'язково простежити, як пацієнт Ренфілд позбувається своїх павуків. Його явно мучить якась проблема, бо він має невеличкий блокнот, до якого завжди щось записує. Цілі сторінки цього блокнота заповнені безліччю чисел, зазвичай простих цифр, зведених у групи, суми яких знову зводяться у групи, наче він, за висловом ревізорів, «зводить рахунок».

8 липня. Його божевілля має свою методу, і приблизне уявлення про неї уже почало вимальовуватися у моїй голові. Незабаром ця ідея набуде чітко окреслених обрисів, і тоді – о, підсвідомо діяльність мозку! Ти змушена будеш поступитися місцем своїй свідомій сестрі! Кілька днів я тримався осторонь свого пацієнта, щоб мати змогу помітити, чи сталися якісь зміни. Все залишилося так само, за тим винятком, що мій пацієнт розстався з декількома своїми улюбленцями і натомість обзавівся одним новим. Він у якийсь спосіб примудрився спіймати горобця і вже частково його приручив. Для цього він скористався дуже простим засобом: кількість павуків значно скоротилася. Однак тих, що залишилися, пацієнт Ренфілд годує добре, бо продовжує заманювати у кімнату мух, зваблюючи їх своєю їжею.

19 липня. У нас суттєвий прогрес. Мій «приятель» має тепер цілу колонію горобців, а його мухи та павуки майже всі зникли. Коли я увійшов до кімнати, він підбіг до мене і сказав, що має до мене велике прохання – «дуже велике і вкрай важливе»; промовляючи, він ластився до мене, як собака. Я спитав його, що це за прохання таке, і він відповів, з притиском і навіть якоюсь пристрастю у голосі:

– Кошенятко; гарненьке, маленьке, розумненьке і грайливе кошенятко, з яким би я міг бавитися і якого я міг би годувати, годувати й годувати! – Не можу сказати, що його прохання захопило мене зненацька, бо я вже встиг підмітити, що його улюбленці продовжували збільшуватися у розмірах і жвавості; але мені було зовсім байдуже, якщо він збирався поз-

бутися своєї галасливої компанії горобців у такий самий спосіб, у який він позбувся мух та павуків, тож я відповів, що поклопочуся про це, і запитав, чи не хотів би він мати не кошеня, а дорослого кота. Радість, з якою він погодився, видала його приховане бажання:

– Так, так, безперечно! Я волів би мати дорослого кота! Я попрохав у вас кошеня лише побоюючись, що ви не дозволите мені мати дорослу тварину. А мати кошеня мені ніхто не заборонив би, еге ж? – Я похитав головою і сказав, що, на жаль, зараз такої можливості немає, але пообіцяв, що спробую вирішити це питання. Його обличчя вмить спохмурніло, і на ньому проглянули ознаки небезпеки, бо я спіймав злий та жорстокий, як у вбивці, погляд, який кинув у мій бік пацієнт. Цей чоловік – явно потенційний вбивця-маніяк. Треба дати проявитися його новій пристрасті сповна, а потім побачимо, яким буде результат; після того, маючи більше інформації, я зможу дійти якогось конкретного висновку.

* * *

10 година вечора. Я знову відвідав пацієнта і побачив, що той сидить, набурмосившись, у кутку. Коли я підійшов ближче, він кинувся переді мною на коліна і став благати дістати йому кота, бо це для нього було питанням життя або смерті. Однак я був непоступливим і заявив, що це неможливо, після чого він підвівся і, мовчки повернувшись у куток, де я його застав, почав нервово гризти нігті. Треба навідатися до нього завтра рано-вранці.

20 липня. Завітав до Ренфілда дуже рано, ще до того, як служник устиг зробити обхід. На той час мій «приятель» уже був на ногах і мугикав собі під ніс якусь мелодію. Він як раз розсипав по підвіконню заощаджений ним цукор, вочевидь, збираючись знову зайнятися ловлею мух, і перебував у доброму й веселому гуморі. Я озирнувся, сподіваючись побачити його горобців, і, не побачивши їх ніде, спитав, куди вони поділися. Хворий відповів, не обертуючись, що вони полетіли геть. У кімнаті валялося декілька пір'їн, а на подушці я помітив краплину крові. Я мовчки вийшов і наказав служникові доповідати мені протягом дня, якщо пацієнт поводитиметься якось дивно.

11 година ранку. Щойно до мене приходив служник і доповів, що Ренфілду було дуже зле і він виблював цілий жмут пір'я. «Гадаю, лікарю, – сказав він, – що цей чоловік з'їв усіх своїх пташок – просто взяв і проковтнув їх живцем!»

11 година вечора. Увечері дав Ренфілду сильну дозу снодійного – достатню для того, щоб він заснув, і взяв подивитися його записник. Думка, яка останнім часом не давала мені спокою, тепер повністю сформувалася, а моя теорія підтвердилася. Мій пацієнт є вбивцею-маніяком особливого типу. Доведеться мені придумати для нього окрему категорію і назвати маніяком-зоофагом, тобто таким, що поїдає свої жертви живцем; його пристрастю є увібрати в себе якомога більше чужих життів, і він збирається досягти цього накопичувальним способом. Пацієнт згодував багато мух одному павукові, потім згодував багато павуків одній пташці, а потім хотів згодувати багато пташок одному котові. Якими були б його подальші кроки? Мабуть, варто було б довести експеримент до його логічного завершення. Це можна було б зробити, маючи достатньо вагомий мотив. Науковці зневажливо ставляться до вівісекції,⁵ але погляньте лишень на її незаперечні результати! Чому б не розвивати науку в її найважчому і найважливішому аспекті – вивченні мозкової діяльності? От якби мені пізнати хоч одну таємницю хворого мозку, отримати ключ до фантазій хоч одного божевільного – тоді я мав би змогу підняти свою галузь науки до таких висот, у порівнянні з якими

⁵ Вівісекція (лат.) – розтин тіла під час дослідів на живих тваринах.

фізіологія Бердона-Сандерсона або наука Фер'є про мозок виглядали б вельми жалюгідно. От якби мати достатньо вагомий мотив! Але не слід мені надто багато про це думати, аби зайвий раз не спокушатися. Наявність достатньої мотивації допомогла б схилити шальки терезів на мій бік – а може, я теж маю геніальний мозок?

Як же неординарно і послідовно міркував цей чоловік! Втім, певною мірою це притаманне усім психічно хворим. Цікаво, а у скільки чужих життів він оцінює життя людини – може, лише в одне? Він підбив баланс надзвичайно точно, а сьогодні розпочав нову серію записів. А чи багато нас, нормальних людей, розпочинають з чистого аркуша кожен день свого життя?

Здавалося, лише вчора все моє попереднє життя закінчилося зі смертю моєї надії, і я воістину почав нове життя з чистого аркуша. І так триватиме доти, доки Головний Бухгалтер не закриє мій grosбух, звівши баланс до плюса чи мінуса. Ох, Люсі, Люсі! Не можу на тебе сердитися, не можу сердитися і на мого друга, чиє щастя стало і твоїм; мушу лише без надії сподіватися і працювати, працювати, працювати!

От якби я мав мотив так само сильний, як і той, що його має мій божевільний «приятель»! Мотив добрий і безкорисливий, який би спонукав мене до праці, бо праця єдина дає справжнє щастя.

Щоденник Міни Мюррей

26 липня. На душі в мене – тривога, а написання цих рядків дещо заспокоює, це приблизно так само, як нашіптувати щось самій собі і водночас самій же до цього і прислухатися. А ще у стенографічних знаках є одна особливість, що відрізняє стенографію від звичайного письма. Я засмучена через Люсі й через Джонатана. Певний час я не отримувала від нього листів і дуже непокоїлася; але вчора милий містер Хокінс, завжди такий люб'язний, переслав мені від нього вісточку. Ще раніше я написала йому і поцікавилася, чи не отримував він листів від Джонатана, і містер Хокінс відповів, що саме отримав адресованого мені вкладеного листа. Це лише один рядок, написаний із замку Дракули, і в цьому рядку йдеться, що Джонатан ось-ось збирається вирушити додому. Я не розумію такої стислості – це так несхоже на Джонатана, і саме це мене турбує. А тут іще Люсі, попри начебто добрий стан здоров'я, нещодавно відновила свою колишню звичку ходити уві сні. Я поговорила про це з її матір'ю, і ми вирішили з нею, що я щовечора замикатиму двері нашої кімнати. Місіс Вестенр переконана, що сновиди завжди походжають дахами будинків або по краю прірви, а потім, раптово прокинувшись, падають з переляку вниз із розпачливим криком, який відлунює довкола. Бідолашна! Вона так переживає за Люсі! Каже, що її чоловік, тобто батько Люсі, мав таку саму звичку – вставав уночі, вдягався і виходив надвір, якщо його ніхто не зупиняв. Люсі восени має вийти заміж, і вона вже планує – яке вбрання підготувати і як облаштувати будинок. Я чудово її розумію, бо на мене очікує те ж саме, з тією різницею, що ми із Джонатаном розпочнемо наше подружнє життя набагато скромніше і нам доведеться чимало потрудитися, щоб звести кінці з кінцями. Містер Холмвуд – тобто вельмишановний Артур Холмвуд, єдиний син лорда Холмвуда – ось-ось має прибути сюди; мабуть, Люсі вже лічить хвилини, що залишилися до його приїзду. Вона хоче повести його до лавки над урвищем на цвинтарі й показати йому всю красу Вітбі. Мені здається, що саме процес очікування і вплинув негативно на її нерви. Коли Артур приїде, все владнається.

27 липня. Жодної звістки від Джонатана. Я починаю дуже хвилюватися за нього, хоча для цього начебто немає підстав; мені просто дуже хочеться, щоб він написав мені, нехай би рядочок. Люсі стала ще більше ходити вночі; щоночі я прокидаюся від того, що вона ходить кімнатою. На щастя, стоїть така спекотна погода, що вона не зможе застудитися, але тривога

і безперервне недосипання починають позначатися і на мені, і я сама стаю дратівливою і часто прокидаюся. Слава Богу, Люсі має міцне здоров'я. Містера Холмвуда раптово викликали до Ринга на побачення з батьком, який тяжко захворів. Люсі нервується через затримку його приїзду, але це не позначається на її зовнішньому вигляді: вона трохи розповніла і має чудовий рожевий рум'янець. Їй вдалося позбутися свого колишнього анемічного вигляду. Молю Бога, щоб такою вона залишилася і надалі.

3 серпня. Проминув ще один тиждень, а від Джонатана ніяких новин, немає новин навіть від містера Хокінса з того часу, як я отримала від нього останнього листа. Не дай Боже, щоб він захворів! Тоді б він мені про це написав. Дивлюся на його останній лист, і щось мені в ньому не подобається. Якимось чином схоже, що це він його написав, хоча почерк, безперечно, його. Тут сумнівів бути не може.

Минулого тижня Люсі ходила уві сні менше, ніж раніше, але в ній я відчуваю якусь дивну і незрозумілу мені зосередженість: навіть уві сні вона не зводить з мене очей. Посмикавши двері й переконавшись, що вони замкнені, вона ходить кімнатою у пошуках ключа.

6 серпня. Минуло ще три дні, а новин усе немає. Оця тривожна невизначеність стає просто жахливою. Знала б я, куди піти чи до кого звернутися, то почувалася б значно краще, але ніхто і нічого не чув про Джонатана відтоді, як я отримала останнього куценського листа від нього. Залишилося тільки просити Бога, щоб він дав мені витримку. Люсі стала ще збудливішою, хоча загалом відчувається добре. Минулої ночі проявилися дуже загрозливі погодні ознаки, і рибалки кажуть, що насувається шторм. Треба й мені поспостерігати за погодою. Сьогодні похмурий день; я пишу ці рядки, а сонце вкрите важкими хмарами, що клубочаться над мисом Кетлнес. Усе якесь похмуро-сіре – за винятком зеленої трави, що виглядає як смарагд на сірому тлі; темно-сірі скелі, сірі хмари із золотою каймою там, де крізь них хоч трохи пробивається сонце; вони нависають над невеселим сірим морем, у яке піщані коси простягли свої сірі пальці. Хвилі, гуркочучи, перекочуються через відмілини, а їхній шум приглушується туманом, що напливає з моря на суходіл. За цим сірим туманом не видно обрису. У всьому відчувається обшир і громаддя: хмари купчаться одна на одну, наче гігантські скелі, а над морем розноситься якесь глухе «буркотіння», схоже на передвістя біди. То тут, то там на березі моря видніються темні постаті, інколи їх майже повністю поглинає туман; це нагадує відомі рядки – «чи то люди, чи дерева у тумані розбрелися». Рибальські човни поспішають додому, а у гавані їх по жолобах витягують на пагорбок. А ось чимчикує старенький містер Свейлз. Він простує прямо до мене, знімаючи капелюха, отже, хоче про щось поговорити...

Я була дуже зворушена тією зміною, що відбулася в старенькому бідоласі. Сівши поруч зі мною, він дуже лагідно мовив:

– Хочу дещо сказати вам, міс. – Я побачила, що старий явно відчувається ніяково, тож, взявши його старечу зморшкувату руку, я попросила висловити все, що у нього на душі; і він, не витягаючи своєї руки з моєї, почав:

– Боюсь, що минулого тижня я надзвичайно неприємно вразив вас, серденько, своїми нечестивими теревеннями про померлих і таке інше; але насправді я так не думаю і хочу, щоб ви пам'ятали про це, коли мене не стане. Ми, старі люди, стоїмо однією ногою в могилі, але все одно не любимо згадок про смерть і не хочемо, щоб хтось подумав, наче ми її боїмося; ось чому я так легковажно про неї говорив – я просто хотів сам себе підбадьорити. Але їй-богу, міс, я анітрохи не боюся помирати; я просто *не хотів би помирати*, якщо на те була б моя воля. Та Смерть моя вже зовсім близько, бо я такий старий, і сто років – це вже забагато для будь-якої людини; Смерть вже зовсім поруч, я навіть чую, як вона гострить свою косу. Бачите – я й тут не можу позбутися звички одразу ж покепкувати зі сказаного: продовжую базікати так, як привчився. Скоро, скоро Ангел Смерті засурмить у свою сурму і для мене. Та

не сумуйте, красунечко, – тут старий побачив, що я плачу, – якщо він прийде сьогодні вночі, я не пручатимуся і відізвусь на його поклик. Бо, зрештою, життя – це очікування чогось більшого, ніж те, чим ми увесь час займаємося; а смерть – це те єдине, на що ми можемо покластися без жодного сумніву. Та я вдоволений, серденько моє, бо вона наближається дуже швидко і ось-ось буде поруч зі мною. Можливо, вона підкрадається, поки ми тут сидимо і милуємося краєвидом. Може, її донесе з собою вітер з моря, що так часто приносить загибель людей і кораблів, горе рідним загиблих і вічний сум у їхні серця. Дивіться, дивіться! – несподівано вигукнув старий. – У цьому вітрі й цьому шумі є щось таке, що має вигляд, запах і присмак смерті. Вона – у повітрі; я відчуваю її прихід. Боже, дай мені мужності, коли Ангел Смерті покличе мене! – Знявши капелюха, старий набожно здійняв руки догори. Губи його потихеньку ворушилися: мабуть, він молився. Після кількахвилинної тиші він підвівся, потис мені руку, благословив мене, а потім попрощався і почвалав собі геть. Все це зворушило і засмутило мене надзвичайно.

Я зраділа, коли до мене підійшов черговий берегової варті із підзорною трубою під рукою. Він, як завжди, зупинився, щоб поговорити зі мною, але увесь час не зводив очей з одного дуже дивного корабля.

– Щось я ніяк не второпаю, – мовив він; – з вигляду корабель російський, а тиняється туди-сюди, наче якийсь п'яниця. Таке враження, що він вагається: знає, що наближається шторм, але не знає, чи йти на північ у відкрите море, чи зайти у нашу гавань. Ось погляньте! Таке враження, що там зовсім немає стернового! Він міняє курс з кожним поривом вітру. Що ж, завтра ми дізнаємося більше про цей корабель.

Розділ VII

Вирізка з газети «Дейліграф» від 8 серпня

(вклеєна до щоденника Міни Мюррей)

Від нашого кореспондента

Вітбі.

Тут стався один із найпотужніших та найнесподіваніших штормів у історії; його наслідки були і дивовижними, і унікальними. Перед штормом погода була дещо задушливою і спекотною, що жодною мірою не є чимось незвичайним для серпня. Суботній вечір був напрочуд гарним, і велика кількість відпочивальників вирушила вчора до Малгрейв Вудса, Робін Гудс Бея, Ріг Мілла, Рансвіка, Стейта, а також до околиць Вітбі. Пароплави «Емма» і «Скарборо» здійснювали прогулянки вздовж узбережжя, була незвичайно велика кількість екскурсантів як із Вітбі, так і з навколишніх міст. Погода трималася наддивовиж гарною до середини дня, коли дехто із пліткарів, які часто бувають на цвинтарі Іст Кліфф і звідти спостерігають за значним обширом моря на півночі та на сході, звернули увагу на хмарини, які зазвичай називали «кобилячими хвостами», що раптово з'явилися високо в небі на північно-західному напрямі. На той час дув помірний південно-західний вітерець, котрий за барометричною шкалою класифікується як «№ 2: легкий бриз». Черговий берегової варти одразу доповів про ситуацію, а один старий рибалка, який понад півстоліття спостерігав за погодними прикметами з Іст Кліффа, емоційно попередив про раптове наближення шторму. Захід сонця був таким чудовим, такими величними виглядали масиви мальовничо забарвлених хмар, що на стежках старовинного цвинтаря, які тяглися вздовж урвища, зібралось чимало людей, щоб помилуватися навколишньою красою. Доки сонце встигло сховатися за чорною масою Кетлнесу, що чітко вирізнявся на тлі призахідного неба, його шлях донизу встиг позначитися міріадами хмарин усіх призахідних кольорів – яскраво-червоних, пурпурових, зелених, фіолетових, а також усіх відтінків золота; то тут, то там з'являлися невеликі, але, здавалося, чорні островці темряви усіляких форм, часто набуваючи вигляду якихось гротескних силуетів. Це видовище не проминуло помітити художники, і можна не сумніватися, що наступного травня деякі замальовки під назвою «Прелюдія до Колосального Шторму» прикрасять стіни Королівської академії мистецтв та Королівського інституту акварелістів. Не один капітан тієї миті вирішив, що його «бляшанка» чи «шкапа» – ці «терміни» вони вживають для визначення різних класів суден – краще залишиться у гавані, доки не скінчиться буря. Увечері вітер зовсім угамувався, а опівночі настав повний штиль, супроводжуваний спекотною духотою і тією розливою у повітрі напруженістю, котра, з наближенням грози, пригнічує надміру

чутливих осіб. У морі виднілося зовсім небагато вогнів, бо навіть каботажні пароплави, що зазвичай ледь не «липнуть» до берега, трималися тепер від нього на шанобливій відстані, а рибальських суден виднілося дуже мало. Єдиним видимим вітрильником була якась іноземна шхуна, яка, поставивши усі вітрила, прямувала, здавалося, на захід. Доки шхуна знаходилася в полі зору, дурна впертість або ж невігластво її капітана стали темою численних коментарів і не менш численних спроб сигналізувати йому про необхідність приспустити вітрила перед лицем небезпеки. До самої ночі можна було бачити, як ця шхуна – з мляво обвислими вітрилами – тихенько погойдувалася на морських хвилях:

Непорушна, як намальований корабель у намальованому океані.

Незадовго до десятої години вечора розлита у повітрі непорушність почала відчутно тиснути на нерви, а тиша стала такою виразною, що можна було почути далеке бекання овець на суходолі та гавкіт собак у самому місті; оркестр на пірсі, що вигравав якусь веселу французьку мелодію, зазвучав явним дисонансом до величної гармонії тиші навколишньої природи. Невдовзі після дванадцятої ночі з морської далечі докотився якийсь дивний звук, а з вишини донеслося слабе, але лунке химерне дзижчання.

І тут несподівано знялася буря. З неймовірною, як тоді здалося, швидкістю – у яку і зараз майже неможливо повірити – усе довкілля враз конвульсивно спотворилося. Раптом звідкілясь взялися величезні оскаженілі хвилі, одна вища за іншу; за лічені хвилини ще недавно гладке як скло море перетворилося на ревуче і всепоглинаюче чудовисько. Хвилі з білими бурунами несамоовито кидалися на піщані мілини і гупали об прибережні скелі; інші ж перекочувалися через пірси, і їхня піна долітала аж до світлових камер маяків, що здіймалися вгору на краю кожного пірса у гавані Вітбі. Вітер ревів подібно до грому і дув з такою силою, що навіть дужим чоловікам було важко втриматися на ногах, а хто не міг встояти, ті відчайдушно чіплялися за металеві конструкції.

Було визнано за необхідне очистити всі пірси від маси глядачів, бо інакше кількість загиблих протягом цієї ночі зростає б у багато разів. Труднощі й небезпека значно посилювалися через клуби туману, що насунувся з моря на суходіл; це були білі, вологі, схожі на примари хмарини, такі неприємно-мокрі й холодні, що, й не маючи розвиненої уяви, їх можна було уподібнити до привидів загиблих у морі людей, котрі торкалися своїх живих побратимів липкими руками смерті; не одна душа затремтіла з переляку, коли повз неї полинули кільця цього лиховісного морського туману. Час від часу туман розвіювався, і море на якусь мить освітлювалося сильними і короткими спалахами блискавок, супроводжуваних такими несподіваними ударами грому, що здавалося, наче все небо над головою здригається від важких кроків шаленіючого шторму. Деякі з висвітлених таким чином пейзажів мали заворожливо-привабливий і несказанно величний вигляд: височенні гори хвиль з купами піни, шматки якої зникали далеко у небі, підхоплені буревієм; то тут, то там – рибальський корабель з обривком вітрила, який відчайдушно поспішає до притулку гавані перед тим, як вдарить ще один порив вітру; інколи – білі крила затріпаної штормом чайки.

На вершині Іст Кліффа деякий час тому було підготовлено до випробувань новий прожектор, але його жодного разу ще не вмикали. Чергові, що несли за нього відповідальність, ввели його в робочий режим і у проміжках між напливами туману почали освітлювати ним поверхню моря. Декілька разів послуги цього пристрою виявилися надзвичайно корисними, коли, наприклад, напівзатопленим рибальським суднам щастило – у рятівному світлі – уникнути зіткнення з пірсом і проскочити у гавань. Кожне таке спасіння супроводжувалося радісними вигуками маси людей, які скупчилися на березі моря; здавалося, цей крик на якусь хвилю навіть заглушував виття вітру, а потім цим самим вітром миттєво відносився геть. Невдовзі на певній відстані від берега прожектор вихопив із пільми якусь шхуну, на якій було піднято усі вітрила: очевидно, це була та сама шхуна, яку помітили ще ввечері. На той час вітер уже встиг змінити свій напрям на східний, і глядачі, що зібралися на мисі, закрилися від жаху, враз усвідомивши ту жахливу небезпеку, яка тепер цій шхуні загрожувала. Між нею і портом лежав великий плаский риф, від якого потерпіло багато кораблів; і тепер, при нинішньому напрямі вітру, у шхуни не лишилося жодного шансу потрапити до гавані через досить вузький прохід. Приплив уже майже почався, але хвилі були такі великі, що в інтервалах між ними майже виднілася прибережна мілина, а шхуна неслася на усіх вітрилах з такою швидкістю, що один бувалий моряк сказав: «Якщо вона і проскочить куди-небудь, так це, найімовірніше, у пекло». Після цього стався ще один наплив морського туману, сильніший, ніж попередні; це була щільна імлиста маса, яка, наче сірим саваном, вкрила усе довкола. Людям тільки й лишилося, що покладатися на свій слух, у той час як ревіння бурі, гуркіт грому і гепання велетенських хвиль, що долітали наче з якогось туманного потойбіччя, стали, здається, ще гучнішими. Промінь прожектора не зводили зі входу в бухту, що навпроти східного пірса, де очікувалося зіткнення; затамувавши подих, усі чекали на катастрофу. Раптом вітер змінився на північно-східний, його порив порвав на шматки залишки туману, і – о, диво! – не встиг удар шторму накрити шхуну, як та, наче перестрибуючи з величезною швидкістю з хвилі на хвилю, стрімголов влетіла до рятівної гавані. Судно продовжувало тримати у світлі прожектора – і тут всі, хто спостерігали за ним, здригнулися від жаху: до стерна шхуни був прив'язаний мрець; голова його впала на груди і хиталася туди-сюди з кожним порухом корабля. Окрім трупа, жодної людської подоби на палубі видно не було. Великий переляк охопив усіх присутніх, коли вони збагнули, що своєму чудесному спасінню корабель ніби завдячував саме мерцю за кермом! Однак усе це відбулося набагато швидше, аніж були написані ці рядки. Не зупиняючись, шхуна перетнула гавань і з розгону вискочила на купу дрібного каміння й піску, наміту численними припливами і штормами біля південно-східного закутка пірса, який випинається з-під Іст Кліффа і який місцеві жителі називають пірсом Тейт Хілл.

Коли судно врізалось в купу піску, то його, звичайно ж, добряче трусонуло. Кожна поперечина, кожен канат і кожна опора зазнали величезного напруження, а дещо з «верхотури» обрушилося вниз. Але найдивнішим було те, що тієї самої миті, коли корабель торкнувся берега, із його трюму на палубу вискочив, наче підкинутий струсом, величезний собака і, рвонувши вперед, зістрибнув із носу шхуни на пісок. Кинувшись

прямо до стрімкого урвища, де цвинтар нависає над стежною до східного пірса так круто, що деякі з лежачих надгробків («анкерних каменів», або «тичків», як їх називають на місцевому діалекті) ледь не висять у повітрі, бо земля під ними осіла у провалля, собака розтанув у темряві, котра поза плямою променя здавалася іще густішою.

Так сталося, що в цей час на пірсі Тейт Хілл нікого не було, оскільки всі власники навколишніх будинків або спали, або спостерігали за штормом з пагорбів. Тому першим на борт судна піднявся вартовий берегової охорони, який чергував на східному боці гавані і одразу ж після інциденту побіг до невеличкого пірса. Обслуга прожектора, ретельно дослідивши вхід до гавані й нічого там не побачивши, перевела промінь на покинуту командою шхуну і стала тримати його на ній. Вартовий побіг на корму і, діставшись до штурвала, зупинився, щоб придивитися до нього, але враз відсахнувся, наче чимось раптово нажаханий. Це підстьобнуло цікавість присутніх, і багато хто з них мерщій кинувся до корабля. Відстань від Вест Кліффа до пірса Тейт Хілл в обхід через Дроубрідж є чималенькою, але ваш кореспондент – досить добрий бігун, тому йому вдалося значно випередити натовп. Однак коли я прибіг до пірса, то побачив, що на ньому вже встиг зібратися добрячий гурт людей, котрий берегова охорона і поліція не пускали на борт шхуни. За люб'язного сприяння головного човняра мені дозволили піднятися на палубу, де я разом із невеликою групою мав змогу побачити мертвого моряка, прив'язаного до штурвала.

Недивно, що вартовий був вражений і навіть переляканий, бо не щодня доводиться бачити таку картину. Нещасного просто прив'язали схрещеними руками до однієї зі спиць штурвала. Між руками і дерев'яним руків'ям стирчав хрестик із розп'яттям, чотки були обмотані навколо кистей рук, самі ж руки хтось міцно прикріпив до штурвала мотузками. Мабуть, бідолаху спочатку прив'язали у сидячому положенні, але тріпотіння і удари вітрил передавалися через стерно на штурвал, а цей останній, обертаючись, тягав мерця з боку в бік, і мотузки врізалися в його руки аж до кісток. Все, що постало перед спостерігачами, було ретельно занотовано, а лікар – хірург з Іст Еліот Плейса, Дж. М. Кеффін, який дістався до шхуни одразу після мене, заявив після огляду, що моряк вже щонайменше два дні як мертвий. У кишені загиблого знайшли міцно закорковану пляшку з невеличким згортком паперу, що виявився додатком до бортового журналу. Вартовий берегової охорони висловив припущення, що моряк прив'язав себе до штурвалу сам, затягуючи вузли зубами. Той факт, що представник берегової охорони першим потрапив на борт, може запобігти деяким потенційним ускладненням в Адміралтейському суді, бо берегові охоронці не можуть претендувати на винагороду за врятоване майно, оскільки це є винятковим правом тієї цивільної особи, яка першою потрапить на покинуте командою судно. Однак деякі правники стали подекувати (а один їхній молодий колега-недоук почав впевнено заявляти про це гучно вголос), що власник уже встиг передати свої права і що його майно затримують у порушення права «мертвої руки», тобто невідчужуваного права власності, оскільки штурвал як символ – якщо не доказ – делегованого володіння і справді знаходився *в мертвих руках*. Певна річ, загиблого стернового шанобливо забрали з того місця, де він до самої смерті ніс свою героїчну вахту з благородною рішучістю, і помістили до моргу для впізнання.

Шторм уже стихає, його несамовита лють слабне; натовпи людей поволі рідіють, а над Йоркширськими пустельними нагір'ями починає червоніти небо. Доки вийде наступний номер, я встигну надіслати нові подробиці про покинуте судно, якому лише чудо допомогло врятуватися в гавані від шторму.

Bimbi.

9 серпня. Продовження історії покинутої шхуни, яка минулої ночі таким дивом потрапила до місцевої гавані, є не менш приголомшливим, аніж її початок. Виявляється, що шхуна – це російське судно із Варни і зветься воно «Димитрій». Крім піщаного баласту, в ньому було дуже мало вантажу – лише декілька великих, заповнених гумусом дерев'яних ящиків. Цей вантаж було відправлено на консигнацію одному місцевому правнику, містеру С. Ф. Біллінгтону з Кресент, 7; сьогодні вранці він піднявся на борт і офіційно прийняв у власність доставлений йому товар, а російський консул офіційно вступив у володіння судном і сплатив усі витрати за перебування шхуни у гавані і т. д. Сьогодні тільки й говорять, що про цей дивний збіг обставин; чиновники ж з Міністерства торгівлі дуже прискіпливо стежили за дотриманням усіх чинних правил. Місцеві жителі дуже переймаються долею собаки, що зістрибнув на берег, коли судно врізалось у піщанокам'янистий намів, а кілька членів Асоціації із захисту тварин, яка має у Вітбі великий вплив, спробували знайти цього пса. Та, на превелике розчарування загалу, собаки ніде не було видно; здається, він зовсім зник із міста. Може, він так перелякався, що втік до розвалин монастиря і досі там переховується. Дехто з жахом ставиться до такої можливості, побоюючись, що ця тварина може стати джерелом небезпеки, бо, вочевидь, вона сама є жорстоким хижаком. Сьогодні вранці знайшли мертвим великого собаку, нечистокровного мастифа: він лежав на дорозі поблизу пірса Тейт Хілл біля подвір'я свого хазяїна, місцевого торговця вугіллям. Цей собака загинув у двобої і явно мав лютого супротивника, бо той вирвав йому горлянку і – наче гострим ножем – геть розпанахав черево.

Згодом. Завдяки люб'язності інспектора з Міністерства торгівлі мені дозволили переглянути бортовий журнал «Димитрія»; записи в ньому велися належним чином аж до останніх трьох днів і не містили нічого особливого, окрім опису фактів зникнення членів команди. Однак набагато більший інтерес становить знайдений у пляшці клаптик паперу, який оприлюднили сьогодні під час розслідування; зізнаюся, що нічого більш дивного за його зміст ніколи в житті мені бачити не доводилося. Оскільки приховувати щось немає ніяких підстав, то мені дозволили скористатися цими записами, рескрипт яких я подаю майже повністю, за винятком чисто технічних деталей, що стосуються мистецтва мореплавства і суперкарго. Дуже схоже на те, що капітана охопила якась манія, котра постійно поглиблювалася упродовж усієї подорожі, доки він зовсім не збожеволів. Певна річ, моє твердження не слід сприймати *sum grano*, тобто як беззаперечне, бо писав я під диктовку помічника російського консула, який, попри обмаль часу, люб'язно зробив для мене переклад.

Бортовий журнал «Димитрія»

Варна – Вітбі

Написано 18 липня; відбуваються такі дивні речі, що я їх ретельно занотовуватиму віднині й до того часу, як ми зійдемо на берег

6 липня закінчили приймати вантаж – морський пісок і ящики із землею. Опівдні відпливли. Вітер – східний, свіжий. Команда – п'ятеро матросів... двоє помічників, кок і я (капітан).

На світанку 11 липня увійшли до Босфору. На палубу піднялися турецькі митники. Бакшиш. Усе гаразд. О четвертій дня вийшли.

* * *

12 липня, проходимо Дарданелли. Ще більше митників, і човен охорони з прапорцем для позначення курсу. Знову бакшиш. Митники працювали ретельно, але швидко. Хотіли пропустити нас якомога раніше. Коли стемніло, увійшли до Архіпелагу.

13 липня пройшли мис Матапан. Команда чимось незадоволена. Чогось бояться, але воліють мовчати.

14 липня. Мене дещо непокоїть стан команди. Матроси – всі дебелі й витривалі хлопці, раніше не раз ходили зі мною під парусом. Помічник не може збагнути, що трапилось, а вони відказують лише, що на кораблі *щось є*, і при цьому хрестяться. Один так роздратував помічника, що той вдарив його. Думав, буде люта сварка, але все обійшлося.

16 липня помічник доповів, що один член команди, Петровський, зник. Не міг до пуття пояснити, що трапилось. Минулої ночі той відстояв вісім склянок на вахті з лівого борту, але після того, як його заступив Абрамов, не повернувся. Моряки ще більш пригнічені, ніж раніше. Всі вони заявили, що *очікували* чогось подібного, але окрім фрази, що на борту *щось є*, не сказали нічого. Помічник дедалі більше непокоїться із цього приводу, боїться, що більша біда ще попереду.

Вчора, 17 липня, один із моряків, Ольгарін, зайшов до моєї каюти і під секретом сповістив мене, охоплений благоговійним страхом, що йому здається, наче на кораблі знаходиться якийсь чужинець. Він розповів мені, що коли був на вахті й ховався від негоди за рубкою, то бачив, як високий худий чоловік, не схожий на жодного з членів команди, піднявся по трапу, пішов палубою до носової частини судна, а потім зник. Моряк крадькома прослідкував за ним, але, дійшовши до носа, нікого там не знайшов, а всі люки були задрасні. Моряк був охоплений панічним страхом перед всілякими забобонами, і я боюся, що ця паніка може поширитися. Щоб заспокоїти людей, я сам сьогодні ретельно обшукаю увесь корабель від носа до корми.

Трохи згодом я зібрав усю команду і сказав, що, оскільки вони явно переконані у перебуванні на кораблі якогось чужинця, то зараз ми усі разом влаштуємо обшук від носа до корми. Старпом розізлився, назвав це дурістю і сказав, що коли керуватися такими ідіотсь-

кими уявленнями, то можна деморалізувати моряків; а ще він сказав, що краще триматиме команду подальше від гріха за допомогою ганшпуга. Я поставив його за штурвал, а решта почали ретельний обшук – із запаленими ліхтарями і тримаючись один одного; не лишилося жодного неперевіреного нами закутка. Коли пошуки скінчилися, члени команди відчували велике полегшення і бадьоро повернулися до роботи. Старпом скривився, але нічого не сказав.

22 липня. Погана погода останні три дні, усі моряки зайняті вітрилами – часу на переляк не залишилося. Здається, усі члени команди забули про свої страхи. Помічник знову бадьорий, у всіх гарний настрій. Я похвалив людей за добру роботу в негоду. Пройшли через Гібралтарську протоку. Все гаразд.

24 липня. Над цим кораблем висить якесь прокляття. Людей і так не вистачає, попереду – Біскайська затока з її жахливою погодою, а тут знову зник іще один член команди. Як і перший зниклий, він змінився з вахти, і більше його ніхто не бачив. Усі охоплені панічним страхом; принесли мені петицію з розташованими по колу підписами, щоб не видно було, хто підписався першим: просять дозволити виходити на вахту по двоє, бо кожен боїться залишатися наодинці. Старпом просто скаженіє від люті. Боїться, що буде біда, бо не витримає або він, або хтось із команди.

28 липня. Чотири дні як у пеклі: ризикали у якомусь чортоторії при ураганному вітрі. Ніхто не спав, бо спати було ніколи. Всі виснажені до краю. Не знаю, кого поставити на вахту, бо не схоже, що хтось зможе втриматися на ногах. Другий помічник визвався стати за штурвал і на вахту, щоб дати морякам змогу поспати хоч кілька годин. Вітер вщухає; хвили й досі височенні, але вже не такі люті, і корабель гойдає вже не так сильно.

29 липня. Ще одна трагедія. Цієї ночі був лише один вахтовий, бо команда була надто змороною, щоб стояти на вахті по двоє. Коли вранішній вахтовий вийшов на палубу, то не знайшов там нікого, окрім стернового. Здійнявся лемент, усі висипали на палубу. Ретельно все обшукали, але нікого не знайшли. Тепер ми без другого помічника, команда – в паніці. Старпом і я вирішили надалі носити при собі зброю, щоб бути наготові за перших ознак лиха.

30 липня. Раділи, що вже наближаємося до Англії. Погода чудова, мчимо повним ходом. Пішов спати, бо дуже втопився; спав міцно; розбудив старпом і сказав, що зникли обидва вахтових і стерновий. Керувати кораблем більше нікому, окрім мене, старпома та ще двох моряків.

1 серпня. Дві доби в тумані, не помітили жодного судна. Сподівався, що коли увійдемо до Ла-Маншу, то зможемо дати сигнал і покликати на допомогу або зайти до якогось порту. Мусимо коритися волі вітру, бо не в змозі впоратися з вітрилами. Не наслідуюся їх опустити, бо потім не зможемо підняти. Таке враження, що нас невідворотно несе назустріч загибелі. Наразі старпом є іще більш деморалізованим, ніж двоє моряків. Здається, його сильніший характер спрацював проти нього самого, зруйнувавши старпома зсередини. Морякам уже все байдуже; налаштувавшись на найгірше, вони працюють флегматично і спокійно. Моряки – росіяни, старпом – румун.

2 серпня, дванадцята ніч. Не встиг поспати і кількох хвилин, як прокинувся від крику, що почувся, як мені здалося, за ілюмінатором моєї каюти. У тумані нічого не зміг розібрати.

Кинувся на палубу і нашттовхнувся на старпома. Каже, що почув крик і побіг подивитися, але вахтового ніде не видно. Ще одного моряка немає. Господи, допоможи нам! Старпом каже, що ми, напевне, вже пройшли Дуврську протоку, оскільки, коли туман на мить розсіявся, він встиг побачити Північний Мис – саме тоді, коли почувся крик. Якщо це дійсно так, то ми вже увійшли в Північне море, і лише Господь зможе провести нас крізь туман, який неначе рухається разом із нами; Господь же, здається, покинув нас.

3 серпня. Опівночі я вийшов, щоби змінити стернового, але коли підійшов до штурвала, то нікого там не знайшов. Ми йшли за вітром, вітер був рівномірним, і тому ніяких відхилень від курсу не було. Не наслідуючись полишити стерно, я погукав старпома. Через кілька секунд той з вираженими очима вискочив на палубу в своїй фланелевій білизні. Вигляд він мав очманілий та змарнілий; я дуже боюся, що мій старпом став несповна розуму. Підійшовши впритул до мене, він хрипко прошепотів мені у вухо: «*Воно* тут; тепер я знаю це напевне. Стоячи на вахті минулої ночі я бачив *Його*, *Воно* схоже на людину, високе й худе, ще й мертвотно-біде. *Воно* тинялося на носі корабля і щось видивлялося. Я підкрався ззаду і всадив у *Нього* свого ножа; але ніж пройшов крізь *Нього*, наче крізь повітря». Із цими словами старпом вихопив свого ножа і щосили завдав удару в порожнечу, а потім продовжив: «Але *Воно* тут. І я *Його* неодмінно знайду. *Воно* – у трюмі, мабуть, в одному з цих клятих ящиків. Я з усіх них позриваю кришки і подивлюся. А ти залишайся за штурвалом». Позмовницьки поглянувши на мене і притиснувши палець до губ, старпом пішов у трюм. На цей час піднявся поривчастий вітер, і я вже не міг полишити штурвал. Трохи згодом я побачив, як помічник знову з'явився на палубі, прихопивши з собою ящик для інструментів та ліхтар, а потім спустився у трюм через передній люк. Він, поза всяким сумнівом, остаточно збожеволів, і тому немає ніякого сенсу намагатися зупинити його. Отим великим ящикам у трюмі він не зможе завдати шкоди, бо їх вміст позначений у накладній як «глинозем», тож якщо йому вже так закортіло в них понишпорити, то нехай собі нишпорить, збитку від того не буде ніякого. Тому я залишаюся тут – стежу за штурвалом і пишу ці нотатки. Мені тільки й лишилося, що покладатися на Бога і чекати, доки не розвіється туман. А потім, якщо за наявного вітру я не зможу зайти до якої-небудь бухти, то мені доведеться обрізати вітрила, лягти в дрейф і кликати на допомогу...

І ось тепер я бачу, що наближається кінець. Не встигла в мене зажевріти надія, що помічник трохи заспокоїться – бо я чув, як він чимось несамовито гепав у трюмі, а робота завжди йде схибленим на користь, – як раптом через люк долинув крик до смерті наляканої людини, від якого у мене в жилах кров похолола, і на палубу кулею вилетів старпом. Він поведився як буйний божевільний, очі його вилізли з орбіт і ризикали на всі боки, а обличчя спотворила гримаса смертельного жаху.

«Рятуйте! Допоможіть!» – вигукнув він, а потім замовк і поглянув на ковдру з туману, що вкрила все навкруги. Його жах перетворився на відчай, і несподівано впевненим голосом помічник сказав: «Краще б вам теж туди сходити, капітане, а то буде надто пізно. *Він* – там. Тепер я знаю таємницю. І мене врятує від *Нього* море; це – єдине, що мені лишилося». Не встиг я рота відкрити чи підбігти до нього ближче і вхопити його, як старпом скочив на фальшборт й умисно кинувся в море. Гадаю, тепер я теж знаю таємницю. Саме цей божевільний по одному поскидав у море всіх членів команди, а тепер і сам приєднався до них. Допоможи мені, Господи! Як я поясню всі ці страхіття, коли дістануся до порту? А коли я дістануся до порту? І чи дістануся я до нього взагалі?

4 серпня. І досі туман; його не в змозі пронизати промені сонця, яке нещодавно зійшло. Як бувалий моряк, я знаю зі свого досвіду, що сонце уже зійшло. Я не наслідився спуститися в трюм, не наслідився полишити штурвал; тож за ним я і простояв усю ніч, крізь морок якої

я узрів, як на палубі з'явилося *Воно*, тобто *Vin*! Нехай простить мене Господь, але правильно зробив старпом, що вистрибнув із судна. Краще вже гідно померти як справжній мужчина; ніхто не дорікне морякові, який загинув у морській пучині. Але ж я – капітан, і мені не дозволено покидати корабель. Та я стану на заваді цьому жахливому чудовиську – коли мої сили почнуть покидати мене, я прив'яжу свої руки до штурвала, а до рук прикріплю те, до чого Він, тобто Воно, не посміє доторкнутися; і у такий спосіб я врятую свою душу і свою честь як капітана – що б там не сталося! Я починаю слабшати, і вже насувається ніч. Якщо Він знову загляне мені в обличчя, то в мене може не лишитися часу для дій... Якщо судно зазнає катастрофи, то може статися, що цю пляшку хтось знайде, а хто знайде – той зрозуміє. Якщо ж ні... то нехай усі знають, що я до кінця виконав свій обов'язок. Всемогутній Боже, Пресвята Діво і всі святі! Допоможіть нетямущому бідоласі лишитися гідним виявленої йому довіри...»

Зрозуміло, що однозначний вирок тут винести не можна. Якихось додаткових свідчень немає; тепер уже ніхто і ніколи не зможе сказати, чи є всі ці вбивства справою рук капітана, чи ні. Майже вся місцева публіка вважає капітана справжнім героєм, гідним пишних привселюдних похорон. Вже вирішено, що тіло його повезуть спочатку в супроводі кортежу суден річкою Еск, потім – назад до пірса Тейт Хілл, а далі понесуть сходами старовинного абатства, бо загиблого мають поховати на цвинтарі над урвищем. Власники понад сотні суден вже дали свою офіційну згоду взяти участь у похоронах.

Великий собака наче у воду впав, з приводу чого лунає багато ремствувань, бо, гадаю, за нинішньої суспільної думки ним би радо стала опікуватися місцева громада. Завтра відбудеться поховання, яке стане завершенням ще однієї «трагічної таємниці моря».

Щоденник Міни Мюррей

8 серпня. Усю ніч Люсі ніяк не могла вгамуватися, і я також ніяк не могла заснути. Буря була страхотливою; вона несамовито гула в комині, і її гучне завивання наганяло на мене жах. Кожен різкий порив вітру скидався на далекий гарматний постріл. Дивно, але Люсі жодного разу не прокинулася, зате двічі вставала і вдягалася. На щастя, я щоразу встигала вчасно прокинутися і примудрялася, не будячи, роздягнути її і знову вкласти спати. Цей сомнамбулізм – вкрай дивна річ, бо якщо на Люсі вчинити якийсь фізичний вплив, то її зосередженість, якщо така має місце, зникає, і вона, не ремствуючи, повторює все те, до чого призвичаїлася у своєму повсякденному житті.

Рано-вранці ми обидві встали і подалися до гавані, щоб подивитися, чи не трапилося щось цікавого уночі. Людей там було дуже мало, і хоча яскраво сяяло сонце, а повітря було свіжим і чистим, величезні зловісні хвилі й досі пробивалися до гавані через вузький прохід, наче якийсь нахаба, що безцеремонно проштовхується крізь натовп. Самі хвилі, попри яскраве сонячне світло, виглядали темними і похмурими – мабуть тому, що пінисті чуприни на їхніх вершечках були білими як сніг. Мимоволі я відчула задоволення від того, що минулої ночі Джонатан був не на морі, а на суходолі. Стоп – а де ж він насправді!? Де він і що з ним? Я починаю страшенно за нього непокоїтися. От якби я знала, що мені робити, і якби я була в змозі зробити хоч щось!

10 серпня. Сьогоднішні похорони бідолахи-капітана були дуже зворушливими. Здавалося, в них брали участь усі кораблі тутешньої гавані, а їхні капітани несли труну від пірса Тейт Хілл аж до цвинтаря. Зі мною була Люсі, ми прийшли заздалегідь на наше звичне місце, а тим часом кортеж суден піднявся річкою до віадука, а потім повернувся назад. Нам усе було чудово видно, і ми мали змогу майже весь час спостерігати за процесією. Несчастного поховали досить близько від нас, тож у потрібний момент ми залізли на лаву і все бачили.

Бідолашна Люсі була чимось дуже розстроєна. Вона увесь час шарпалася і взагалі поводитися дуже неспокійно. Я не можу не дійти висновку, що сомнамбулізм починає позначатися на її здоров'ї й поведінці. Одне мене дивує: вона ніяк не хоче розказати мені про причину своєї нервозності, а якщо така й існує, то все одно вона була б неспроможна її пояснити. Мабуть, однією з підстав для такої тривожної поведінки моєї приятельки стало те, що сьогодні вранці на нашій лаві було знайдено мертвим бідолашного містера Свейлза зі зламанною шиєю. Можливо, він, як сказав лікар, впав навznak із лавки, чогось дуже перелякавшись, бо на його обличчі застиг такий вираз смертельного жаху, що ті, хто його знайшов, перелякалися не менше, ніж померлий. Бідолашний дідусь! Мабуть, перед його згасаючими очима з'явилася сама Смерть власною персоною! Люсі – така добра і така чутлива, що гостріше за інших людей відчуває різні емоційні впливи. От і зараз вона вкрай засмутилася через, здавалося б, дрібницю, на яку я не звернула особливої уваги, хоча сама дуже люблю тварин. Один чоловік, який часто приходить сюди виглядати кораблі, узяв із собою і свого собаку, що всюди супроводжує свого хазяїна. Вони обидва завжди поводитися спокійно, і я ніколи не бачила, щоб цей чоловік сердився або щоб собака гавкав. Під час похоронної відправи пес ніяк не хотів підходити до свого хазяїна, який сидів з нами на лавці. Натомість тварина трималася на відстані кількох ярдів, гавкаючи і завиваючи. Хазяїн собаки почав умовляти його спочатку лагідно, тоді жорстко, а потім – сердито; та пес продовжував триматися на відстані й здійсмати лемент. Він наче впав у шаленство, його очі стали якісь дурні й злі, шерсть настовбурчилася, як хвіст у kota, що вийшов на стежку війни. Зрештою, цей чоловік теж розізлився, зіскочив з лавки і вдарив пса ногою, потім схопив його за шкірку і, протягнувши по землі, швиргонув об надгробок, на який спирається наша лава. Ледве бідний собака гепнувся об могильний камінь, він одразу ж замовк і почав несамовито тремтіти. Він і не намагався утекти, а натомість скоцюрбився і припинив. Тварина була в такому жалюгідному стані переляку, що я спробувала, хоча і марно, заспокоїти її. Люсі теж переповнилася співчуттям, але заспокоїти пса не намагалася, а натомість жалісно дивилася на нього. Я дуже боюся, що через свою надчутливу натуру моя подруга не зможе оминати негараздів у своєму житті. Я певна, що все побачене сьогодні вдень обов'язково наснитися їй вночі. Скупчення подій та фактів останньої доби – входження до порту корабля, керованого мерцем, прив'язаним до штурвала, із хрестиком та чотками в руках; зворушливі похорони; собака, який то скаженів, то тремтів з переляку, – все це стане щедрою поживою для її сновидінь.

Гадаю, що краще б Люсі лягла спати дуже змороною фізично, тому я поведу її на тривалу прогулянку понад стрімчаками до затоки Робін Гуда і назад. Після цього моїй подрузі навряд чи захочеться ходити уві сні.

Розділ VIII

Щоденник Міни Мюррей

Того ж дня, одинадцята вечора. Ну і натомилася ж я! Якби я не взяла собі за правило регулярно робити записи до щоденника, то нізащо б його не відкрила. Ми чудово погуляли. Трохи згодом після того, як ми подалися на прогулянку, настрій у Люсі значно покращав, мабуть, завдяки тим гарненьким корівкам, які підійшли до нас у полі, біля маяка, і, витягнувши шиї, стали до нас принохуватися. Від страху в нас душа в п'яти втекла. Певно, ця пригода на якийсь час стерла з нашої пам'яті всі попередні події і пов'язаний з ними смутний страх, окрім, звичайно ж, страху перед коровами. Свіжі емоції переповнили нас. Біля затоки Робін Гуда ми напилися класного «суперміцного чаю» в гарненькому старовинному заїжджому дворі, у якому вікно з виступом виходило просто на вкриті морськими водоростями прибережну смугу. Гадаю, яка-небудь екзальтована суфражистка напевно знепритомніла б, побачивши, з яким апетитом ми поглинаємо їжу. У цьому сенсі чоловіки є толерантнішими – благослови їх Господи! Потім ми пішли додому, іноді, а точніше, часто зупиняючись, щоб перепочити; серця наші були увесь час сповнені страху перед несамовитими биками. Люсі й справді дуже стомилася, і ми хотіли якомога швидше доповзти до своїх ліжок. Однак прийшов молодий вікарій, і місіс Вестенр попросила його залишитися, аби з нами повечеряти. Під час вечері Люсі та я (особливо я) героїчно боролися зі сном і все ж перемогли. Гадаю, що єпископам треба колись зібратися і обговорити необхідність виховання нового різновиду вікаріїв, які б не погоджувалися залишатися на вечерю, хоч як сильно їх не умовляли, і які мали б здатність розрізняти, коли дівчата є бадьорими, а коли – змореними. Наразі Люсі вже спить, ледь чутно дихаючи. Її щоки зараз рум'яніші, ніж зазвичай, і виглядає вона такою милою і привабливою! Якщо містер Холмвуд встиг закохатися в Люсі, побачивши її лише одного разу у вітальні, то хотіла б я знати, що б він відчув, якби побачив її зараз. Може, колись передплатники журналу «Прогресивні жінки» висунуть ідею дозволити жінкам та чоловікам бачити одне одного сплячими перед тим, як робити шлюбну пропозицію або ж приймати її. Але гадаю, що жінці майбутнього така ідея навряд чи сподобається, бо, напевне, на той час вона вже *сама* робитиме подружню пропозицію. Не сумніваюся, що це у неї вийде краще, ніж у представників так званої сильної статі! Що не кажи, а думка про це мене втішає. А ще мене втішає зараз те, що Люсі стала явно краще почуватися. Хочеться вірити, що криза минула і проблеми сновидіння залишилися позаду. Я почувалася б абсолютно щасливою, якби знала, що із Джонатаном усе гаразд... Господи, благослови та збережи його!

11 серпня. Знову взялася за щоденник. Писатиму, бо все одно мені не спиться. Я надто схвильована, щоб спати. З нами сталася така жахлива пригода! Я заснула, як тільки закрила свій щоденник... Раптом я прокинулася із широко розплющеними очима, наче і не спала, сіла у ліжку, і мною заволодів страх, а ще з'явилося відчуття якоїсь порожнечі навколо мене. У кімнаті було так темно, що я не бачила ліжка своєї подруги; тож майнувши до нього, я обмацала постіль – вона була порожня. Запаливши сірника, я пересвідчилася, що Люсі в кімнаті немає. Двері були зачинені, але не замкнені – такими я їх і залишила увечері. Я боялася розбудити її матір, яка останнім часом нездужала більше, ніж будь-коли, тому, накинувши на себе якусь одежину, я вже приготувалася покинути кімнату і вирушити на пошуки Люсі. Але раптом мені спало на думку, що одіж, в котру вона вбралася, якось зможе вказати на те, куди моя подруга зібралася піти. Халат означав би, що Люсі ходить по будинку; плаття – що вона

десь надворі. І халат, і плаття лежали на своєму місці. «Слава Богу, – подумала я, – вона десь недалеко, бо на ній лише нічна сорочка». Я збігла вниз і зазирнула до вітальні – нікого! Тоді, зі зростаючим страхом, який холодив моє серце, я заглянула в усі відчинені кімнати будинку. Нарешті я підійшла до дверей, що вели в залу і побачила, що вони прочинені. Вони були прочинені лише трохи, але засув замка був не на місці. Слуги завжди ретельно замикають двері кожного вечора, тож я злякалася, що Люсі могла вийти в чому була. Часу думати про можливі наслідки не було; всепоглинаючий страх позбавив мене змоги думати про деталі. Схопивши велику важку шаль, я вибігла надвір. Годинник пробив першу ночі, коли я опинилася в Кресенті; навколо не було ані душі. Я побігла вздовж Північної тераси, але ніде не побачила очікуваної мною постаті в білому. Ставши над пірсом на краєчку стрімчака Вест Кліфф, я поглянула через гавань на стрімчак Іст Кліфф, з надією чи зі страхом (точно не знаю) очікуючи побачити Люсі на нашій улюбленій лаві. Яскраво світив повний місяць, по небу неслися важкі чорні хмари, що перетворювали навколишній пейзаж на мінливу діораму світла і тіні. Якись хвилину-дві я не бачила нічого, бо тінь від хмари повністю закрила церкву Св. Марії та все довкола неї. Потім, у міру того, як хмара пропливала мимо, перед моїми очима поволі поставали руїни абатства. Хмару змінила вузька смуга місячного світла з гострими, як лезо ножа, краями; вона поступово освітила церкву та цвинтар навколо неї. Якими б не були мої очікування – песимістичними чи оптимістичними, вони, проте, справдились, бо там, на цвинтарі, на нашому улюбленому місці, сріблясте місячне сяйво раптом вихопило з темряви напівлежачу сніжно-білу фігуру. Наступна хмара набігла надто швидко, і я не встигла як слід придивитися, бо тінь закрила світло майже миттєво; але мені здалося, що якась темна постать маячила за лавкою, схилившись над нею. Не можу сказати, що то було – людина чи тварина. Я не стала чекати чергового проміжку між хмарами і прожогом кинулася сходами вниз, до пірса, потім – повз рибний базар до мосту, через який тільки й можна було потрапити до стрімчака Іст Кліфф. Місто наче вимерло, бо я не зустріла жодної живої душі; я раділа з цього, бо не хотіла, щоб хтось побачив бідолашну Люсі у такому жалюгідному стані. Час і відстань здавалися нескінченними, коліна мої тремтіли і підгиналися, коли я, важко і уривчасто дихаючи, видиралася численними сходишками до абатства. Напевне, я рухалася дуже швидко, але мені здавалося, що ноги мої налилися свинцем, а кожен суглоб мого тіла заіржавів. Коли я вже була майже нагорі, то нарешті побачила лавку, а на ній – фігуру в білому, бо я вже встигла підбігти достатньо близько, щоб бачити крізь тінь, яку кидали на цвинтар швидкоплинні хмари. Тепер сумніву не було: біля лавки точно щось маячило, щось довге і чорне; воно стояло, схилившись над напівлежачою білою фігурою. Перелякана, я вигукнула: «Люсі! Люсі!» Оце «Щось» підвело голову, і зі свого місця я змогла побачити смертельно-біде обличчя і зловісні очі, що світилися червоним у темряві. Люсі не відповіла, і я, продовжуючи бігти, подалася до входу на цвинтар. Коли я вбігла туди, то церква опинилася між мною та лавкою, тому на якусь мить я втратила Люсі з поля зору. Коли я оминула церкву, хмара якраз пішла, і у надзвичайно яскравому світлі місяця я побачила Люсі; вона напівлежала на нашому звичному місці, а голова її перекинулася через спинку лавки. Вона була зовсім сама, і довкола не було видно жодної живої душі.

Коли я над нею схилилася, вона й досі спала. Рот її був напіввідкритий, і вона дихала, але не так, як зазвичай уві сні – ледь чутно, а робила довгі, конвульсивні вдихи, наче намагаючись щоразу набрати в легені більше повітря. До речі, коли я до неї підійшла, Люсі, не прокидаючись, випростала руку і притисла комір своєї нічної сорочки до шиї. При цьому тіло її пронизала легка дрож, наче вона змерзла. Я накинула на неї теплу шаль і краї підпхнула аж під горло, побоюючись, щоб вона, роздягнена, не вхопила якусь небезпечну застуду від холодного нічного повітря. Остерігаючись одразу будити її, аби не перелякати, я вирішила вивільнити руки, щоб у разі чого мати змогу допомогти Люсі, і тому закріпила шаль на її горлі великою булавкою. Та, мабуть, зробила це я поспіхом та незграбно і, напевне, вколола

чи проколола шкіру на її шиї, бо, коли її дихання трохи вирівнялося, вона час від часу прикладала руку до горла і тихенько стогнала. Укутавши Люсі, я взяла її на ноги свої черевики і почала потихеньку її будити. Спочатку моя подруга ніяк не реагувала, але поволі сон її ставав дедалі неспокійнішим – вона то стогнала, то зітхала. Зрештою, побоюючись, що незабаром почне розвиднюватися, а також із численних інших причин, я вирішила не баритися і якомога швидше відвести Люсі додому. Тому я стала трясти її настирливіше, аж доки вона не розплющила очей і не прокинулася. Вона зовсім не здивувалася, побачивши мене – мабуть, не одразу збагнувши, де вона. Люсі завжди прокидається граціозно, і вона не втратила прищипаності її граціозності навіть у такій неприємній ситуації, коли її тіло тремтіло від холоду, а думки спантеличено переплуталися від пробудження роздягненою вночі, та ще й на цвинтарі. Люсі злегка затремтіла і притиснулася до мене; коли я сказала, що ми маємо негайно йти додому, то вона, не заперечуючи, підвелася – слухняна, як дитина. Коли ми йшли, гравій немилосердно впивався мені у ступні, і Люсі помітила, як я морщилася від болю. Вона зупинилася і намагалася наполягти, щоб я взяла свої черевики, але я не схотіла. Проте, коли ми вийшли на стежину вже за межами цвинтаря, я знайшла калюжу, що лишилася після шторму, і ретельно вивозила свої щиколотки грязюкою, потираючи ногу об ногу, – щоб ніхто, якщо ми когось зустрінемо по дорозі додому, не зміг помітити моїх босих ніг.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.